

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiaē

Barbosa, Agostinho

Lipsiaē, 1697

Liber Duodecimus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DUODECIMUS.

CAP. I. Narratio.

Axioma I.

Arratio facti non facit jus. *cap. ex literis 3. extr. de fide instr. vid. sup. lib. 6. cap. 3. pag. 484. §. 12.*

II.

Ubi plura narratur, quorum alterum per se sufficit, alterum sufficit probari. *c. gravem 15. extr. de excess. Pralat.*

III.

Narrandi diversitas non obstat, si eadem dicantur & veritas non mutetur. *c. dudum 20. extr. de conversat. conjug. c. nihil. 7. extr. de V. S.*

IV.

Narrans extraneis quæ gerenda erant, præsumitur etiam narrasse filio. *Socin. consil. 264. viso instrumento. num. 10. vers. confirmatur hoc idem. vol. 2. Alex. consil. 213. viso & opportune discussio. n. 12. vers. præsupponeretur etiam vol. 2. Pacian. 1. consil. 57. n. 7.*

V.

Negare narrata prout narratur, implicita est responsio. *l. fin. de rei vindic. Aurb. possessor. C. qui potior. in pignor. Bart. in l. si dubitetur. §. ita demum. n. 1. de fidejuss. latè Farin. in form. lib. respond. rei ad verb. narrata prout narratur. Welf. 2. consil. 72. n. 25. Ratio, quia per hæc verba non intelliguntur in specie qualitates negata. Jas. in l. cum. qui. n. 9. §. 10. ff. de jurejur.*

VI.

Narratio nuda & quæ probatione destituitur, non est attendenda. *l. ex hac scriptum 16. ff. de donat. l. 7. C. de testam. milit. paria enim sunt nihil ponere aut allegare, aut ea, quæ ponuntur, non probare. Myns. resp. 51. n. 3. Gail. 1. obs. 105. n. 13. §. 14. cum nuda narrata, quæ non probantur, eadem facilitate, qua afferuntur, rejiciantur. l. asseveratio. C. de non nument. pecun. Unde narrativa seu enunciativa verba non obligare, sed dispositiva, dixit Richard. ad l. 2. C. de error. calculi. vid. sup. lib. 5. c. 13. sub tit. Enunciatio. quandoque tamen nudis narratis, scil. quoad extrahendos vel obtinendos processus, etiam credi per l. cum quedam puella 19. ff. de jurisd. probat. Gail. 1. obs. 45. n. 9.*

CAP. II.

Nativitas vide Partus.

Axioma I.

Nasci & non nasci sunt casus dissimiles. *Barthol. Socin. consil. 259. viso & consideratis. col. pen. vol. 2. Castr. consil. 219. viso & consideratis. vol. 1. sicuti & casus dissimiles sunt nasci in vita testatoris, & nasci post mortem, ut notant Bart. in l. Galus. §. §. quid si tantum. col. 3. Ripa in l. 1. n. 93. vers. secunda fuit. ff. de vulg. & pupill. substit.*

Barthol. Socin. consil. 76. n. 4. vol. 7. Ratio, quia ille, qui non est natus, non potest dici mori, cum solus natus moriatur. cap. quod vero non 18. §. 2. gloss. in c. ad dissolvendum. verb. accusari. extr. de desponsat. impub. ubi notat: non posse dici vivum, quod nunquam fuit: nec posse dici mortuum, quod nondum vixit. add. §. gloss. in l. qui duos. §. 1. ff. de manumiss. testam. Cephal. consil. 462. in facto præsupponitur. n. 11. vers. verumtamen prædictis non obstantibus. vol. 3. Hypopolit. Riminald. jun. consil. 110. n. 19. vers. non natus autem. vol. 1. Unde nec natus etiam ille dicitur, qui statim decessit. c. nam & 3. extr. de V. S. sicut etiam negatur eum esse natum, qui post matris mortem exsecto ventre extractus est. l. si ego 11. §. partus 2. in fin. ff. de publiciana in rem att. l. anniculus 132. §. falsum 1. ff. de V. S. vid. tamen hac de re Pacian. lib. 2. de prob. c. 9. n. 20. per tot.

II.

Quoties de favore nascendi seu posthumi agitur, toties habetur pro jam nato, quia favorabilis sunt extendenda. Hinc ei tutores dandi §. 2. Inst. de Tut. eique defertur successio ab intestato §. 2. & 8. Inst. de hereditat. qua ab intest.

Limita: modò vivus nascatur partus, nec in aliud quod monstrum declinet.

III.

Ex bonis natus, non est de parentum virtute laudandus: nec ille culpandus de vitio parentum, qui nascitur ex malis, unum hoc uterque querat & amplectatur, virtutem scil. *cap. nunquam 4. distinct. 56. siquidem non in origine, sed in voluntate nascentis causa vitiorum atque virtutum constituta est. cap. nasci 5. in fin. distinct. 56. qua de causa natus de adulterio non est in culpa, quod sic nascatur, sed ille, qui generat. l. cap. nasci. dist. 56. Videmus enim, quod legitimis & illegitimis communis sit natura, communis cibus, communes morbi, communis etiam interitus. Pacian. 2. de probat. cap. 17. num. 42. Legimus etiam iniquitates parentum non obesse filiis: nec in hominibus spectandum esse nascendi primordium, sed vivendi modum, qui si laudabilis erit, nec à divinis, nec à mundanis dignitatibus filius illegitimus ejicietur; hæc ratione constat multos ex ancillis procreatos inter Patriarchas & trium Principes extitisse, ut refert Chrysostomus in homil. 2. lib. 2. super Mattheum; imò experientia docet, & multos ad summi Pontificatus culmen pervenisse, qui licet illegitimè nati fuissent, propriis tamen virtutibus maculam natiuitatis absterferint, qui numerantur in cap. Osus Papa dist. 56. vid. Pacian. lib. 2. de probat. c. 13. num. 40.*

IV.

Nativitatis causa præjudicialis est ad causam successionis, & ideo primò debet terminari: si contrarium fieret, ordo juris perverteretur, nec valeret processus successionis, nisi legitima prius pronunciaretur. *cap. pen. extr. de ordin. cognit. consil. immen. l. 1. §. 1. de Carbon. edict.*

(A)

V. Na-

Nascens semper deteriorem conditionem sumit. *cap. ult. 32. q. 4.*

CAP. III.
Natura, Naturale, Naturalis Obligatio, Naturaliter. conf.
infr. verbo Novum axioma 1. & 6.

Axioma I.

Naturam cuiusque rei præcise intueri & sequi convenit, *§. sed naturalia. Infr. de I. N. G. & C. l. 6. de iust. & iur. l. 3. ibique Bart. n. 2. de tutel. Menoch. de arb. iudic. quæst. cas. 201. n. 69. Ernest. Cothmann. lib. 5. consil. 1. n. 153.* unumquodque enim ad suam naturam recedit, *l. 6. in pr. ibique quasi jure postliminii revertitur laus in pristinam causam. ff. de rer. divis. l. 27. §. 2. vers. quod in specie. ff. de pact. l. 3. C. de edific. privat. l. fin. ff. de his, qui à non Domino manumiss. l. consuetudinis 2. in fin. ubi gloss. magna. C. que sit long. consuet. Anton. Heisterm. 1. Consil. Marburg. 5. n. 25.* Unde quoties quid nominatim contra subjectæ materiæ naturam cautum non est, contrahentes & pacificantes juri & rei, de qua agitur, naturali indoli se conformasse censentur, *l. 3. ubi Dd. ff. de reb. cred. & c. cum dilectus extr. de consuetud. Boc. de investit. feud. cap. 5. num. 95.* cum ea, quæ à natura insunt, semper inesse præsumantur, nisi mutata probentur, ut ait post gloss. *in cap. si forte. in verb. scientia de Elect. in 6. Pacian. 1. consil. 66. n. 23.*

II.

Naturali jure omnia sunt communia, meum enim & tuum consuetudo induxit, *cap. 1. dist. 8.* & ideo jus istud commune omnium nationum esse dicitur, eo quod ubique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur, *cap. jus 7. distinct. 1.* Nulli itaque contra jus naturale quicquam agere licet, *cap. que contra 2. distinct. 8.* neque etiam juri naturali debent prævalere Leges Principum, *cap. 1. distinct. 9.* neque etiam contra illud ulla consuetudo valere, *cap. ult. extr. de consuet. adeo ut nec Imperator ea, quæ sunt juris naturalis, tollere possit. Clem. Pastoralis 2. §. ceterum de sent. & re judic.*

III.

Natura rei, non accidens spectari debet, *l. 3. ubi Bart. ff. de tutel. non enim dicitur aliquid tale ex eo, quod contingere potest, sed ex quo est. l. 1. de in lit. jurand. l. 1. ff. de tutor. & curat. dat. l. 1. C. de offic. ejus, qui vicem alter. gess. Menoch. 2. arb. iudic. cas. 201. n. 69.*

IV.

Naturam ejus debet imitari, quod alii aggregatur, *cap. recolentes 3. extr. de stat. monach.*

V.

Natura cedit miraculo, *cap. cum Martha 6. §. quævisisti extr. de celebr. missa.*

VI.

Naturale est in culpam cadere, doluisse virtutis, *cap. ille Rex 25. de penitent. distinct. 3.*

VII.

Natura magis studet generationi quam intellectui, & magis curat de esse rerum quam de scientiis. Bald. in *l. filium in pr. ff. de his, qui sunt sui juris. Guilhelm. de Benedict. in cap. Raynatus. verb. que filium ex eo suscipiens. n. 3. col. 1. & n. 7. vers. & tamen presumptio filiationis, col. 3. part. 3. extr. de testam. Pacian. 2. de probat. 16. n. 26. & 1. consil. 1. n. 16.*

IX.

Imbecillitas intellectus est, ibi quærere legem ubi natura sentimus. Jas. in *Auth. si qua mulier. n. 10. C. de SS. Eccles. Welemb. 1. consil. 2. n. 3.* quapropter non facile à scopo aberrare potest, qui in judicando natura duce rectam rationem, sequitur; quippe cum jus nostrum partim ex igniculis & principiis illis, in singulorum hominum mentibus sit, ex quo etiam per manus traditum est, quod sufficit quandoque allegare rationem naturalem. *c. secundo requiris. de appell. l. scire oportet 13. §. sufficit 6. de excus. tur. Hartmann. Pistor. 2. quæst. 36. num. 23. vid. infr. lib. 16. c. ratio.*

IX.

Ex naturali obligatione quoties solvitur, toties repetitio inhibetur. *l. naturaliter 13. ff. de condic. indeb. l. naturales 10. ff. de O. & A. nisi per errorem facti probabilem solum esset. gloss. in l. 1. ff. de condic. indeb. quod verum intellige, quando naturalis obligatio accipitur pro ea, cui jus civile planè non assitit, sed ei potius repugnat; ex hac enim causa solum per errorem facti condici, docent l. 7. C. de condic. indeb. l. 62. ff. eod. l. 2. C. de fideicomm. ita v. gr. licet in *L. Falcidia* ex voluntate defuncti minus solenni videatur oriri quædam obligatio naturalis; quoniam tamen prædicta Lex Falcidia huic obligationi repugnat, & omnino vult, ut quarta apud heredem maneat, inde fit, ut hac qualicunque obligatione non atenta, voluntas illa minus solennis pro nulla habeatur, atque conditio ejus, quod per errorem facti solum est, locum inveniat, *l. 9. C. ad L. Falcid.* simile exemplum talis obligationis naturalis, quæ post præscriptionem residua est, sed inefficax relinquitur, vid. in *l. 9. C. de jur. & fact. ignor.* Alias si eam acceperis pro tali, quæ conventionem vel causa tali orta est, cui jus civile quadantenus assitit, puta non quidem per actionem, sed effectus alios remissiores & magis naturales largiendo, veluti compensationem, retentionem & fideiussionem efficacem, tunc ne errore quidem facti intercedente conditio locum habeat, sed potius denegabitur. Bachov. *dist. 4. thes. 16.* sic hoc in sensu pupillus naturaliter obligari negatur, *l. 41. de condic. indeb. l. 59. de O. & A.* qui tamen jure naturali absolute & in se spectato alibi naturaliter obligari dicitur. *l. 1. de novat. l. 127. de V. O. vid. & Covarr. 2. part. relect. §. 4. ad rubr. de pact. n. 8. & infr. lib. 13. cap. Obligatio.**

X.

Natura quod debetur, compensari potest. *l. etiam 6. ff. de compens. l. 3. §. pupillus 4. ff. de negot. gest. intellige, si modo illud non potatur defectu actionis.*

actionis: nam si esset naturaliter debitum, quod exceptione elidi posset, magis est, ut compensetur. l. quaecunque 12. ff. de l. 2. & ibi Bart. C. de compensat. Costal. ad d. l. etiam in adversar. ff. de compens.

XI.

NATURA & ars frustra nihil faciunt. Dixi supr. libro primo, cap. de Arte. lib. 1. c. 82. §. 9.

XII.

NATURA rei potius attendi debet, quam simplex nominatio. arg. text. in l. si uno 4. ff. locati. cap. ea que 16. de simon. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. §. n. 18.

XIII.

NATURALIA si concurrant cum accidentalibus, præferuntur, Egid. Bellam. consil. 43. in princ. quem refert Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 8. n. 1. Et ideo potentius est domicilium originis, quam domicilium incolatus, quia unum naturale, aliud est accidentale. Ancharan. consil. 37. Contra. n. 6. in fin. & n. 7. Cardin. Tusch. d. concl. 8. n. 2. & naturalis conjectura prævalet accidentali. Franciscus Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 95. n. 55.

XIV.

NATURALITER quod non potest fieri, non potest fieri secundum legem positivam, & ejus ordinationem, l. qui ad certum. 14. ff. locati. l. lex Cornelia 28. in fine. ff. de vulg. & pupill. substit. l. Gallus. 29. §. 1. ejus 7. ff. de liber. & posthum. Et ideo paria sunt, aliquid esse impossibile naturaliter, vel de jure, l. 1. ubi gloss. l. filius 15. ff. de condit. institut.

XV.

Naturalia sunt immutabilia, e. g. Domicilium originis. Brunnem. ad l. 4. C. de municip.

XVI.

Naturalia in contractibus sunt affectiones contractui additæ, quæ ejus essentiam constituent sequuntur, & regulariter quidem contractui insunt, per pacta tamen mutari possunt; & hæc vocari possunt interna, quatenus contractui regulariter insunt, aut externa, quatenus sunt extra essentiam contractus. Ea verò naturalia interna, quæ ad contractus consummationem faciunt & ab aliis essentialia consecutiva vocantur, qualia sunt in emtione traditio mercis & pretii, hæc planè non pertinent; quoties enim mentio fit essentialium, naturalium & accidentalium contractus, sermo non est de contractu consummando, sed constituendo.

XVII.

Naturalia quoties mutantur in feudo, illud fit improprium, i. e. irregulare. Sunt verò naturalia feudi (1.) Juramenti præstatio 2. F. 3. in fin. (2.) Masculorum successio. 1. F. 8. §. 2. (3.) ad servitia, & quidem incerta, obligatio 2. F. 23. (4.) alie-

nationis denegatio 2. F. 55. (5.) Investitura post mortem Domini renovatio 2. F. 25. (6.) Feudi prævia culpa ablatio 1. F. 21. (7.) quod saltem in immobilibus consistat, nam & in pecuniâ feudum constitui potest, v. gr. feudum soldatæ 2. F. 10. in fin. ejus species sunt Feudum de Cavenâ & de Camerâ 2. F. 2. §. 1. (8.) quod sit perpetuum cap. 1. in quibus causis feuda amitt. (9.) ut concedatur, spontè non coactè d. cap. 1. (10.) ut concedatur gratis sine pretio, cap. 1. de feudo dato in vicem legis commiss. (11.) ut sine culpa vassalli feudum ipsi auferri nequeat cap. 1. de naturâ feudi. (12.) ut Dominus sine consensu vassalli dominium directum alienare non possit cap. 1. §. ex eadem. de lege Cormidi.

XIX.

Unò naturalium mutato non statim mutata censentur reliqua; nam naturalia præsumuntur præ accidentalibus. Brunnem. ad l. 3. C. de municip.

CAP. IV.
De Navigatione, Navi,
Naufragio.

Axioma I.

Naves etiam privati habere possunt l. 1. C. de navib. non excus. non autem Senatores in provincia quam administrant l. 46. §. 2. de jure fisci. quod tamen d. l. 1. mutatum videtur Perez. C. eod. n. 1. 2. 3. & tit. C. de naut. Tiberin. n. 3.

II.

In causâ naufragii adeundus est Judex loci, ubi factum est, & summarie proceditur, l. 5. C. de naufrag. Perez. C. d. l. n. 7. & si Judex intra biennium causam non decidat, periculum à Naviculario transit in Judicem l. 5. in fin. C. eod. Perez. ibid. n. 8.

III.

Cum Dominium maris hodie principes adjacentes sibi vindicent, varias leges nauticas de mercibus in- & evehendis condunt, jure Vectigalia exigunt, modò hoc casu classem contra piratas habeant: Admiralio tamen casus fortuitus imputari non debet, qui navigantibus Comitatum militarem addere tenetur. Perez. C. de Classific. n. 8. seqq. Brunnem. ad l. un. C. eod.

IV.

Naves quilibet, nullâ obstante dignitate vel privilegio, ad advehendum frumentum aliasque Reipubl. necessitates præstare debet. Perez. C. de Naut. Tiberin. n. 1. seqq.

CAP. V.
Necessaria, Necessæ.

Axioma I.

Necessarium postea fit, quod primo fuit voluntarium. cap. quidam exim. de renunc. Sicut enim

(A) 2

enim ab initio libera potestas unicuique est habendi vel non habendi contractus, ita renunciare semel constitutæ obligationi, adversario non consentiente, nemo potest. *l. sicut 5. C. de O. & A. quia contractus ab initio sunt voluntatis, ex postfacto necessitatis. l. 8. C. eod. tit. l. 39. C. de transact. l. 12. in fin. ff. de contr. empt. l. 3. l. 7. C. de rescind. vend. l. 35. §. penult. C. de donat. l. 1. §. 1. ff. naut. caupon. l. 36. in fin. ff. de judic. l. 17. ff. commod. l. 22. in fin. ff. mand. l. 9. ff. de curat. fur. l. 22. in fin. C. ad SCt. Vellejan. c. quod semel placuit ii. ubi Dyn. de R. I. in 6. nam postea ex beneplacito utriusque alteri jus est quaesitum, quod ipsi invito non est adimendum.*

Declara: ut procedat (1.) in Contractibus, non in ultimis voluntatibus, hominis enim voluntas ambulatoria est ad mortem usque *l. 4. ff. de adim. Legat. (2.)* in Contractibus nominatis, non innominatis, hic enim ille, qui à sua parte implevit Contractum, penitere potest *l. 3. §. 2. ff. de condict. caus. dat. (3.)* quando alterius interest. nam si non interfit, revocari contractus pro lubitu potest. *l. 1. §. 5. ff. de pos. §. 11. Institur. Mand. §. 4. Instit. de societ.*

II.

Non omne quod convenit (id est, licet & congruit) etiam est necesse. Cujac. *in recit. ad l. 1. C. de iis, quib. ut indign. pag. 83. B. ubi inducit. lib. 6. quam exempli loco omnino vide C. de iur.*

III.

Plurimum interest, necessarium ne sit aliquid, an supervacuum. *l. 8. §. 4. mand. l. 49. ff. famil. bercise.*

IV.

NECESSARIA causa facit permissum, id, quod alias de jure esset prohibitum, *l. 22. de his, quib. ut indign. cap. 4. extr. de R. I. ut latè multis casibus probat Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 18. per totam.* Unde alienatio, si est simpliciter prohibita, tamen si fiat ex causa necessaria, redditur permissa, Ægid. Bellam. *consil. 35. num. 4. vers. sed nunquid. Angel. Aretin. consil. 18. Ad decisionem, n. 8. vers. quantum verò. Roman. consil. 219. Ex terna te, n. 8. vers. hoc primo probatur.* ita necessitas excusat possessorem in R. V. si rem alienaverit, neque enim ultra pretium, quod recepit, tenetur. *l. item. 15. §. si quis rem. 1. de R. V. Roman. d. consil. 219. num. 9. vers. secundo probatur,* subdit, quod causa necessaria non comprehenditur sub regula prohibente actum fieri. Hinc qui non spontè, sed ex necessitate à civitate, discedit, non tenetur solvere die Abzug-Steuer. Brunnem. *ad l. 5. C. de Municip.* Hinc navis tempestate delata ad aliquem portum non debet præstare vectigal vigore statuti disponentis, quod de merci-

bus illuc delatis præstetur; hoc enim intelligendum de spontè delatis. Perez. *C. de naufrag. n. 31.* Hinc & ii, qui ob hostium metum ad aliquam urbem fugiunt, non tenentur ad vectigal, Brunnem. *ad lib. 1. C. eod.*

V.

NECESSARIA omnia ad unum conceduntur illi, cui conceditur illud unum, *l. 2. ff. de jurisdiction. omn. judic. l. qui procuratorem 57. ff. de procuratorib. l. 1. §. 1. ff. si ususfruct. petatur. l. 3. §. qui habet 3. ff. de servitut. rusticor. prad. l. 3. ff. pro socio.* (In omni enim concessione videntur omnia concessa, sine quibus id, quod inductum est, quæri aut teneri nequit. *l. ad rem. 56. l. ad legatum 62. de procur. Wesemb. in parat. ff. de acquir. rer. dom. num. 7. p. 1016.) l. 1. §. fin. ff. de officio ejus, cui mand. est jurisd. l. avibus 66. & ibi gloss. 2. ff. de legat. 3. ubi quod in legato facto de avibus etiam aviaria comprehenduntur, sine quibus aves de facili auferere possent, §. minorem. 4. Instit. de adoption. cap. præterea 5. de officio delegat. cum his, quæ ad hoc principium exorandum tradunt Navar. *in pr. de penitent. distinct. n. 24. Surd. consil. 347. n. 20. Gam. Lusitan. decis. 206. n. 9. Thomas de Thomasset in floribus legum, reg. 29. ubi intelligit procedere in materia favorabili, vel indifferenti, vel in conjunctis & ubi militat eadem ratio. Galet. in margarita casuum Conscientia, verb. concedere.* ubi etiam intelligit, quando illud concessum non potest stare sine illis. In unius enim actus concessione omnia conveniunt, quæ faciliorem & commodiorem executionem actui præstant, Bald. *in d. l. 2. vers. tu dic plenius. ante n. 1. ff. de iurisdic. omn. jud. ubi Curt. jun. n. 2. cum segg. Alciat. n. 2. Dec. n. 6. Joh. Bologn. n. 18. segg. Menoch. consil. 14. n. 8. idem Bald. per text. ibi in cap. ult. n. 4. de dolo & contum. ubi quod habens mandatum ad necessaria, videtur etiam illud habere ad utilia, refert Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 100. n. 3. Narbona 20. gloss. 2. n. 13. tit. 1. lib. 4. Recopil.**

VI.

NECESSARIA causa præsumitur potius, quam voluntaria, *l. uxorem 41. §. pater naturalis 11. ff. delegat. 3. Castren. consil. 133. Iste Martinus, col. 2. lib. 2. Cravett. conf. 301. n. 5. & 6. vers. nec obstat.* ubi quod si duæ causæ necessariae subsunt, præsumitur ea magis necessaria, refert Card.

Tusch. *tom. 5. lit. N. concl. 31. num. 1. & 2.*

CAP.

CAP. VI.
Necessitas.

Axioma I.

Licet necessitas onera Reip. debita non exigit, patria tamen vel L. non remittit, l. in filiis 35. & ibi Bart. & Dd. C. de decur. lib. 10. Bald. consil. 44. circa fin. vol. 1. Florian. in l. hac autem jura ff. de servit. urb. prad. Jacobin. de S. Georg. in Tract. de Roydis seu operis col. 13. vers. quinto finitur. Masver. in prax. tit. de prescript. fol. 42. col. 3. in princ. Alber. de Rosat. in rubr. de muner. & honor. n. 13. vers. sed pone quia habet aliquis hominis. Albertin. Brun. consil. 32. col. 2. ante fin. vers. nec exiit, ut presupponitur memoria. Franc. Balb. in tract. prescript. p. 24. n. 57. ita Vassallus, etiam si stetit per mille annos, quod servitium non praestitum esset, quia non fuit requisitus, feudum non perdit, nec praescripsisse dicitur, nisi probaret, quod Dominus requisiverit, ut servitium praestaret, ille autem ipsi denegasset, Angel. in l. male agitur circa fin. C. de prescript. 30. annor. Bart. in l. cum scimus. C. de Agricol. & censit. Felin. in cap. cum accessissent. col. 18. extr. de Constitut. simile exempl. vid. apud Bart. ad d. l. 35. C. de decur. conf. sup. lib. 12. cap. 5. §. 1.

II.

Necessitatis causa cessante, cessat & id quod ob necessitatem est concessum vel introductum, cap. 2. ubi Card. & Butr. extr. de custod. Euchar. c. quod pro 1. q. 1. c. quod pro §. quod ergo. 1. q. 7. c. ordinationes in fin. 9. q. 1. cap. 1. in fin. 35. q. 1. c. etsi Christus 26. in fin. de jurejur. c. cum cessante 60. de appell. c. cum infirmitas 13. de penit. & remiss. Bart. in l. 1. §. nuntiatio. col. 3. vers. quandoque. ff. de oper. nov. nunc. ubi ait, quod quando statuitur aliquid ob necessitatem, intelligatur habere locum quatenus durat necessitas, l. Senatus 16. ff. de offic. Praesid. l. 1. §. fin. ff. de fer. Joseph. Ludov. decis. 44. n. 10. p. 1.

Intellige regulam veram esse circa faciendam, non circa jam factam, vel nisi utilitas succedat loco necessitatis, gloss. in cap. in argumentum de R. I. in 6. vid. c. quod pro necessitate. 1. q. 1. Honth. 2. de art. Not. c. 22. n. 94. exquisit. Tiber. Decian. 2. respons. 41. n. 78. & seqq.

III.

Necessitati sponte se injicienti non succurritur. l. si fidejussor 7. §. si necessaria 1. ff. qui satisd. cog. cum aliis egregie congestis. à Tiraq. de tract. consang. §. 1. gloss. 10. n. 25. Rip. in tract. de peste tit. de privoil. contrah. n. 36. Menoch. de recup. poss. remed. 6. n. 52. Necessitas enim voluntaria, si praevideri potuit, non meretur aliquod privilegium. l. si quis 3. §. subvenitur 6. ff. de Sci. Syllan. l. si mulier 21. in princ. ff. de eo, quod met. caus. l. 2. §. 8. ibi: si quid sit, quod ei imputetur. ff. si quis caut. in jud. sss. siquidem praesidium necessitatis non suffragatur illi, qui volens necessitatem affectat, d. l. si fidejussor. §. si necessaria. l. 2. §. penult. & l. ult. si quis caut. neque etiam causam affectatam affectanti prodesse dixit Jason. in l. si vero princ. col. ult. qui satisd. cog.

Limita (1.) nisi favorabilis & meritoria causa sit, veluti qui sibi imponunt necessitatem agrotis serviendi bene faciunt, & utuntur eodem privilegio quo agroti. Mascard. de probat. concl. 1352. n. 62. (2.) si illud à jure obtinuerint, ut est privilegium militis in condendo testamento, cujus necessitatem favorabilem esse, ait Honthemius lib. 2. de art. Notar. cap. 22. num. 20. & c. 23. per tot.

IV.

Circa eos, qui ex necessitate obligantur, fieri debent interpretationes favorabiliores, quam si ex voluntate obligentur. l. de die 8. §. 4. & l. si fidejussor 7. §. si necessaria 1. qui satisd. cog. Pantichm. lib. 1. quest. praef. 11. n. 18. Ratio, quia magis succurritur iis, qui faciunt actum ex necessitate, quam qui ex voluntate faciunt. l. cum postulasset 44. §. 1. de damn. infecto. l. alienationes 13. ff. fam. hercis. Alber. in addit. ad Bart. in l. judicium solvitur 58. de judic. n. 2. Joh. Cephal. consil. 20. usus fructus. n. 23. & ideo melioris esse conditionis dicuntur. l. 2. §. si vis fluminis. vers. si quis. ff. si quis caut. in jud. Amaja. ad rubr. C. de delat. num. 24.

V.

Necessitas peccare non permittit. l. palam. 43. §. non est ignoscendum 5. ff. de rit. nupt. Jason. in l. 1. n. 75. ff. de offic. ejus cui mand. jurisd. Gail. lib. 1. obs. 102. n. 13. Petr. Gerard. sing. 100. n. 10. ita necessitatem à fornicatione non excusare ex cap. discipulos. de consecrat. distinct. 5. & c. sicut facius 8. 32. q. 4. nor. Apostill. in cap. quanto. de consecrat. in fin. add. Panorm. in c. quoniam de simon. n. 5. ubi hoc distinctione quadam declarat, quod quaedam sint & semper maneant in se mala, ut adulterari, occidere, pejerare & similia, quae praetextu necessitatis vel paupertatis minimè committenda, sed potius omnia mala perpetranda, quam tali malo consentiendum: quaedam vero sint, quae licet in se mala, tamen tempore necessitatis extremae desinant esse mala, exemplo criminis furti, de quo in cap. si quis propter 3. de furt. licet enim necessitate urgente opera facta non sint laudabilia, cap. unic. distinct. 57. attamen quod cogit necessitas, non est imputandum. cap. inter cetera 22. q. 4. c. ad limina 30. q. 1. ac proinde hoc in casu cum necessitas faciat aliena propria. cap. sicut 8. in fin. ubi tempore necessitatis omnia fieri communia perhibetur, distinct. 47. ea excusabit, cap. inter 31. extr. de sentent. excomm. maximè si summa sit, cap. ubi 3. §. iidem. de elect. in 6. interim autem, quae ali quando necessitate cogente concessa sunt, in argumentum trahi non debent. c. in argumentum 78. de R. I. in 6.

VI.

Necessitatis tempore silent privilegia. l. pro tyronibus 3. C. de privoil. domus August. l. 1. C. ut nemini lic. in coempt. imò planè cessant, c. pervenit. 2. extr. de sentent. excomm.

VII.

Nulla privilegia necessitati publicae obsunt, & ob publicam utilitatem privata beneficia suspenduntur. Brunnem. ad l. 1. C. de navib. non excus. licet sint privilegia Clericorum, Perez. C.

(A) 3 de

de Exactor. Tribut. n. 13. Sic urgente patriæ necessitate Ecclesiastici, qui non tenentur servire in bello, compelluntur contribuere, si non sufficientiam Laicorum facultates, etiam inconsulto Pontifice, si negotium nullam moram patiat, aliàs eos compellentes excommunicantur, Perez. C. de quib. muner. vel prest. num. 9. 10. & licet Clerici ab hospitalione personali sint immunes, cap. non minus. cap. adversus X. de Immun. Eccles. Si tamen Laici supra modum onerentur, ut militibus recipiendis sint impares, à Clericis & aliis exemptis subsidia sunt suppeditanda, Perez. C. de Metat. num. 10. in fin. Imo ipsius Cæsareæ domus privilegia tempore necessitatis cessant. Perez. C. ut nemini liceat in coemt. spec. n. 1.

IIX.

Necessitas & pietas æquiparantur, l. sancimus 21. cum Auth. prætere. C. de SS. Eccles. Ratio, quia & hæc æque ac illa Legi subjacet, c. ult. extr. de furt. cap. sicut 11. de consecrat. distinct. 1. cap. pervenit 12. c. jejunia 16. cap. celebratam 12. de consecrat. dist. 7. c. si quis 16. dist. 4. eod. c. jejunia 17. dist. 5. d. tit. cap. inter 5. extr. de relig. dom. c. consilium 2. extr. de obs. jejun. Clem. unic. de baptism. imò necessitatem magis esse privilegiam, cum ob pietatem furari non liceat, quod tamen necessitas admittit, ait Honthem. lib. 2. de art. Notar. c. 22. n. 43. idem esse cum utilitate, ajunt text. in cap. queris 6. extr. de et. & qualit. & ord. prefic. c. scias 7. q. 1. ita in dispensationibus necessitatis & utilitatis causa attenditur, cap. in causa 19. extr. de sent. & re judic. ita & necessitatis & utilitatis causa Episcoporum mutationes concedi dicunt, c. mutationes cum seq. & cap. temporis 7. qu. 1. add. Panorm. in c. ut sup. de reb. Eccles. non alien. n. 15.

IX.

Necessitas inevitabilis non facit formam legis adimpleri per æquipollens. cap. qui de non sacer. totali. de præbend. in 6. l. 1. ff. de liber. & posthum. Dd. in c. rescript. Exempl. vid. apud Speculat. lib. 2. p. 3. tit. de sentent. & de his, quæ ipsam sequuntur. §. 3. n. 1.

Limita: nisi in jure ante dispositum sit, ut in cap. statuimus, ut is de offic. & potest. judic. deleg. lib. 6. delegatus à sede Apostolica, cui certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud fieri mandatur, ex causa necessitatis potest in loco alio procedere, quod tamen non potest delegatus ordinarii, quia hoc cap. ad ipsum non extenditur, juxta gloss. in d. c. statuimus. verb. Apostolica sede. & ibid. Joh. Andr. item pro forma exheredationis est nominatim exheredem dicere, attamen sufficit, si dicat: filius meus exheres esto, si unus sit, aut si plures, nomen aut pronomen, aut cognomen ponere, Ulp. in l. 1. & 2. ff. de liber. & posth. item requiritur in testamento, ut nomen testatoris scribat testator, remittitur tamen ibidem ipsa Lex dispensante, quod sufficiat, si testes scribant, l. jubemus 29. C. de testam.

X.

Necessitas premium non meretur. Petr. Gerard. sing. 100. n. 29. cum seq. sed voluntas, Jas. in l. 1. §. denique ff. ad Scit. Trebell. n. 40.

XI.

Necessitatis evitanda causa multa conceduntur, quæ ex voluntate profecta prohibentur, l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog. l. 13. & 29. ff. famil. heredit. l. 1. ff. de reb. eor. quæ sub tut. & cur. Harpr. in Comm. ad Instit. ad §. cum in suo 29. de R.D. n. 31. Cum enim quædam fiant ex electione, quædam ex necessitate, cap. aliud 2. vers. primum. Novell. 97. de æqualitate dotis, ideò etiam jura multa sunt benigniora, cum aliquid ex necessitate fit, quam si fiat ex voluntate, arg. l. d. l. 7. §. si necessaria 1. ff. qui satisd. cog. Scharh. ad l. 1. C. de reb. cred. Unde si quis ex necessitate quid gessit, facile excusatur, l. ult. ff. de separant. Ita videmus propter necessitatem frangi etiam divinam reverentiam, l. omnes 7. C. de fer. Menoch. 2. arb. judic. cap. 232. n. 23. & obedientiam sperni, cap. 2. de observ. jejun. Menoch. 2. arb. judic. cap. 132. n. 5. neque etiam leges servari, l. ut gradatim 11. §. 1. ff. de muner. & honor. cap. si quis propter 7. de furt. Jalon. in l. 1. col. 20. n. 75. de offic. ejus cui mand. jurisd. Felin. in cap. cum accessissent. col. 8. de constitut. Ita ob necessitatem dicuntur fieri ea communia, quæ usu sunt consumptibilia, l. navis 4. ad L. Rhodium de jact. Licere enim Clericis Ecclesiæ ornamenta Laicis oppignorare, text. est in cap. 1. extr. de pignor. licere etiam tempore famis alienare DEO dicata vala & illis similia, ait l. sancimus nemini 21. prope med. C. de SS. Eccles. imò & Episcopo, ignorante etiam concilio, res Ecclesiæ alienare permittit, cap. placuit 12. q. 2. ita pater potest tempore famis vendere suum filium, l. 1. & l. 2. C. de patr. qui filios distrax. Dyn. in reg. in argumentum de R. l. in 6. Capell. Tholosan. q. 257. ita milites in bello pro victu impune deprædantur. c. 1. de ent. & vend. ibique Dd. Jalon. in d. l. de offic. ejus cui mand. jurisd. n. 75. & si quæ sunt similia.

Debitor fisci ante diem tenetur solvere, Perez. C. de Contr. Fisci debet. n. 11. ita tempore famis quilibet tenetur justo pretio vendere frumentum. Perez. C. de condit. in publ. horr. n. 14. & tit. seq. ut nemini liceat in Coemt. n. 1. urgente belli necessitate milites stationes suas & pascua sumere possunt in vicinorum pratis. Perez. C. de Pasc. publ. n. 5. Imò ob extremam famis necessitatem invito suum auferre licet, non quidem ob eam rationem, quod urgente necessitate dominia rerum cessent & omnia reducantur in communionem primævam, uti putat Grotius de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 2. §. 6. Nam si in necessitate quis accipit Jus asserendi sibi res alienas, veluti in medio ista forent positæ, non apparet, quare quis easdem ipsi domino, qui pari necessitate premitur, ubi viribus prævaluerit, non possit eripere, id quod tamen Grotius non concedit. Deinde ejusmodi rerum, quas velut in medio positas meo jure arripio, restitutio haudquidquam est facienda, quam tamen heic Grotius requirit. Sed inde, quia qui est locuples tenetur succurrere innocenter egeno ex obligatione imperfecta, ad quam explendam quidem regulariter nemo per vim adigi debet, sed si tamen summa urgeat necessitas, id eam efficere, ut istud tantisper eo modo vindicari queat,

queat, quod ea, quæ jure perfectio debentur, id est, ut extra ordinem ad eam magistratus, aut ubi tempus id non fert, vi aut clanculum ereptâ re urgens necessitas dispellatur. *Pufendorff. de Jure Natur. & Gent. lib. 2. cap. 6. §. 5. 6. 7.*

Quæ omnia vera intellige in casu necessitatis extremo: Siquidem in gravissima necessitate reviviscit jus illud pristinum rebus utendi tanquam si communes mansissent; quia in omnibus dispositionibus & LL. humanis, ac proinde in lege domini summa illa necessitas censetur excepta, *l. 13. ff. famil. hercisc. l. 38. in pr. ff. de legat. 3. Hartm. Pistor. part. 1. q. 50. n. 53. Hugo Grot. lib. 2. de Jur. Pac. & Bell. cap. 2. n. 6. quasi ea sit insuperabilis, Barth. Ayal. lib. 2. de jur. & offic. belli. cap. 11. n. 1. Gail. 2. de P. P. cap. 4. n. 4.* Hinc est, quod in navigatione, si quando defeccerit, quod quisque habet, in commune conferri debeat. *l. 2. §. cum in eadem. in fin. ad L. Rhod. de jact.* Sic & defendendi mei causa vicini ædificium orto incendio dissipare possum. *l. 7. §. quod ait 7. de incendi. ruin. naufr. & funes aut. retia discindere, in quæ navis mea impulsâ est, si aliter explicari nequeat, l. quemadmodum 29. §. item 3. ff. ad L. Aquil. quæ omnia lege civili non introducta, sed exposita esse, docet H. Grot. d. loc. n. 6.* Unde & eam à quovis damno, quando magna vi cogente, vel necessitate damnum datum sit, excusare refert. *l. si quis 49. ff. ad L. Aquil. adeo ut etiam mora ob extremam necessitatem purgari dicatur, Francisc. Pfeil. cent. 2. consil. 174. n. 4. & in terminis non exsolutorum ex necessitate pensionum. Wesemb. in consil. 61. n. 26. quin imò nec Christianæ pietati refragari ait Petr. Gregor. Syntagm. jur. lib. 7. cap. 16. n. 23.* quando fruges aliquin peritura & diebus festis colligantur, vel si urgente summâ necessitate in causis forensibus in rebus, quæ moram non patiuntur, judicetur. *Petr. Gerard. sing. 109. n. 8. Jason. remissive in d. l. 1. num. 75. de offic. ejus cui mand. jurisd. cum præsens necessitas sæpè moram judiciorum non admittat. l. 1. §. 2. ff. de fer. Cic. lib. 2. de Invent. cap. 7. & Wesemb. ad rubr. C. quando liceat unicuique se vindicare. quod excusationem mereri etiam in foro poli, per Eccl. cap. 42. in fin. probant Dd. in cap. quod est licitum de R. I. cum aliâs poena & culpa quidem moderetur, non tamen in totum excusetur. Panorm. in c. quoniam de Simon. n. 5. quâ ratione si aliter necessitas evitari possit, in pari necessitate ipse possessor renebitur, si restitutio fieri queat. Hug. Grot. d. loc. n. 7. & 8. add. & Havem. de jur. Episc. lib. 7. §. 10. p. 102. ubi distingvit necessitatem in absolutam vel præcisam coactionis & compulsionis, quæ nec planè evitari potest, nec mediis prævalentibus fisti: & causativam vel respectivam, quæ aliis remediis evitari possit. Donell. ad l. 2. C. de hered. vel action. vendit. num. 39. ubi distingvit inter absolutam & cum adjuncto seu consequentia, sive cum exceptione per a propter, ut Cujac. in recitat. ad l. 1. ff. de action. empt. Wilh. Anton. de morat. præscript. tit. 7. concl. 22. n. 46. vel ut Don. Marpurgenses apud Rovenstr. in consil. de contribut. q. 2. p. 228. n. 70. necessitatem aliam faciunt ordinariam,*

aliam extraordinariam, arg. *l. ult. C. de his, quæ ex publ. collat. illat. sunt non usurpand. lib. 10. vide etiam l. 2. C. de privil. dom. Aug. ubi quedam necessitates dicuntur canonica & statuta, can. generaliter. vers. placet. caus. 19. q. 1.* A Philosophis etiam gradus necessitatis observari, dum perhibent aliquid esse necessitatis (1.) vel necessitate absoluta, (2.) vel necessitate definitionum & demonstrationum, vel (3.) necessitate physica, vel (4.) necessitate consequentiæ, ubi scilicet consequentiæ necessitas est, non ipsius rei necessitas, [cum illa in sua natura sit mutabilis & contingens,] sed illius, quod ad rem illam positam sequitur, docet, Scharff, lib. Metaph. disput. 11. thes. 36.

XII.

Non quicquid iudicis potestati permittitur, id subijcitur juris necessitati, *l. non quicquid 40. de judic. l. sæpè audiui 8. de offic. præsid. ubi Cujac. in Juliano distingvit inter ea, quæ sunt in arbitrio & officio iudicis, & ea, quæ sunt in obligatione, quæ nihil aliud est, quàm juris necessitas, l. ult. de eo, quod cert. loc. quo casu locum, fortè habebit regula: quod necessitatis est, id perperam arbitrio iudicis relinquatur, l. 3. §. 2. de reb. eor. qui. Ostermann. ad §. 4. Instit. de satisfact.*

XIII.

Necessitas vi proxima est: imò vis nihil aliud est, quàm necessitas imposita contraria voluntati, & viceversa necessitas vis contraria voluntati seu necessitas est vis, cur inviti succumbimus. *l. 2. ff. quod met. caus. l. penult. §. ult. de excusat. tutor. Cujac. in tr. ad African. ad l. 35. locata pag. 1163.*

XIV.

Nulla necessitas excusat, quæ potest esse non necessitas. Tertullian. in exhortat. ad castitat. & ex eo Dn. Jac. Gothofr. diffini. 2. ad l. casus majoris 8. pag. 88. in fin. Cod. de testam.

XV.

Necessitas finis jus facit in moralibus. Hugo Grot. lib. 2. de jur. belli. & pac. cap. 5. n. 24.

XVI.

Quæ propter necessitatem sunt, in argumentum trahi non oportet, *l. 162. ff. de Reg. Jur. cap. in argumentum 78. de R. I. in 6. Phil. Matth. ad l. 141. n. 19. ff. eod.* Ideoque necessitatis causa tantum alienandum est, quantum urget necessitas, & non ultra. Bald. consil. 332. lib. 1. & lib. 2. consil. 20. in fin. Jason. in l. creditor. n. 3. limitat. 3. ff. si cert. per. & l. qui Romæ. §. duo fratres. n. 17. de V. O. Gravett. consil. 241. col. 11. vers. secundo respondeo. nec eam etiam producendum, quod humanitatis causa aliquando superiori præstatur. Zaf. in enarrat. ff. tit. de offic. procons.

XVII.

NECESSITAS non habet legem, (Germani efferunt, Noth hat kein Gesetz) ideo lex subiacet necessitati, non è contratio, *l. tutor qui repertorium 7. in pr. ff. de admin. tutor. l. ut gradatim 11. §. 1. de mu-*

nerib. & honorib. l. non solum 10. §. fin. ff. de excus. tutorum. l. aliquando 5. ff. de officio Procons. l. si quis filio 6. ff. de iniur. rupto. l. 1. C. de operis liber. l. pro tyronibus 3. C. de privileg. domus Augustæ. lib. 11. cap. licet 3. de feriis. cap. 5. in fine, de consuetud. c. exiit. 3. col. 4. in fine, de verbor. signif. lib. 6. [Necessitas enim non solum non subest legibus, l. aliquando 5. & sibi gl. fin. in l. 1. C. de oper. libert. vid. omnino prolixè Gædd. lib. 2. de pac. publ. cap. 2. n. 1. & 2. sed etiam ipsa legem facit. l. 27. ff. de manumiss. testam. Cluten. in disput. de vectigal. thes. 16. in fin. cum eam vim habeat, ut non modò jus civile vincat, sed & canones sibi subijcere soleat, c. nemo 6. de R. l. in 6. c. consilium 2. de obs. jejun. c. ult. de feriis, c. non minus. de immunitat. Eccles. nisi Episcopus necessitatem facit. vid. & dist. 9. per tot. Regn. Sixtin. in Conf. Marp. consil. 11. vol. 3. num. 50. siquidem necessitas adeò ingens est telum, ut non sit Legi subjecta, l. ait Prætor. 10. §. si debitorem 16. ff. quæ in fraud. creditorum. neque etiam Dii quidem resistere possint, ut est in proverbio, quod Erasmi. in Chiliad. eruditè explicat. Consil. Argent. 1. consil. 9. n. 7. Unde & Orpheus in hymno noctis scribit; gravem necessitatem omnibus dominari, cum inculpabile judicandum sit, quod necessitas intulit, cap. ad limina 7. 30. q. 1. & cap. 1. 3. 4. q. 1. & juxta Herodian. lib. 1. ei parendum, cujus meminit Tiraquell. in tit. de retract. munic. in §. 1. gloss. 9. n. 32. & in eandem sententiam multa congerit, d. tract. §. 26. n. 18. cum seqq. & in tract. de pen. caus. 33. n. 3. cum seqq. Calderin. consil. 95. Quod est unicum, de treuga & pace, n. 5. vers. item est injustum. Jalon. in l. si ex toto, in fine princip. ff. de legat. 1. ubi ponit plura exempla de bello, fame, peste, & similibus, Anchar. consil. 91. In auxilium veritatis. n. 4. & 5. & consil. 243. n. 4. ubi ait, quod necessitas non habet legem humanam, neque divinam, quia multa prohibita de Jure divino & humano, fiunt permissa, ex necessitate, & è contrâ permissa fiunt prohibita, & ponit exempla furti, homicidii, & similia, Signorol. de Homod. consil. 42. n. 3. ubi ait, procedere etiam in necessitate Juris, quia culpa caret, qui facit aliquid necessitate Juris imminente. Cephal. consil. 451. n. 282. & 283. ubi ponit decem exempla, quibus necessitas facit recedere à Jure, à regula & ab humanitate, & generaliter dicit procedere in necessitate contra dispositionem legis, secus in dispositione hominis, & optimè declarat Castrensi. consil. 400. Priusquam, col. 2.

in princ. vers. subest enim necessitas. lib. 1. ubi necessitas excusat, ne legibus & legum præceptis subijciatur. Thomas de Thomasset. in floribus legum, reg. 189. Gail. lib. 1. observat. 102. n. 8. Plac. de detest. lib. 1. c. 28. n. 3. Surd. decis. 86. n. 8. Barth. Peretti. ad extravag. Ambrosia, de rebus Ecclesiæ non alienan. verb. præterquam. n. 4. p. 176. Matien. l. 1. gloss. 21. tit. 10. lib. 5. novæ Recop. latè & eleganter Munos de Escobar de ratione administ. cap. 14. n. 10. cum seqq. Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 19. per totam. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 10. n. 27. Cephal. commun. contra communes, tom. 4. quest. fin. n. 50. Aloyf. Ricci. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 711. n. 1. edit. aliàs resolut. 602. n. 19. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 11. n. 38. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. titul. de discipl. clericali. §. 4. n. 55. & §. 20. n. 13. Bened. Egidi. in repet. l. ex hoc jure. ff. de iustit. & jure, part. 1. cap. 8. n. 26. in fine. Cancer. var. p. 2. cap. 2. n. 54. & n. 169. Modern. de supplicat. ad Sanctiss. p. 1. cap. primo. n. 58.

XIX.

NECESSITAS facit licitum, quod aliàs de Jure non est licitum, actumque alias improbißimum probabilem reddit. l. ult. C. de patr. qui fil. distr. Myning. 6. obs. 30. in fin. cap. quod non est licitum 4. de regulis Juris, cap. quanto 4. de consuetud. [cap. consulisti 3. extr. de celebr. missar. cap. ult. extr. de custod. Eucharistia. cap. licet 6. extr. de penit. & remiss. cap. cum 54. extr. de excomm. cap. licet 3. extr. de fer. cap. mutationes 7. q. 1.] Bald. in l. Divus Pius, in princip. notab. 2. ff. de petit. hered. Felin. in cap. querelam. num. 19. de jure jur. Tiraquell. de penis temper. causa 33. n. 3. Anton. Oliban. de jure fisci, cap. 4. num. 36. Escobar de ratiocin. cap. 14. n. 13. Ceval. commun. contra communes, tom. 4. q. fin. n. 6. Cardos. in praxi Judicum & Advocat. verb. necessitas, n. 1. Monet. de distribut. quotid. p. 1. q. 11. n. 38. Bellet. d. §. 20. n. 13. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. N. conclus. 12. Cornel. Beninc. de paupert. spec. 9. in judic. n. 43. Stephan. Grat. discept. forens. tom. 4. c. 626. num. 15. & c. 636. n. 10. Joh. Marian. Novar. quest. forens. lib. 1. q. 28. n. 10. & quest. 55. n. 3. Hinc in extremâ necessitate vilis homo cogi potest carnificis munus suscipere, quod aliàs licitum non est. Brunnem. ad l. 1. 2. C. ne quis liber in vitus.

XX.

Ex NECESSITATE quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem, ut per Gozadin.

consil. 87. n. 15. quem refert Flamin. Parif.
de resignationib. benefic. tom. 1. lib. 2. g. 3.
num. 40.

XX.

In NECESSITATIBUS nemo liberalis
existit, l. rem legatam 18. ff. de adimend. le-
gat. Tiraquell. in l. si unquam, verb. dona-
tione largitus, n. 106. C. de revocand. donat.
Gam. Lusit. decis. 71. n. 3. Pichard. ad rub.
Institut. de adopt. n. 43. Valasc. consil. 153.
num. 24. Stephan. Gratian. discept. forens.
tom. 4. c. 796. n. 27. & tom. 5. cap. 925. n. 9.
Joh. Anton. Mangil. de imput. g. 15. n. 36.
Valasc. consil. 153. n. 4. Wesemb. in par. de
collat. dot. n. 1. & 2. consil. 73. n. 8.

CAP. VII.

Negans, Negatio, Nega-
tiva. vid. supra Infiatio.

Axioma I.

Negatio mera ex se nihil ponit inesse, Pa-
cian. 1. de probat. cap. 35. n. 51. Verba enim nega-
tiva & negativè concepta resistent actui & tol-
lunt omnem potentiam, gloss. in l. 1. C. ne fide-
juss. dot. denur. quam singularem vocant Alex.
in l. si constante. §. quoties. col. 3. ff. solut. ma-
rimon. imò mera & non probata negativæ tan-
ta vis inest, ut longè distrahatur magis, quam un-
quam affirmativa ponere valeat, l. hoc genus 106.
ubi Caltr. de condit. & demonstr. Natr. consil. 66.
num. 23. Cravett. consil. 146. num. 4. cum nega-
tio omne id destruat, quod sibi obstat compelle-
re. Hippol. Riminald. consil. 111. num. 116. lib. 2.
Unde ex propositione negativa non posse sequi
affirmativam, voluit Bald. in l. 2. in fin. C. de
condit. insert. ubi tradit, quod nec ex disposi-
tionibus privativis resulter habitus, nec ex di-
positionibus negativis resulter affirmatio; quod
idem notavit & Specul. in §. sexto tractandum.
num. 14. vers. nec enim sequitur. titul. de position.
ubi ait, quod per responsum ad negativam
quis nihil ponat, sed neget tantum. add. Boni-
fac. de Vitall. in Clem. 1. num. 33. vers. nam se-
cundum Logicos. col. 3. de Usur. Geminian. in cap.
presentium. num. 31. vers. secundo nota. col. pe-
nult. de testib. in 6. Covarr. in cap. 4. §. 1. num. 7.
vers. idcirco illud annotandum. num. 2. de matri-
mon. pag. 173. Ubi tamen obiter hac in re etiam
atque etiam negantium propositionum defini-
tio observanda: quod scilicet pronunciatum ne-
gans non sit omne, in quo particula non prædi-
cato adheret, (sic enim nihil omnino differret
à pronomine indefinito ex parte prædicati) sed
in quo prædicata subiectis attribuantur negan-
do, h. e. prædicata à subiectis remouentur, seu
iis non inesse dicuntur: Quo observato rectè de
syllogismis, qui ex puris negativis constare, &
minorem in prima figura negativam habere vi-
dentur, judicare poteris, neque opus habebis
syllogismum transponere vel prædicatum non
post verbum ponere, v. c. si quis diceret:

Quæcunque non honorantur, ea non exco-
luntur.

Musica non honoratur. E.

Musica non excolitur.

Syllogismus erit optimus in prima figura
modo Ferio, neque minor revera negativa:
Quod si enim quis putaret, minorem esse ne-
gativam, plura sequerentur absurda, (1.) na-
turalis consequentia impugnaretur, (2.) fie-
rent ex tribus terminis quatuor. Dicendum
ergo erit in minori prædicatum illud, non ho-
norari, non removeri à subiecto, Musica, sed
ei includi, quasi diceretur: Musica est earum
numero, quæ hodiernis temporibus honora-
tur.

II.

Negans simpliciter totum negare videtur.
Bart. in l. 1. col. 1. C. de litis contest. Bald. in l. 1.
num. 22. vers. nunquid. col. 4. C. de adil. edit.
quamvis in singulo non comprehensa Jacob. Bu-
trigar. in l. 1. col. 2. vers. aliquando reus compa-
ret. C. de litis contest. Sic qui simpliciter negat
narrata, prout narratur, intelligitur negare
tantum ea, quæ contra se, non ea, quæ pro se
faciunt. Salicet. in l. cum pretium. n. 2. vers. sed
ab extr. C. de libeml. caus. Caltr. in l. dubitat.
§. ita demum. in fin. ff. de fidejuss. Alex. in l. non
tantum. §. quod autem. num. 1. vers. secundo li-
mita. ff. de re judic. & consil. 91. in causa. num. 7.
vers. nec obstat, si diceretur. col. 3. vol. 6. ratio-
ne enim partis falsæ potest quis negare totum in
oratione sumpta ex universo. l. si is, qui du-
centa 13. ff. de reb. dub. l. si servus 9. §. si plurium 1.
ff. si quis caut. jud. sist. Unde etiam Bald.
in d. c. 1. num. 6. vers. sed nunquid. col. 3. extr.
de litis contest. constituit differentiam inter sim-
pliciter negantem, & eum, qui negat narrata,
prout narratur, ita, ut qui simpliciter negat,
totum negare dicatur per text. in §. præterea 3.
Institut. de inut. stipul. ubi habetur, quod sim-
plex responsio refertur ad omnia in interroga-
tione contenta, & propterea omnia & singula
videtur vel negare, vel confiteri, qui respon-
dendo vel simpliciter negat, vel simpliciter
confitetur, add. & gloss. in l. & si quis impediat.
§. plerique. verb. oportet. ff. de religiof. sac. &
text. in l. quaro 58. §. fin. ff. de adilit. edit. Ubi
si servus interrogatus, an fugerit è domo ven-
ditoris, simpliciter respondeat se fugisse, cen-
setur confiteri non solum de fuga, sed etiam de
loco, cum posteriori casu quando quis negaret
simpliciter narrata, prout narratur, intelliga-
tur negare tantum ea, quæ contra se allegari
potuissent. vide tamen Alex. in l. etiam. §. licet.
in fine. ff. solut. matrimon. ubi prius videtur
restringere, ita ut simplex negatio nunquam
trahi debeat ad ea, quæ neganti sunt favorabi-
lia, vel per quæ quis poenam incurreret, quod
idem etiam repetit in l. non tantum. §. quod au-
tem. num. 2. vers. tantum sustinendo. ff. de re
judic.

III.

Negativa hoc ipso satis probata censetur,
quod non probatur contrarium. l. 1. C. de pro-
bat. gloss. in l. 2. verb. compellere. C. de jur. Em-
phyt.

phyt. Bald. *consil.* 79. lib. 2. Cravett. 1. *consil.* fin. Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 7. ff. ad SCr. Trebell. Cephal. *consil.* 377. num. 21. vol. 4. Vult. 2. *Consil.* Marpurg. 25. n. 97. Lanfranc. in c. quoniam contra. n. 14. de probat. Herculani. de probat. negat. n. 80. Tufch. lit. N. *conclus.* 29. n. 3. ubi n. 9. & seqq. maximè hoc procedere ait in eo negante, qui intentionem profefundatam habet. Ratio, quia negatio omne id destruit, quod sibi obstat. Hyppolit. Riminald. *consil.* 111. n. 116. lib. 2.

De hoc Axiomate disputat ita Bald. ad l. 2. C. de iure Emphyt. n. 6. quando quaeretur, quæ opinio sit verior, utrum quod negativa probetur eo ipso, quod contrarium non probatur, an verò, quod negativa nihilominus debeat probari?

Distingv. Jac. de Butr. Quod si negativa sit indefinita, ut non possit probari, quod tunc probetur juris præsumptione, i. e. eo ipso, quod non probetur contrarium: si autem negativa sit definita, h. e. restricta ad certum tempus vel locum, debeat tunc probari per testes aut instrumenta. Hæc ille. Ego verò (pergit Butr.) credo, quod contra confessionem [scil. si quis articulum seu positionem fuit confessus] nunquam negativa probetur præsumptione: quia à præsumptione juris sit recessum per confessionem, licet quoad asserentem negativam ad impugnationem scripturæ, vel solennitatis, incumbat ei onus probandi. Bald. in cap. si post divisionem 3. notat. de jur. & fact. ignor. Gylmann. 4. 2. vot. 1. n. 39.

Limita: Negativa probari debet ab eo, qui in negatione Intentionem suam fundat. Brunnem. ad l. 4. C. de Fabricens. Probat autem Negativa per visum, si loco & tempore coarctetur. Brunnem. tit. C. de Canon. frument. urb. Rom. Sic Negativa, quod aliquis non sit Scholaris vel de Collegio, ex Matriculâ statim probatur, præsertim stante consuetudine, ut omnes cives vel membra in Matriculam referantur. Brunnem. C. de agent. in reb. col. 1.

IV.

Duæ negativæ faciunt unam affirmativam. l. duobus negativis 237. ff. de V. S. gloss. in l. 1. verb. & ideo, in fin. C. de serv. fugitiv. Bart. in l. fœmina. ff. de Senator. & l. 1. §. si autem ff. de hered. institut. Card. in clem. 1. in princ. de offic. deleg. & ibi Joh. Imol. num. 17. vers. glossa nec non col. 3. Alber. in l. 1. §. si quis ita. num. 7. vers. aut veniunt ad determinationem. col. 2. ff. de V. O. Marfil. in tractat. de bannit. verb. negantur. num. 28. vers. adde etiam ulterius. col. 5. Alciat. in l. duabus negativis. ff. de V. S. & ibi Goëdd. Salicet. in l. 1. num. 12. vers. nunc ad quartum. col. 6. C. de serv. fugitiv. Geminian. in cap. 1. in princ. de iurej. in 6. Don. in Terent. Andr. act. 1. sc. 2. ai duo ἀποφάσεις ἡσυχῆς μεν κατὰ-φασιν ἀποτελῶσι, dixit Diomed. lib. 2. Ratio est, quia natura negationis est, ut, quicquid inveniat, destruat, inde fit, cum secunda negatio reperiat præcedentem, ipsam destruat, ejusque oppositum inferat. Alberic. in l. 1. §. si quis ita. num. 7. ff. de V. O. & ex Augustin. Alciat.

ad d. l. 237. de V. S. Quod tamen non est perpetuum: quandoque enim negativæ duas fortius negare, textus est in cap. tua nos 19. §. ult. ibi coram quo constanter negavit, quod præmissa minime perpetravit. extr. de homicid. Unde

Declara hoc axioma procedere, si una negatio ad unum idemque verbum in eodem membro unius rei intuitu referatur: si verò utraque copulativè vel disjunctivè subiciatur, utraque retinet naturalem significationem, exemplum vid. in l. verum est 216. ff. de V. S. l. 1. §. si quis ita. vers. non tantum autem civiliter, sed nec naturaliter obligatur; & paulò post: non obligari pro eo fideiussorem quidem. de F. O. Ant. Faber in ration. decid. ad l. manifeste 38. de iurejur. in fin.

Limita I. secus esse, quando absurdus intellectus vel contrarius intentioni loquentis sequetur, Abb. in cap. etsi Christus. n. 7. vers. item hoc limita. col. 3. extr. de iurejur. Roman. in d. l. 1. §. si quis ita. n. 17. vers. aut dubitatur. col. 5. de V. O. ibique Alberic. n. 6. add. supr. l. 5. 6.

Limita II. quando negationes referuntur ad diversa. Bald. in l. 1. n. 29. col. 3. ff. de serv. fugitiv. Bart. in l. manifeste. in princ. ff. de iurejur. Cyn. in d. l. 1. n. 7. vers. vel dic quod omnes. col. 2. C. de serv. fugit. Geminian. in d. c. 1. in princ. de iurej. in 6.

Limita III. in tribus negationibus, quæ non affirmant, sed fortius negant, sive ad idem, sive ad diversa referantur, modò nulla superabundet, Donat. in Terent. Andr. act. 1. sc. 2. l. 13. §. 5. in fin. ibi. quæ non esse extr. æquitate posita non negaverim. De iurejur. l. 1. §. 5. ibi, non insubtiliter non putat. ff. de hered. instit. Matth. 24. 21. & d. 3. μη γινώσκει. add. & Angel. in l. fluminum. n. 5. in fin. ff. de damno infect. Bart. in d. l. duobus negativis. ff. de V. S. Exemplum vid. in l. 1. C. de serv. fugitiv. ubi dicitur, in servo fugitivo non habere locum nec usufructum, nec longi temporis præscriptionem, l. 1. ff. de cadaver. punitor & l. nonnunquam 8. ff. de collat. bon.

Limita IV. nisi natura lingvæ aliud ferat, ut accidit Græcis, apud quos geminatio negativæ vehementius negat vel exornat orationem, teste Budæo: quod & Germanis usu venire patescit ex hisce dictis, quando dici consuevit: Er hat nie malen nichts Guts noch denckwürdiges ausgericht. Item: Er hat nie kein Wasser betribt / er hat niemalen deren keines gethan ic. vid. Goëdd. ad d. l. 137. de V. S. in fin.

V.

Uno negativo posito, totum affirmativum destruitur, l. 9. §. 1. ff. si quis caut. jud. sist. lib. 11. §. 1. ad exhib. Exemplum habes in §. 7. de fideiuss. l. 11. §. 1. verbis nihil penitus ignoretur, i. e. nihil ignoretur penitus, h. e. in universum. Institut. de testam. simile quid est in l. 47. ibi utrumque legatum nullo modo debetur, h. e. nullo modo utrumque, sed alterutrum. ff. de legat. 2. ita in l. 23. §. 3. non nihil, h. e. nihil non. ff. de adil. edict. ita in l. 1. §. ult. ff. de rei vind. pro verbis licet singula capita nostra non sint, lege, licet non singula capita nostra sint, ita in l. 85. de solut. solis

solidum non solvitur, i. e. solvitur non solidum. ita c. ultimo. extr. de for. comp. licet ratione delicti seu contractus conventus non fuerit, i. e. licet ratione delicti conventus fuerit. his adde & l. 19. de jur. dot. l. 5. §. 11. ff. quod vi aut clam. l. 3. §. 2. vers. rem, quam in bonis quis iure non possidet. C. commun. de legat. l. 5. ff. usufruct. quemadmod. amitt. l. 1. de contr. tut. act. §. ult. ibi statim non. Inst. de injur. §. 4. Inst. ad Sc. Trebell. l. ult. de reb. cred. l. 1. in princ. ff. de suis & legitim. l. 45. C. de decur. add. & Cujac. in Papin. lib. XI. respons. l. 9. de iur. & in Paul. lib. 29. ad edict. Joh. Drusium lib. 9. observ. 4.

VI.

Negatio postposita signo universali equipollens suo contrario, gloss. in l. 9. de aut. tut. l. legitimis. §. legitimis. verb. non satisdedit. ff. de leg. tut. ubi tradit, quod hæc verba, omnis homo non currit, & nullus homo currit, equipollent, sicut idem juris esse dixit inter hæc verba, si omnes non satisdederint, quod idem notavit Bald. l. loc. add. & Bart. ibid. num. 3. vol. 1. & in l. si necessarias. §. si annua. n. 3. ff. de pignorat. act. & in l. bello. §. 1. ff. de capto. & postlimin. revers. Dec. consil. 520. in causa. n. 8. & hoc maxime videtur. col. 2. Cuman. in l. obligari. num. 3. in 1. gloss. ff. de auctor. tut. ibidemque Gothofred. sicut etiam & hæc verba, agere ut acquiritas, & idagere ne locupleteris, pro equipollentibus usurpantur. l. 6. in princ. que in fraudem cred. l. 24. princ. de damn. infect. l. 237. de V. S.

Declara hoc axioma procedere, quando oratio profertur à Lege, vel ab illis, qui propriam verborum significationem intelligunt, secus verò esse, ubi profertur à contrahentibus, qui istas equipollentias ignorant. Bart. in l. si necessarias. §. si annua. n. 4. ff. de pignorat. act. ubi rudi & crasso significatui standum esse asserit.

VII.

De uno negans de alio constitutur tacendo. cap. nonne §. extr. de presumpt. l. cum Prator. 12. in pr. ff. de iudic. quod enim de uno negatur, de pluribus conceditur, cap. non solum abnegat. 11. quest. 3. & negans ex duobus illatis alterum, presumitur alterum affirmare, d. c. nonne de presumpt. Ludov. Gomez. ad §. superest. Inst. de act. num. 26.

VIII.

In omni negatione inequit affirmativa, οὐκ ἔστιν ἢ ἀποφάσει ἢ φάσει, inquit Arist. 2. Sophist. elench. cap. 6. Ita negans aliquem mentis fuisse, compotem, affirmat eum esse furiosum. l. 5. C. de Codicill. & ibi Gothofred. Sic de actione negativa ait Theophil. §. 2. Inst. de action. quod τοῖς ἐνυμνοῖς quidem sit negativa, sed tamen ἀποτελεσματι, seu effectui, καὶ τῇ δυνάμει affirmativa & confessoria, talis etiam est assertio negantis, pecuniam esse numeratam, l. 1. C. de non numer. pecun. add. & c. 3. extr. de success. ab intest.

IX.

Negatio universalis exceptionem non admittit. Rivetus in Apolog. pro virgine Maria, lib. 1.

cap. 18. p. 146. & dissentit ineptè Merillius 2. observ. 6. de pignor. unde de universali negativa regula concepta, quod in uno falsa reddita, in totum falsa constituitur, l. 13. §. utrum 3. de reb. dub.

X.

Non omnis negatio est exceptio, & qui negat, non propriè excipit. Balduin. in l. peremptorias. n. 36. C. sent. rescind. non poss. Socin. in rubr. extr. de Except. n. 2. Felin. in rubr. ead. in princ. maxime quando sit negatio, antequam actoris intentio sit fundata, ut voluit Dec. d. rubr. ubi declarat, n. 3. vid. & Covarr. in reg. possessor male fidei. p. 1. in pr. n. 4. vers. 4. de R. l. Bertazol. 1. consil. decis. consil. 49. n. 42.

XI.

Ex verbis negantibus & privantibus non resultat habitus, Bald. in l. 2. per ill. text. C. de condit. insert. & per l. ex facto 19. ff. de hered. instit. Wesemb. in parat. ff. de hered. instit. n. 6. vid. infr. lib. 14. c. Privatio.

XII.

NEGANTIS factum per rerum naturam nulla est probatio. cap. super hoc §. de renunc. [c. ult. 6. q. 14. c. accusator. 2. 6. quest. 5. c. bone memoria 33. §. contra verò legat. extr. de Elect. cap. quoniam contra 11. in princ. extr. de probat. l. actor. 23. C. de probat. Anchar. in d. c. bone, in 4. opposit. col. 3. in fin. Wesembec. ad l. Cornel. de fals. num. 11.] Hier. Fernandez de Ottero in repet. cap. fin. de consuet. num. 30. Negativa enim mera & simplex probari non potest, c. cum Ecclesia Sutrina 3. vers. nos igitur, de caus. possess. & prop. Oldrad. consil. 244. num. 21. in fine. & consil. 254. num. 14. vers. ad formam. Anton. Gabr. commun. opinion. tit. de probat. conclus. 6. Donat. à Fina tom. 1. lib. 4. tit. 9. num. 35. 20. & 28. Rebuff. de exceptionib. n. 160. cum seqq. Mascard. de probationib. conclus. 1087. Menoch. de presumpt. lib. 2. presumpt. 50. num. 8. cum seqq. Vincent. Caroc. de locato & conducto, part. 3. de negativa probanda. Cardos. in praxi Judicum, verb. probatio, n. 29. [Ratio, quia probatio debet fieri per species & differentias: illud autem quod est, non potest habere substantiam, neque species nec differentias, ideoque probari non potest. Jac. Butr. in d. l. actor. col. 1. vers. quero, quid velit dicere. C. de probat. cum debeat fieri per causam: non enim autem nulla sint causæ nec demonstrationes. Pacian. 1. de probat. c. 37. num. 3. adeò quidem, ut nec eam asseverantibus mille credatur.] latè Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 30. per tot. Nisi habeat affirmativam, [exemplo l. 5. ibi asseveratio negantis, C. de Codicill. & testimoniis Aristot.

c. 6. Sopbiſt. Elench. c. ſuper hoc 5. extr. de renunc. c. cum dilectus 3. extr. de ſucceſſ. ab inſteſtat. Petr. de Anchar. conſil. 79. n. 3. & ſeq. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefice. lib. 8. queſt. 2. num. 27. Cardinal. Tuſch. d. conſul. 30. num. 19. Vel, niſi reſolvatur in affirmativam. Oldrad. conſil. 254. n. 25. verſ. prater ea. Menoch. d. preſ. 50. n. 14. Cardinal. Tuſch. d. conſul. 30. num. 18. Vel, niſi ſit coarctata loco & tempore. Gloſſ. in l. optim. C. de contrab. ſtipulat. Angel. Aret. conſil. 105. Viſo ſupradicto. num. 4. in fine. verſ. ſicut dicimus. Clar. S. fin. qu. 52. num. 4. verſ. ſi tamen coarctetur. Rebuff. de except. num. 172. Maſcard. conſul. 1087. num. 8. Lanfranc. de Orian. in praxi ſua cap. 8. num. 96. Brunor. à Sole in locis communib. verſ. teſtis. num. 16. Flam. Pariſ. lib. 11. queſt. 14. num. 68. Mendez à Caſtro in praxi Luſit. lib. 5. c. 1. num. 62. Cardinal. Tuſch. d. conſul. 30. n. 49. [Vel niſi negativa propoſitum tuetur, affirmativa autem oppugnet perſonæ honeſtatem vel conditionem. Tiber. Decian. reſp. 4. n. 27. & ſeq. vol. 3. quo caſu negativam præferendam affirmativæ, ait Joh. Goëdd. 2. Conſil. Marp. 28. n. 58.] Vel probetur ex inſpectione actorum. Geminian. conſil. 57. in cauſa Archidiaconi. n. 1. verſ. item probata eſt ſecunda. Alex. conſil. 186. Viſis ſubtiliſſimis. col. fin. num. 15. verſ. nec obſtat. lib. 2. Maſcard. conſul. 968. & 1290. & 1318. n. 18. Menoch. conſil. 21. n. 23. Surd. deciſ. 300. n. 11. Cardin. Tuſch. d. conſul. 30. n. 20. cum ſeq. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 65. à n. 218. Cald. Pereira de emtione & vendit. c. 34. num. 42.

XIII.

NEGATIO facit rem dubiam, l. fin. C. quib. ad libert. proclam. non licet. cap. veniens 13. de ſuppl. neglig. Prælator. Felin. in c. ſuper eo, à n. 2. de teſtibus cog. Surd. conſil. 4. n. 28. Gutier. prætic. lib. 3. q. 9. n. 10. Cancer. variar. p. 2. c. 4. n. 22. [Imò aliquando jus tollit, veluti patriæ poteſtatis. l. penult. C. de patr. poteſt. ubi Pac. in analyſ. n. 5. verſ. 2.]

Limitatur tamen axioma multis modis; Primò, quando præſumptio eſſet contra negantem, per l. ſi verò 5. §. qui pro rei qualitate 1. qui ſatis d. cog. Surd. conſil. 188. n. 16. Secundò, ubi negatur id, in quo nulla cadit probabilis inſiciatio, & in negatione facta extra iudicium, Felin. in cap. coram. 34. n. 8. de offic. deleg. Tertiò, quando in contrarium adest evidens probatio, Surd. 1. conſil. 4. & conſil. 378. n. 21. Quartò, quando probationes ſunt in promptu, idem Surd. d. conſil. 188. n. 16.

Quintò, in notoriis, idem Surd. d. conſil. 14. n. 29. & d. conſil. 188. n. 16. & d. conſil. 378. n. 20.

XIV.

NEGATIVA plus negat, quàm affirmativa affirmat; Negatio plus tollit, quàm ponit affirmatio, l. filiusfam. 7. §. 1. ff. de donationib. cap. ad noſtram 12. de probationib. gloſſ. 1. in l. juris gentium. §. ſed ſi fraudandi. ff. de pactis. gloſſ. verſ. à ſuſpenſis, in cap. cum dilectus 3. de conſuetud. cap. verbo non poteſt. in cap. 1. de R. I. lib. 6. Rayner. de Foroli conſil. 68. Quædam mulier, n. 7. quod eſt ſub hoc numero inter conſilia. Signoroli de Homod. Dec. conſil. 3. & pro tenui. n. 4. verſ. ſecundum verò. Cravett. conſil. 809. Plura excutienda, num. 4. Franc. Becc. conſil. 94. num. 33. Tiraquell. de iure primogen. queſt. 24. num. 12. Covarr. var. lib. 1. c. 13. num. 7. Cardin. Tuſch. d. tom. 5. lit. N. concl. 27. Marian. Anton. var. reſolut. 1. 1. reſolut. 20. n. 7. Surd. deciſ. 243. n. 6. ubi n. 7. ſubdit, quod negativa diſpoſitio nullum caſum excipit. [Reinking. lib. 1. de reg. ſecul. & Eccleſ. cap. 3. num. 10. alleg. l. hoc genus 106. ubi Dd. de condit. & demonſt. Ratio, quia regula negativa prævalet affirmativæ, pro negativa etiam iudicandum eſt, Bart. in l. 3. de ſuſpect. tut. Dec. conſil. 567. num. 2. Decian. conſil. 1. num. 163. vol. 2. Vult. 1. Conſil. Marp. 22. num. 69. ita attendi negativam, quando venit in vim limitationis ad regulam generalem; ſicut affirmativa, quando venit limitativè ad regulam generalem negativam, ait Pariſ. in cap. quoniam contra. n. 38. verſ. nec obſtat. Unde etiam & præcepta negativa efficacius obligant & magis adſtringunt. Archidiacon. in cap. ſi peccavit. verſ. ſed conſiderandum eſt 2. queſt. 1. quem ſequuntur Abb. Panorm. in c. novit. ſub n. 34. verſ. nam quædam ſunt præcepta. col. 12. extr. de iudic. Tiraquell. ad l. boves. §. hoc ſermone. limit. 7. num. 5. verſ. bincque prodit. ff. de V. S. Dec. in cap. nam concupiſcentiam. n. 7. col. 1. in fin. extr. de conſtitut. Exemplum habes in donatione: Ea enim conceſſa, non cenſetur conceſſa mortis cauſa donatio, ideoque Vaſallus, cui permiſſum eſt donare, mortis cauſa donare non poterit; cum tamen è contrario prohibita donatione, cenſeatur quodcunque genus donationis etiam mortis cauſa prohibitum, quia à quo removetur genus, & quælibet ejus ſpecies remota intelligitur, Bald. in c. 1. col. 5. num. 18. verſ. quæro ſi Vaſallo, de probib. feud. alien. per Frideri. 2. Feud. 55. quem ſequuntur Aretin. in l. qui in poteſtate, in pr. ff. de reſtam. Tiraquell.

in l. si unquam. verb. donatione largitur. n. 190. vers. tu autem. C. de revoc. donat. Socin. consil. 19. pro decif. n. 15. vers. & non eundo. col. 5. vol. 1. Barbat. consil. 23. Clementissimè, num. 1. vol. 4. Ripain l. 1. n. 10. in fin. de legat. 1.

CAP. IIX. Negligentia.

Axioma I.

Negligentia par est damno. Pacian. 1. consil. 20. n. 145. pellit enim dictum illud, hodie faciam, cras faciam, aliquem de lucro. Barbat. consil. 41. col. 13. vol. 1. & propterea illi non succurrendum, quia vigilantibus non negligentibus jura subveniunt. l. non enim. 16. ex quibus caus. major. Bald. in cap. fin. n. 5. vers. alius modus, extr. de elect. ubi dicit: quod qui negligit, sua jura perdat; quia negligentia omnia lædit, & refert quendam versum aureis literis (ut inquit) scriptum super ostio Camera Regis Roberti, qui dicebat:

Negligentia par de damno: hoggi farò, doman farò, caggia altrui fuor di guadagno. add. & l. penult. C. de ann. except. Nov. 8. c. 8.

II.

Negligentia lata propè fraudem accidit. l. im-
puberibus 7. ff. de suspect. tut. & cum ea compa-
ratur. c. ea, quæ extr. de offic. Archidiacon. Est
enim ea culpa magna. Cephal. consil. 577. n. 22.
vol. 4. & consil. 356. num. 51. vol. 3. Dissoluta, est
propè dolus. Riminald. consil. 391. n. 20. & ei æqui-
paratur, Angvilola consil. 157. n. 9. cum omne,
quod sit negligentia, non minus puniatur, quam
quod dolo sit. cap. dictum 8. dist. 81. ubi gloss.
inquit: Prælatum pariter pro negligentia sicut
pro dolo deponendum esse; idem confirmat
Hieron. Alban. in tract. de potest. Pontific. p. 1.
n. 177. Farin. quest. crim. 13. n. 30. maxime illis in
rebus, ubi ex officio teneretur quis adhibere dili-
gentiam & non adhibet. Burlat. 328. num. 38.
vol. 4.

III.

Negligentia commissa in uno, censetur etiam
commissa in alio, ad quod illa devenitur. fac.
l. sed etsi per Prætores 26. §. hac clausula 9. in
fin. ff. quibus ex caus. major. l. quid ergo 3. §. usu-
mus 4. in fin. ff. de contr. tutel. act. Cyn. in l. ea
quæ. C. de tempor. in integr. rest. quest. fin. & l. fin.
C. de iis, qui à non Dom. manumiss. ubi ait: quod
negligentia commissa circa unum, noceat etiam
circa aliud. vid. Goedd. consil. 19. de divisi. feud.
num. 23.

IV.

Negligentia non præsumitur. Cravett. consil. 77.
de annon. 11. col. 5. quia quilibet in dubio cen-
setur esse diligens. Alex. consil. 44. col. 1. Panorm.
consil. 41. n. 2. col. 3. vol. 1. Finckelchuf. observ. 115.
num. 12. nec ullus tam negligens & resipiscus est,
ut rem suam facile jactet. l. cum de indebito 25. in
princ. ff. de probat. Regn. Sixtin. 2. Consil. Mar-
purg. 7. n. 23. maxime in his, quæ commodum
ipsum respiciunt. Valt. 1. Consil. Marpurg. 22.

n. 8. neque etiam ea facile probatur. Pacian. 1.
de probat. c. 10. quia est quid negativum, si ea co-
archata non sit. Orian. in c. quoniam, contra verb.
testium depositiones. n. 103. in fin. de probat. &
ante ipsum Bart. consil. 102. Charissimè. col. 2. &
Bald. in l. solam. n. 25. C. de testib. quapropter
magis credendum esse testibus deponentibus de
diligentia, quæ est affirmativum quid, quam de-
ponentibus de negligentibus, quæ est negativum
quid, infert Natt. in consil. 462. prætendit, n. 10.
vers. præterea plurimi. vol. 2.

V.

Negligentia præcedentium excludit petiti-
onem sequentium. Bart. in l. de pupillo 5. §. 16. de
oper. nov. nunc. n. 2. vers. si negligentia. Fichard.
consil. 31. n. 5. ubi per l. 1. C. de inoffic. testam. &
l. scimus 36. eod. tit. concludit, quod negligentia
in querela excludat etiam à petitione hereditatis,
cujus querela præparatoria dicitur.

Intellige procedere, quando præcedens illud
se habet tanquam causa ad sequentia: Sic cum
restitutio in integrum sit causa rescissionis, ideoq;
si quis neglexerit petere in integrum restitutio-
nem, excluditur remedium rescissionis, secus est in
præcedentibus, quæ se non habent ut causa se-
quentium: itaque omnia legata sequentia non
amittuntur, licet neglecta fuerint præcedentia;
quia singula legata singulis annis nascuntur, &
jus capiendi non ex annis præteritis, sed præsen-
tibus inspicitur, per ea quæ tradit Berlich. lib. 2.
concl. 4. n. 6.

VI.

Ex negligentia sua nemo commodum conse-
qui debet. l. itaq; fullo 12. ff. de furt. favent enim
jura vigilantibus & non dormientibus. l. pupillus
24. in fin. ff. de his, quæ in fraud. cred. Men. 2.
arb. jud. cas. 194. n. 24. neque ignaviam præten-
dentes audiri debent. l. 78. §. 2. ff. de leg. 2. Siqui-
dem fructus negligentia damnum est. l. 2. C. de
condit. in publ. horr. lib. 10. maxime si ex temporis
lapsu contrahatur. M. Giurba decif. noviss. 60. n. 28.
Hinc & negligentia suspectis adversus senten-
tiam per fugium solet denegari. Castrenf. in l. spe-
cie. C. de re jud. vers. tu dic. col. 1. Gylman. 4.
vol. 1. num. 30. vid. & Chassan. consil. 38. Cravett.
consil. 32. n. 3. Gom. in Comm. ad Reg. Cancell. de
triennal. possess. post q. 28.

VII.

Negligentia inferioris per superiorem supple-
ri debet. cap. ad audientiam 3. extr. de Eccl. adif.
cap. per tuas 40. extr. de sent. excommun. clem.
unic. in princ. de suppl. neglig. Prælat. Hinc ex
negligentia ministrorum & apparitorum præsu-
mitur negligentia Judicis. Brunnem. C. de Appa-
ritor. præf. annon. in fin.

IIIX.

Negligentia amittit quis jus suum, cap. 1. extr.
de appellat. negligentia enim extinguitur bene-
ficio cap. si Clericus 11. de præbend. in 6. ac ob
eam jus eligendi amittitur, cap. ne pro 41. extr.
de Elect. sicuti judex sive sit ordinarius, sive de-
lega-

(B)

lega-

legatus negligentia vel malitiâ jurisdictionem amittit, *cap. prudentiam 21. extr. de offic. deleg. cap. ex transmissa 6. extr. de for. compet.* Unde sicut alterius negligentia aut cupiditas huic, qui diligens est, nocere non debet. *l. si non 6. §. 1. de bon. aut judic. possidend.* ita privat negligentia notabilis aliquem jure prioritatis, ut secundus primo sit potior, Bero. *in cap. si soli. & cap. fin. de præbend.* Anchar. *in cap. tibi, qui de rescript. in 6.* imò etiam secundus cum clausula anteferri ob negligentiam repellitur. Anchar. *in d. c. penult. de præbend.* Benedictus Curt. Symphor. *in Commentar. de Arrest. amor. art. 5.* Sic creditor cessans debitorem principalem convenire donec solvendo esse desinat, debitum, præsertim ab innocentibus hypothecæ possessoribus, ulterius exigere non valet. Heringius de *fidejuss. 20.* Incipit: Decimo quinto tolli dicitur. *§. 15. vers. cæterum. 19. & seqq. Coler. 2. decis. 220. num. 57.* Dolus enim, nec tantum culpa est, si quis nolit persequi, quod tamen persequi potest: aut si quis non exegerit, quod tamen exigere potuit. *l. dolus 44. ff. mandati l. Stichum 95. §. penult. ff. de solut.* quia negligentibus currit tempus, *cap. ult. extr. de Elect.* eaque etiam per lapsum temporis probatur, *cap. plerumque 23. extr. de rescript.* Ita si Dominus neglexerit in fundo suo metalla & lapides quarere, ob publicam utilitatem justè princeps permittere potest, ut alius ea investiget & in publicum usum extrahat, *Brunnemann. ad l. 6. C. de Metallar.* Ita si civis neglexerit arcem reedificare vel domum ruinofam reficere, civitas eam reparare & vendere potest. *l. 46. §. 1. de damn. infect. l. 4. C. de jure Reipubl.* Perez. *C. cod. num. 15. 16.* Ita Clerici præbendas desercentes iis privantur, Episcopi jure suo, nisi intra breve spatium curent se confirmari. *Ibidem num. 8.* degradatio autem fit per singulos gradus retrorsum, adeò ut negligens ultimus & Tyro fiat, aliquando penitus ordine pellitur, *Perez. C. de domest. & protector. num. 11. 13.* etiam Clericus vagabundus *l. 22. §. 1. C. de Episc. Brunnem. C. de Domest.*

Limita: quòd negligens tunc demùm justum amittat, si hoc in jure expresse determinetur. *Brunnem. C. de Decur. col. 4. in fin.*

IX.

Negligens tenetur ex negligentia, *cap. si bos 3. extr. de injur.* Itaque ea in Prælati vel maxime improbat, *cap. cum 11. extr. de celebr. miss. cap. si quis 10. 212. quest. 1. c. si custos 18. 27. q. 1.* siquidem eorum negligentia cedit in discrimen subditorum, *cap. si Papa 6. dist. 40. & negligentia correctionis perdit disciplinam in subditis, c. justum 9. 23. quest. 3.* quare negligentes Rectores multas saepe nutriunt pestilentias, dum dissimulant adhibere disciplinam, *cap. 1. distinct. 86. cap. penult. dist. 45.* negligenter enim si corriguntur, quæ malè usurpantur, excedendi via aliis aperitur. *cap. pervenit 71. distinct. 93.* & negligere, cum possis, & non deturbare perversos, nihil aliud est quam facere. *cap. errore 3. distinct. 83.* quapropter negligenti in officio aut dari potest

à superiore coadjutor. *cap. grandi 2. de supplend. negligent. pralat.* aut ob negligentiam ab officio planè removeri, text. sunt in *cap. placuit 11. q. 3. cap. dictum 1. dist. 87. cap. cum ad monasterium 6. extr. de stat. monach. cap. excommunicamus 19. extr. de heret.* aut si judex secularis facere justitiam negligat, per Episcopum potest compelli, *cap. ult. extr. de maledic.* Notarius protocolum non diligenter custodiens tenetur ad damnum inde emergens iis, qui contraxerunt. *Perez. C. de Tabular. n. 10.* Is, qui in officio publico constitutus aliquid negligit, unde damnum oritur, illud refarcire debet. *Brunnem. C. de erogat. milit. annon. col. 3. circa fin.* Ita susceptor, qui debitores publicos non convenit, si hi interim idonei facti fuerint, tenetur damnum civitati refarcire. *l. 15. de admin. tut. Perez. C. de suscept. num. 21.* idem est in omni eo, qui tenebatur rationes ab aliquo suscipere & illud omisit. *l. 1. in fin. C. de peric. Nominat.* Declara: modò tantum tempus intercesserit, ut rationes suscipi poterint. *l. 35. pr. d. N. G. Brunnem. ad l. 1. C. de peric. Nominat.*

Limita hoc axioma, quòd negligens teneatur ad sortem tantum, non ad usuras. *l. 17. §. 7. de usur. vid. Perez. C. t. t. de his, qui ex offic.*

X.

Negligentia, eruditionis illa noverca. *cap. ult. dist. 83.* non tam graviter est punienda, quam malitia. *cap. ad falsarium 7. extr. de crim. fals.*

XI.

Negligentia ubi nulla, ibi nec poena esse debet. *Petr. Barbof. ad l. 7. §. illud. num. 87. C. de rescript. 30. ann.*

XII.

NEGLIGENTIA propria semper nocet. Cardinal. Tusch. *practic. concl. tom. 5. lit. M. concl. 36. per totam.* nisi quis in re communi adhiberet illam diligentiam, quam adhibet rebus suis, quia tunc non potest teneri de negligentia. *Roman. consil. 413. Quoad primum. num. 13. vers. quod autem. Cardin. Tusch. d. concl. 36. num. 30.* vel nisi diligentia nihil proficeret, quia tunc negligentia alicui imputari non debet, *l. fin. §. si ea conditione 1. ff. ad leg. Rhodiam de jactu. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 20. num. 14.*

Amplia, quòd negligentia propria noceat non saltem in causis propriis, sed & officii. *l. 14. in fin. de offic. præs. d. l. n. C. de annon. l. 2. C. de fund. patrimon. Brunnem. ad b. l. 2. l. 1. C. de locat. prædior. civil. Et ibi Brunnem.*

XIII.

XIII.

NEGLIGENTIA unius alteri nocere non debet. *l. rem hereditariam 65. in fine ff. de evictionib. l. 3. ff. de transact. l. fin. ff. ad Syllan. cap. cum 52. extr. de Elect. Thom. de Thomasset in floribus legum, regul. 190. [l. pupillus 24. ff. quæ in fraudem cred. Ant. Fab. in Cod. lib. 7. tit. 32. de fin. 20. n. 9. Carp. zov. P. 1. Const. 18. Defin. 13. n. 5. ita negligentia vel dolus iudicis non debet partibus obesse, quo minus post aperturam testium iterum interrogentur. c. per tuas 48. extr. de testib. hinc licet negligentia procuratoris noceat Domino, cap. dilecto 28. extr. de verb. significat. ob ejus tamen negligentiam Ecclesia restituitur. cap. cum extr. de in integr. restitut.] Sicut etiam negligentia in uno non nocet in alio separato, Castren. consil. 54. Videtur dicendum. n. 2. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 36. n. 28. (nec alterius negligentia ad alienam injuriam referri. *l. non debet 74. de R. l. nec alterius negligentia ei, qui est diligens, nocere. l. si non expedierit 6. §. si pupillus 1. ff. de bon. aut jud. poss. neque alterius inertia alterius jus corrumpi debet. l. non satis 6. §. fin. ff. quem serv. amitt. Consil. Arg. consil. 63. n. 100. p. 1.) Hinc qui officiali ad id constituto annonam publicam vel aliam Collationem tradit, de ejus negligentia non tenetur, secus si non idoneo commisisset. *l. 20. Commod. Brunnem. ad l. 2. C. de Navicul.***

Amplia: ut negligentia præpositi non noceat ei, cui præpositus est; sic si Tutor non solvit Canonem, res Emphyteutica minoris non cadit in commissum *l. 2. C. de fund. patrim.* Sed ipse pœnam solvit, ita prælatus non amittit Jus Ecclesiæ, sed ipse punitur *l. 10. C. de SS. Eccl. Brunnem. ad d. l. 2. n. 2.*

Limita: interdum ob conniventiam punitur totum Collegium propter paucorum negligentiam. *Brunnem. ad l. fin. C. de Navicul.*

XIV.

Si aliquis negligens est in uno actu, non præjudicat sibi in sequenti. *Feder. de Sen. consil. 147. Paris. consil. 54. lib. 1. Tiraguell. de utroque retractu lib. 1. §. 2. gloss. 9. num. 162.*

XV.

NEGLIGENTIA non imputatur, ubi diligentia nihil proficeret. *l. fin. §. si ea conditione 1. ff. ad Leg. Rhod. de jactu. Joh. Marian. Bellet. disquis. clericali. p. 1. tit. discipl. cleric. §. 20. n. 14.*

XVI.

NEGLIGENTIA imputari non debet iis, qui ignorant. *l. si quis in gravi 3. si quis*

ignorans 21. ff. ad Syllan. Surd. consil. 419. n. 37. (l. si tutor. 4. Cod. de peric. tut. hinc ubi non est negligentia, ibi præscriptio initium sumere non potest. Gail. 2. obs. 105. num. 6.)

CAP. IX.

Negotium, Negotiatio, Negotiorum gestio.

Axioma I.

Negotia aliena qui nulla necessitate cogente gerit, expensas donare videtur. *l. 1. ff. de donat. Eman. à Costa in suis commun. opin. verb. negotii n. 24. & 25. Nicol. Carbo lib. 2. præf. c. 4. n. 5. Port. in §. 1. num. 7. Instit. de obligat. quæ ex quasi contr. nasc.*

II.

Negotiationem excusat vel arguit qualitas negotii, cap. qualitas 2. de penitent. distinct. 5.

III.

Negotiatio dicitur in commerciis, c. forus 10. extr. de V. S. Negotiatio enim licet nihil aliud sit, nisi quæ possint vilius comparari, carius velle distrahere. cap. pen. dist. 88. in se tamen mala non est. cap. quoniam 12. dist. 88. cum sine periculo ea exerceri nequeat. cap. qualitas 2. de penit. distinct. 5. nec his, qui sobriè rem suam administrant, facile per restitutionem subveniatur. *l. verum 11. §. item non restituitur. 4. de minor. ubi Welf. in par. n. 7. Unde & negotiationes publicæ favorabiles perhibentur, quibus annona juvatur, cum publicam utilitatem contingant, ut not. Dd. in l. annonam. ff. de extraord. crimin. Joh. de Platea in l. 1. C. de fiscal. Usur. add. text. in l. semper 5. §. negotiatores 3. & §. negotiatio 8. ff. de jur. imm. l. si pendentes 27. §. sed etsi 5. ff. de usufr. Goedd. 2. Consil. Marp. 28. n. 2.*

IV.

Negotiatores dicuntur, qui magnis mercibus occupantur, marchans en gros. Mercatores, qui minutariam exercent. *Perez. C. negotiatores ne militent. n. 1.*

V.

Negotiatio inhonesta Clericis est prohibita, cap. 1. distinct. 88. c. Clerici cap. Canonum 3. 14. q. 4. c. secundum 6. extr. ne Cleric. & Monach. Clem. 1. in fin. de vit. & honest. Cleric. sed potius eis negotiatio pietatis mandata d. c. 1. dist. 88.

VI.

Negotium ad executionem alicujus contractus pertinens, non potest videri novus contractus, seu nova conventio, sed pars & sequela ejus, à qua descendit, & ad ejus implementum spectat, *l. si quis servum 23. ff. de action. emt. Bart. n. 4. vers. adverte. Bald. n. 10. in opposit. n. 22. Salicet. n. 10. Cast. n. 11. Jac. n. 8. & n. 15. ad l. fin. C. de pact. fac. l. si constante 24. §. si vir. 4. vers. quod si negotium ff. solut. matr. Aym. Cravett. cons. 666. n. 5. per l. nam & Servius 21. §. si vivo 2. ff. de negot. gest. Bald. in l. meminisse. ff. de offic. procons.*

VII.

Negotium ab alio inchoatum, ab alio potest perfici. c. si duo 6. de procurat. in 6.

(B) 2

IIX.

IIX.

Negotiis secularibus sacerdotes se non debent implicare. *cap. quoniam. §. distinct. 10. cap. consequens 2. cum seqq. duob. distinct. 88. c. cum ad 6. dist. 96. cap. reprehensibile 23. quest. 8. c. contrarium 3. de penit. dist. 5. c. i. c. sed nec 4. extr. nec cler. vel monach. Monachus enim negotiorum secularium expertus esse debet. c. sunt nonnulli 25. §. neque enim. 16. qu. 1. c. credo 2. cum §. seqq. 21. q. 3. nec Episcopus de iis cognoscere. cap. te quidem 11. quest. 1. neque etiam sacerdotes testes esse possunt. cap. quanquam 14. q. 2. nisi quando seculares idonei non adessent, ne veritas occultetur. d. cap. quanquam 2. 14. q. 2. quemadmodum nec Laici divinis. c. cum ad verum 6. dist. 96. generaliter enim dicitur, eos qui se negotiis alienis ingerunt, quod alius paratus erat suscipere, non tantum de lata & levi, sed etiam levissima culpa teneri. §. igitur cum quis in fin. Instit. ut. de oblig. quae ex quas. contr. nasc. l. 6. §. videamus 12. ff. de neg. gest. cum culpa in hoc non careant, quod se alienis negotiis sine necessitate aliqua ingesserint, quod alii forsitan diligentius & melius essent gesturi. l. culpa est. ff. R. l. Joh. Goedd. i. Consil. Marp. 24. n. 6.*

IX.

Negotia quaecunque ibi finienda sunt, ubi orta, *cap. nec extra 7. §. 9. 9.*

X.

Negotium dum proponitur, causa est, dum discutitur, iudicium, dum finitur, iustitia. *cap. forum 10. extr. de V. S.*

XI.

Quoties alterius intuitu negotium non est gestum, toties non datur actio negotiorum gestorum. Nam ut actio negotiorum gestorum competat, potissimum inspicitur animus gerentis, & an aliorum fuerit negotium; si enim proprium negotium gesserim, non possum dici quasi contraxisse l. 6. §. 4. ff. de negot. gest. Exemplum est in illo, qui bonam fidem impensas in rem alienam fecit, cui ideo actio negotiorum gestorum non danda l. 33. ff. de condit. indeb.

XII.

Quoties quis ignorantis negotium gerit, toties locus est actioni negotiorum gestorum. nam sciens mandasse videtur l. 61 §. 2. ff. Mandat. Et l. qui patitur 18. ff. eod. Quid ergo pro alio ignorante solvit, habet actionem negotiorum gestorum l. 45. ff. de neg. gest. Idem est, si a debitoribus quid exigit. l. 45. §. fin. ff. eod.

Limita: ut idem sit, si quis quidem sciat negotium suum geri, & praesens sit, mandare tamen non possit, nam & sic datur haec actio, ut si pupilli, prodigi vel furiosi negotium geram l. 3. §. 4. Et §. eod.

XIII.

Quoties res inutilis suscepta, toties ad casum obligatur gestor l. 10. §. 1. ff. de negot. gest. quia sic aliqualis culpa praecessit casum; imputandum enim utique gestori, quod in necessitatem & utilitatem gestionis non prius inquisiverit. Ita ergo si quis alterius nomine in loco parum sive

nihil tuto edificaverit, de casu tenebitur. *Conf. l. 11. ff. eod.*

Limita: nisi Dominus ipse tale quid facturus fuisset. d. l. 11.

XIV.

Quoties quis prohibentis negotium gerit, toties actionem negotiorum gestorum inde non consequitur l. fin. C. de neg. gest.

Ratio: quia sic cessat quasi Contractus & praesumptus Domini consensus, quod voluerit negotium suum geri: ubi enim certa est Domini voluntas, ibi non opus est conjecturis. Ita ergo si Dominus prohibuerit, ne quisquam solveret pro eo, & alter nihilominus solverit, non habebit regressum. d. l. fin. Licebit enim pro invitoolvere l. solvendo 39. ff. de neg. gest. scil. ut liberetur debitor, non vero ut competat repetitio.

Limita: ut procedat (1.) in eo, quod post prohibitionem gestum sit, non ante. d. l. fin. (2.) si gestio solius prohibentis utilitatem concernat, secus si respiciat utilitatem publicam, e. g. si quis aedes ruinosas fulciat, aut in funus aut studia filii quid impendat. *Manz. ad tit. Instit. de Neg. Gest. n. 154.* (3.) si velit actione negotiorum gestorum experiri, secus si actio cessat sit ab eo, cui pro invito solvit.

XV.

Quoties quis rem alias perituram gerendam suscipit, toties tantum tenetur ad culpam latam, quia hic periculum in mora: praestat ergo negotium ex parte egisse, quam plane neglexisse. Exemplum est in l. 3. §. 9. ff. de neg. gest. Idem est si quis ex incendio vel a bancruptore rem aliquam servaverit.

CAP. X.
Nemo.

Axioma 1.

NEMO dat quod non habet, l. traditio 20. ff. de acquir. rerum domin. l. nemo plus 54. ubi Decian. & Cagnol. ff. de R. l. l. si filius 14. C. de donat. cap. quomodo 41. de consecrat. dist. 4. cap. quod autem 3. de jure patron. cap. nemo plus 79. de Reg. Jur. lib. 6. citavi plures Doctores sup. lib. 4. c. Dare. num. 1. Cancer. part. 1. cap. 1. num. 208. Robles de represent. lib. 2. c. 16. num. 71. Pacian. 1. consil. 118. num. 23. Et consil. 149. n. 50.

II.

NEMO plus juris in alium transferre potest, quam ipse habeat. l. 2. C. de pign. l. 1. C. qui pro sua jurisdictione, cap. nemo potest 79. de Regulis Juris. lib. 6. Surd. consil. 126.

fil. 126. num. 31. Pichard. ad pr. Instit. de acquirit. per arrogat. n. 49. Joseph. Sesse Aragonia decis. 188. n. 15. & 23. Cas. Argel. de contradict. legit. quest. 9. num. 58. Rot. decis. 688. n. 1. apud Farin. p. 2. Robles lib. 3. cap. 7. n. 21.

III.

Nemo præsumitur immemor salutis æternæ, l. fin. C. ad L. Jul. repet. hinc dicitur, morientem non præsumi mentiri. Gramm. consil. crim. 57. n. 13. licet non omnis moriens dicatur Sancti. Johannes Baptista, idem consil. 70. post num. 3. & d. consil. 57. post n. 15. Bald. de pac. Constant. vers. vassalli & vot. 3. n. 15. cum seq. nec omni sancto semper credendum. Gloss. in cap. si bis n. 9. 3.

IV.

Nemo debet damnari ex præsumtionibus & conjecturis, l. 3. §. scio ff. de minor. Andr. in Constit. super incisionibus col. 3. circa med. cum aliis allegat. per Gram. consil. crim. 13. n. 37. vot. 10. n. 39. vot. 21. n. 8. vot. 23. n. 11.

V.

NEMO videtur eligere viam, per quam judicium suum subvertatur. lib. 3. vers. nec credendus. ff. de milit. testament. l. quoties 13. ff. de reb. dub. l. quoties 81. ff. de verb. obl. c. Abbatis. juncta gloss. verb. potius. de verb. significat. Cardin. Mantica. de conject. ult. volunt. lib. 2. tit. 1. Menoch. de præsumpt. l. 6. præf. à princ. Reinoso obj. 14. n. 15.

VI.

NEMO tenetur ad impossibile. dixi supr. lib. 9. c. Impossibile.

CAP. XI.

De Nepote.

Axioma I.

Nepotes continentur sub nomine filiorum, quoties versamur in materia favorabili. l. 120. §. 4. ff. de V. S. quia favorabilia sunt extendenda. Ita ergo Senatus-Consultum Macedonianum etiam ad nepotes portigitur l. 6. C. ad SCt. Maced. ita beneficium filio à principe concessum etiam ad nepotem spectabit arg. l. beneficium 3. ff. de Constit. Princip. E contra Tutor filiis datus non etiam nepotibus datus censetur §. fin. Instit. qui Test. Tutor.

Limita: modò eadem militet ratio in nepote, quæ in filio.

II.

Nepos succedit in locum mortui filii, & quidem licet plures sint, unum tamen filium repræsentant l. 2. §. 7. de Excus. Tut.

Limita: in avo à muneribus excusando Nepotes saltem ex filio, non ex filiabus avo profunt, Perez C. de iis, qui numer. liber. n. 5.

CAP. XII.

Nihil.

Axioma I.

Nihil facere & partem facere sunt paria, l. furiosum 9. ubi gloss. C. qui testam. fac. poss. l. 3. §. 1. commod. ubi re deteriorata reddita, perinde est, ac si non esset reddita; quibus ad stipulatur l. quamvis. §. si convenerit 8. ff. ad SCt. Vellej. ubi si quis, qui expromissorem dare convenerat, mulierem, quæ SCti auxilio munita est, dederat, responderetur conditionem locum habere; quid enim interest, juxta Ulpian. ibid. non det, an talem det. Pantuchmann. lib. 1. quest. pract. 17. num. 116.

II.

NIHIL & inutile æquiparantur. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. c. sicut urgeri 47. l. 9. 1. nam ex nihilo nihil fit. l. Seia 26. ff. de tutor. & curator. l. ejus 41. ff. de reb. dub. Aristot. lib. 1. de generat. & corrupt. Farinac. in praxi crimin. part. 4. consil. 60. n. 90. & ibi addit Cald. Pereira de emt. & vendit. c. 3. n. 15.

III.

NIHIL fit ex nihilo, vel ex non ente, non fit ens. l. 2. ff. de usufr. l. Seia 26. ff. de tutor. & curat. l. ejus 41. ff. de reb. cred. l. 7. §. cum quis 7. ff. de acquirend. domin. Farinac. consil. 60. num. 90. lib. 1. Mar. Angvis. consil. 167. num. 7. vol. 1. Peregr. conf. 21. n. 19. vol. 4. Monter à Cueva decis. 1. num. 54. Giurba in Consuet. Mess. c. 16. gloss. l. n. 8. p. 1. Canc. var. 2. cap. 5. num. 51. Amat. in repet. l. si emancipati. C. de collat. respons. 9. num. 296. Nolden. de stat. Nobil. cap. 3. num. 22.

IV.

Præstat habere parum quàm nihil, in stabulo asinum quàm stabulum vacuum. Brunnem. ad l. 6. C. de omni agro deserto.

CAP. XIII.

Nobilitas, Nobilis.

Axioma I.

Nobilis patria redundat filiis ad gloriam, l. si quis 3. C. de natur. liber. Unde Ulpian. in l. 1. in princ. ff. de censib. de se gloriatur se nobili ortum esse patria, quamvis Raymund. dixerit illum fuisse rusticum, licet scientia nobilem; quem tamen defendit Bart. & concludit eum fuisse utraque qualitate nobilem in l. excusantur. §. fin. de excusat. tut. vid. Lud. Gomez. ad §. item Serviana. n. 27. Instit. de action.

(B) 3

II.

II.

Data paritate nobilium, hi qui sunt in maiore civitate, tanquam magis digni, praeferrunt debent illis, qui sunt in minori. arg. §. interim in Auth. de defens. civit. Nov. 15. Barbat. in cap. 1. n. 169. de consil. §. 57. praclare scribitur. vol. 2. per tot. & c. 1. col. fin. de iudic. & cap. 1. in pr. de dol. & in c. accedens. l. 2. ut lit. non contest. Ludovic. Roman. in reper. l. 4. si vero. §. de viro. ff. solut. matrim. fallent. 14.

III.

Nobilis à rustico non loco, sed genere distinguitur l. si praedium 16. C. de praed. minor. optimus. text. in cap. illud 9. cum 2. seqq. dist. 40. ubi dicitur, quod locus non nobiliter hominem, sed virtus: nam nil paradiso jucundius neque caelo securius, & tamen extra paradisum homo factus est bonus, in paradiso peccavit, & Angelus de caelo cecidit, ut intelligamus, non loci dignitate homines nobiliores fieri, sed morum & virtutis honestate: aliis ut dicit text. in l. fin. C. de alluv. multum molestè & aegre ferrent homines clari, se operam impendisse in agris colendis, si ex hoc deteriores aliis negligentibus facti fuerint, quod ibi negatur, quibus add. & c. quo iure. 1. dist. 8. siquidem nobilitas morum ornat, non loci vel generis, cap. nos. 3. distinct. 40. ac proinde in collatione beneficiorum non nobilitas generis, sed potius virtutum & vitae honestas attenditur, c. pen. extr. de praebend. cum virtute, non nobilitate loci aut generis quisque sibi gratiam comparat, c. illud 9. dist. 40. qua de causa solam etiam virtutem quem nobilem facere, asseruit Abbas in cap. venerabilis per illum text. de praebend. cui adde & cap. nunquam dist. 56. Modern. Brixienf. in tract. de nobilit. p. 3. num. 73. Ubi haec omnia vera intelligit de Jure Canonico, secus de consuetudine, vigore enim hujus hodie ad nobilitatem veram tria requiri, virtutes, divitias, & genus, patet ex l. nobiliores 3. C. de commerc. & mercat. l. 1. ubi Bart. C. de dignit. & latè profequitur Barbat. consil. 57. praclare. col. 2. & 3. & in cap. 1. col. 1. de donat. vid. Lud. Gomez. ad §. item Serviana. num. 29. Institut. de act. Si enim sola virtus nobilitaret, etiam servus virtuosus dicendus esset Nobilis. Bart. in l. n. 56. C. de dignit. Pacian. 2. de probat. c. 26. in addit. lit. d.

IV.

Nobilitas est dignitas non jure naturali, sed civili constituta, Bart. in l. 1. num. 40. C. de dignit. quem sequitur Cacharan. decis. Pedem. 100. n. 47. Mantuan. in dialog. historiolog. class. 5. c. 95. n. 3. Guid. Papa decis. Gratianopol. 90. & Fab. de Anan. consil. 8. n. 2. dicens quod nobilitas, ut accidens, à natura non veniat, Vultej. 3. Consil. Marp. 34. num. 167. Hanc enim non nostrā voluntate, sed à principe parari, dixit Lagus p. 2. cap. 2. n. 2. Inde & Bart. in l. 1. C. de dignit. eam non nativam, sed dativam vocavit, ita ut qui propria autoritate nobilem se facit, cum non sit, crimen falsi incurrat, Joh. Platea in l. 1. n. 7. vers. item in latr. & ante eum Bart. num. 64. C. de dignit. per l. eos 27.

§. ult. ff. de fals. hanc enim potestatem creandi nobiles solus Princeps sibi reservavit. l. 5. ubi Bart. C. de divers. rescript. l. ult. §. viros 2. C. ubi Senator. l. un. C. de bis, qui à Princip. vacat. recept. lib. 10. l. penult. in princ. & §. 1. ff. de decur. Bocer. de investit. feud. c. 3. num. 156. adeo quidem, ut ex sola nominatione in literis insigniorum nobilitas acquisita non dicatur, etiam si vel Papa, clem. si summus de sentent. excomm. vel Princeps aliquem nobilem nominasset. Castrenf. consil. 125. dubitatur primo an comes. n. 8. lib. 2. Parif. de Puteo de re milit. lib. 7. cap. 1. n. 13. ubi verbaliter tantum nobilem eum vocat, qui taliter ab Imperatore reputatur. vid. & Gylmann. 4. 1. vot. 30. n. 270.

V.

Nobilis nemo praesumitur, sed qui nobilitatem allegat, eam probare debet. l. non ignorat 9. ibique Bald. C. qui accusar. non poss. gloss. in c. si forte de Elect. Afflict. in cap. unic. de pac. tenend. Arnif. lib. 2. c. 3. n. 17. gloss. in l. si vero. §. que pro rei. ff. qui satisd. cog. Alvar. in c. similes adversus. num. 3. de pac. Constant. Gylmann. 4. 1. vot. 30. num. 39.

VI.

Nobilitas à patre recipit formam, à matre autem naturam. cap. ult. 32. q. 2. Regn. Sixt. 2. Consil. Marpurg. 9. n. 24. qua de causa in ineunda ratione nobilitatis nullam haberi rationem matris, sed patris duntaxat, asserit Caesar de Crassis decis. 172. n. 9. liberosque nasci nobiles ob patrem nobilem, licet mater sit ignobilis, docent Joh. Lup. in tractat. de donat. int. vir. & uxor. §. 32. n. 1. Alciat. in l. pronuntiatio. §. familie de v. s. num. 6. Franc. Purpurat. in l. Imperium col. 3. limit. 3. ff. de Jurisd. Felin. in c. novit. n. 2. de judic. Tiraquell. in tract. de nobilit. cap. 17. n. 20. Vult. 3. Consil. Marpurg. 34. n. 172. cum ea statim post contractum matrimonium nobilitate viri decoretur. l. ult. C. de incol. l. mulieres 13. C. de dignit. l. cum te 10. & l. ult. C. de nupt. l. feminae. 8. ff. de Senator. adeo ut amisso etiam viro & in ipso viduo statu manente, ea nihilominus pro nobili reputetur iisdemque privilegiis gaudeat, quae ob nobilitatem ei competebant, l. mulieres. ult. C. de incol. Regn. Sixtin. 2. Consil. Marp. 9. n. 51. cum seqq.

VII.

Nobilis quis non definit appellari, qui ad majorem dignitatem attollitur. c. constitutus 45. de testib. & attest. c. grandi 2. in pr. de supplend. negl. Pralat. in 6. licet à majori denominetur, Jal. in l. Imperium. n. 3. ff. de Jurisd. quia dignus ad se trahit minus dignum. Gail. lib. 1. obs. 3. n. 23. Arnif. lib. 1. de Majest. cap. 4. n. 1.

VIII.

Possessiones Nobiles non reddunt, Gylmann. 4. 1. vot. 30. num. 68. Ratio, quia res hominibus accedunt, non rebus homines, l. justissime 44. ff. de adil. edict. & persona rem nobilitat, non res personam, Masvettus de nullis. vers.

verf. la perſonne. quemadmodum nec locus hominem, ſed homo locum ſanctificat, c. illud 9. diſt. 40. poſito enim, feuda nobilitare perſonas, quilibet ruſticus dives emendo feudum nobile, nobilis dicendus eſſet. Bald. in c. 1. de L. Cormadi. quem ſeq. Alvarot. n. 6. imò ſi ex iſdem nobilitas acquireretur, ſequeretur, ut & paupertas quem ignobilem faceret, l. humilem 7. C. de inceſt. nupt. conf. tamen Anton. diſput. feudal. l. 1. th. 6. B.

IX.

Antiquitas nobilem non facit, Gylmann. 4. l. 1. vot. 30. n. 70. ſed eam ſaltem ornat, illicque ſplendorem attribuit, aliàs ſequeretur omnes antiquas familias eſſe nobiles. Hinc Bald. in cap. ſimiles de pac. tenend. ait, quemadmodum una hirundo non facit ver; ita non intelligitur de nobili genere, niſi probàrit, quòd antiquitùs majores fuerint nobiles. gloſſ. in cap. ſtemmata de grad. affinit. vid. tamen Alvar. Card. Alex. in cap. ſi miles de Pace Conſtant. num. 2. §. ceteri. verò ibi antiquis temporibus quia dicitur Comes Dux.

X.

Nobilitas icù oculi non naſcitur. Pariſ. de Puteo in cap. Fuit aliàs de redintegr. feud. cap. 4. n. 4. Jacobin. in prelucl. feud. n. 33. pag. 455. Nic. Mozz. in trakt. de feud. cap. 2. n. 54.

XI.

Nobilitati parendum eſt circa poenam impoſitam, cap. qui contri 32. 24. q. 1. c. ult. extr. de poen. quavis enim nobiles cum inferioris conditionis hominibus in eodem ſcelere, eademque poena digni eſſent, tamen mitius tractari poſſunt & debent. Lipſius 4. Polit. 4. Gerhard. diſputat. Polit. decad. 6. q. 3. Auger tamen nobilitas delictum, ſi commiſſum ſit contra nobilitatis ſplendorem quid indignum nobilitate, l. quadam 14. ff. de poen. l. omne 6. §. qui manus 1. ff. de re milit. minuit autem, ſi qualitas delicti ex nobilitate incrementum non accipiat, quo caſu quoad poenam corporalem mitius cum nobilibus, quàm plebejis agendum, quoad pecuniariam verò intentus plectendi erunt. l. 2. ut nemo privat. cap. ſi per 28. de conſecrat. diſtinct. 2. Gail. lib. 2. obſerv. 110. n. 41.

XII.

Sicut anima præfertur corpori, l. ſancimus 21. C. de SS. Eccl. c. cum infirmitas. 12. de poenitentia. Sol. Lunæ, c. ſollicitas 6. de major. & obed. aurum plumbo, cap. duo ſunt 10. diſt. 96. Ita Nobilitas ſcientiæ, quæ dicitur animi & civilis Nobilitas, præponenda eſt militari, arg. cap. illud. 9. diſt. 40. cap. venerabilis 37. de præbend. Ruland. de Commiſſ. p. 1. lib. 1. cap. 19. n. 2. lit. c. Nolden. de ſtat. Nobil. cap. 3. n. 28. Unde qui virtute nobilitatem meretur, præfertur illi, qui nobilis eſt genere, quia ille revera, hic tantum præſumptivè nobilis eſt, l. quòd ſi nolit. 3. §. qui mancipia 21. de edil. edit. & quia majori encomio dignum eſt, quod proprio, quàm quod alieno labore & induſtria comparavimus. l. ſi quid bello 28. ff. de capt. & poſt. Et poteſt Imperator uno die plures creare Nobiles, nullum Doctorem, Perez. C.

de Athlet. n. 10. 11. Quòd autem Nobilitas non minus ſtudiis quàm militià acquiri poſſit, probat Perez. C. de Dignitas. num. 30. 31. nam apud Romanos non ſaltem ob virtutes militares, ſed etiam civilem adminiſtrationem Equeſtris dignitas dabatur Jure Conſultis & Senatoribus, Perez. C. de Equeſtr. Dign. num. 6. Limita in eo, ubi & generis & virtutis ſplendor concurrunt; tùm enim præferendus eſt ille meritò, qui in genere & ſcientia nobilis dicitur. vid. omnino de Nobilitate ſcientiæ & generis Pacium in analyſ. C. de poſtul. n. 17. & 18. quamquam id minimè pertineat ad l. 7. C. de poſtuland. ubi vetuſtas functionis, uti patet ex oppoſitione vetuſtatis & tyronum, non generis intelligitur.

XIII.

Expediit Reipublicæ, ut ad eam regendam admittantur homines ingenui & Nobiles. Excluduntur ergò ſervi & liberti, Perez. C. ſi ſerv. aut libert. n. 3. ſi tamen Nobiles promovendi moribus non diſſimiles ſint Natalium ſuorum ſplendori. Perez. C. de Dignit. n. 33. 34. & C. de Equeſtr. dignit. n. 6.

XIV.

Nobilitas cum homine non interit, ſed quæſita à Majoribus ad poſteros transmittitur, deſcendentes ſcil. non ad tranſverſales vel conſanguineos, non ex materno genere, non ex illegitimo thoro natos, neque ad adoptivos liberos, niſi Reſcripto principis juventur, vel more Regionis, nec capaces feudorum ſunt, niſi pacto inveſtituræ ſint comprehenſi, & cautum, ut ſuccedant. In Hiſpania autem Grandium dignitas Ducalis Comitum ad liberos non tranſit, ſed de novo à Rege impetranda eſt. Perez. C. de dignit. n. 25. & 29. Neque Equites naſcuntur, ſed propria virtute fiunt, & à Principe creantur, datis certis Inſignibus. Perez. C. de Equeſtr. dignitat. n. 9. & 10.

XV.

Nobilitas non ſaltem reatu, præſertim Crimine læſæ Majeſtatis, ſed & ſordidis artibus amittitur. l. 6. C. de dignit. Inter ſordidas artes autem non referenda agricultura. Liberis autem non obſtant intermediæ Majorum ſordes, ſi ipſi nihil egerint, cùm Nobilitatem non tam à Parentibus, quàm à privatis habeant, l. 3. de interd. & relegat. Neque hoc caſu ad recuperationem Nobilitatis novà Principis Indulgentià indigent, licet contrarium præſcribitur. Perez. C. de dignit. num. 71. --- 77.

XVI.

Nobilis in carceribus non detinetur, ſed liberatur per domum aut civitatem ſub fidejuſſorià cautione, Gramm. decif. 33. & decif. 28. n. 27. & idem Gramm. in Rit. magn. Cur. ſi accuſator aliquis. vot. 34. n. 22. in addit.

XVII.

Nobilis dicitur tripliciter, primò genere, & eſt ſententia vulgi; ſecundò virtute, & eſt ſententia Philoſophi, cùm virtus ſit animæ orna-
mentum, de poenitent. diſt. 2. cap. illa anima.

Et gratiam comparari virtute, non nobilitate generis, dixit text. in cap. illud 40. distinct. & Princeps facilius inducitur ad nobilitandum virtuosos. Claud. in Monar. Franc. pr. part. cap. 17. Tertiò dicitur nobilis genere & virtute, & hæc est perfecta Nobilitas. Bald. in l. nobiliores. C. de comm. & mer. latissime Tiraquell. de nobil. cap. 7. fol. 6r.

CAP. XIV.

Nocere, Non nocere. Nocumentum. Damnum.

Axioma I.

Nocere nulli, & peccantem punire, innocentis est officium. cap. non est 37. 23. q. 5.

II.

Nocere qui tantum vult, audiendus non est. cap. penult. extr. qui marit. accus. poss. neque enim vel iniquitas unius alteri nocere. cap. tue 10. extr. de eo, qui cognov. consang. vel officium alicui nocumento esse debet; cap. cum non 30. de Elect. in 6. Unde si aliquid nocere possit, licet non noceat, prohiberi debet, c. nam 4. extr. de consit. siquidem etiam si non ab initio nocebat, tractu tamen temporis per consensum sequentem imputatur. cap. sicut 33. extr. de simon. Nocens igitur occulte æque poenæ est obnoxius, ut manifestè nocens, licet dicat postea, joco se fecisse. cap. 1. extr. de presumpt.

III.

Quod nemini nocet & mihi prodest, de facili concedendum. l. 1. §. Idem ajunt aquam. 11. ff. de aqu. pluvi. arc. l. 2. §. item Varus 5. in fin. eod. tit. l. 2. ibi nec cogitur. ff. solut. matrim. Bart. in l. 1. C. de metat. lib. 11. l. non modus. C. de servit. & in l. quominus. ff. de fluminib.

CAP. XV.

Nolle, Noluisset.

Axioma I.

Nolle is nequit, qui velle contrarium non potest. l. 10. ff. de condit. & demonstrat. sed is demum nolle dicitur, qui contrarium potest. l. 17. §. 7. ff. de edit. edict. Gothofred. ad l. 3. in not. de Regul. Jur. Carpzov. Part. 4. Constitut. 27. Definie. 1. num. 12.

II.

Is noluisset creditur, qui id non facit. l. un. §. 11. vers. sin autem ad deficientis. Cod. de caduc. toll. Pacian. 1. consil. 15. num. 11. Unde & testatorem, quod non expressit illud, noluisset dicitur in l. commodissime 10. ff. de liber. & postib. Jas. cons. 228. in isto themate. col. 3. vers. secundo pro eadem. vol. 2. Pacian. 1. consil. 129. n. 15.

III.

Noluisset credendus est, qui non supplevit cum potuit. cap. incorporalia 2. vers. unde si circa extr. de translat. prelat. c. ad audientiam 12. extr. de decimis. Alex. consil. 5. n. 5. vers. si enim voluisset.

ser. lib. 3. & consil. 74. n. 7. l. 1. Tiber. Decian. respons. 2. n. 44. vol. 2. Joh. Goedd. 3. Consil. Marp. 27. num. 64.

IV.

Non nolle intermedium est, inter nolle & velle. l. 3. ff. de R. I. ubi Franc. Duar. Francus, Petr. Faber, Cujac. 15. observ. 23. Joh. Robert. lib. 1. animadv. cap. 3. Goedd. ad l. 13. ff. de V. S. n. 5.

CAP. XVI.

Nomen.

Axioma I.

De nominibus & vocabulis non sunt movende inutiles disputationes, gloss. in rubr. ff. solut. matrim. Jason. in l. sic itaque. Institut. de act. sed disputatio nominum relinquenda est pertinacibus. Felin. in cap. quanto. in princip. de presumpt. & Alex. in l. 1. §. Lex Falcid. col. 2. vers. puto doctrinam. ff. ad L. Falcid. Bald. in cap. ex parte M. col. penult. de appellat. ubi ait, quod acuminum verborum relinquenda Grammaticis pertinacibus, sensus verò sapientibus: quod dictum sequitur & Georg. Natr. in repet. clem. sapè in princip. col. 12. de V. S. illudque restringit Ludovic. Gomez. ad §. sic itaque. Institut. de act. num. 17. ad illos Neotericos Grammaticos, quos tanquam exosos & inutiles Reipubl. Plato lib. 2. procul expellendos censuit, de quibus etiam Div. Augustin. lib. 2. de civit. DEI disserit, quod sapientis & frustra circa inanem verborum corticem se torqueant, cum sensum potius attendere debuissent. Unde & id, quod traditur in l. scire. ff. de LL. tanquam pro regula prudentibus datum esse, dixit Hyppolit. in tract. pag. 2. de vulg. substitut. & ideo evenit, quod Imperatores aliquando juxta Bald. in cap. 1. §. quia vidimus. col. 6. qui feud. dar. posse. grosse loquantur, quod reasumit & Andreas Sicul. in repet. rubr. C. qui admittit. col. 9. proinde excusari possunt ætatis nostræ Juris-Consulti, si lingvæ Latinæ normam prætereunt, cum permissum nobis videatur eo modo loqui, ut lex loquitur, sive propriè, sive impropriè, ut notabiliter ait Bald. in l. 1. C. unde liber. vid. & Cicer. lib. 1. de Leg.

II.

Nomina pulchra maximè sunt procuranda, adeò ut si venderentur, maximo emi deberent. pretio. Joh. Andr. in c. gravis 1. extr. de deposit. & cap. cum secundum 16. de prebend. Felin. post Abb. in proxim. decretal. Gregorius colum. 7. vers. subdunt tamen hic Doctores. Abb. in cap. 1. circ. ult. colum. de judic. cum magnum & pulchrum sit laudabile nomen habere. Cyn. in l. cunctos populos. not. 2. C. de Summ. Trinitat. Differentia namque nominum multum attendenda. Jas. in §. sic itaque. Institut. de act. verb. appellamus. Bald. in l. si ideo. C. de Codicill. & in l. hac consultiissima. col. 1. cum seqq. in prin. C. de testam. Unde Platina in vita Sergii refert, in Creatione Pontificum ideo mutari nomen, ac Sergium, qui antea

antea os potest vocabatur, edicto causam dedisse, siquidem ut vulgo dicitur:

*Nomina sunt omen, venturi praescius Idmon
Fertur & Hypopolitus dilaceratus equis.*

cum soleant plerumque rebus esse consentanea, sic turpe nomen Belial malam inducere suspicionem. text. est in d. c. *gravis extr. de depos.* de quo post Ripam in *Consil. Argent. consil. 59. vers. n. 35. vol. 1.* adeo ut in materia inquisitionis, quando plures capti essent, ac dubium a quo quaestio prius inchoanda sit, cessantibus aliis indiciis, ab illo bene inchoari possit, qui turpe nomen habet, ut not. Gerard. de Petr. Sancta in *singular. notab. 75. incip. magnum & pulchrum.* & Francisc. Brun. in *tractat. de indic. & tortur. col. 2. pag. 10.* Ludovic. Gomez, qui pluribus exemplis hoc demonstrat in d. *sc. si itaque. Inst. de act. n. 7.* non officit dictum illud gloss. in *Auth. de privilegiis dot. vers. imposuerunt.* ubi colligit, quod parum sit habere nomen, nisi factum concurrat, quam sequitur & Bald. in *l. fin. col. 3. vers. sequitur videre. C. unde legitimi.* atque sic nominis impositionem nihil facere, per ea, quae tradit Jason. in *l. id quod apud hostes 9. per illum text. col. pen. ff. de legat. 1.* Responderi potest, illud procedere in nomine inefficaci totaliter, vel in nomine malo, secus in bono, vel quando de nomine nullum indicium est: quemadmodum enim aliquando turpe nomen est dedecus, cum plerumque ex maleficiis assumatur. *l. damnato 6. C. de haeretic. ita.* bonum nomen est gloria & premium habenti, & multum juvat. *l. 1. ibique gloss. C. de Summa Trinitat. Abb. in d. proem. col. 2. n. 7.* licet interim nominis honestas criminis malitiam inde non palliet, cap. in *tantum 36. extr. de simon. cum nomen aliquando propter facti detestationem depravetur. cap. multis. 5. dist. 17.*

III.

Nominis ubi conformitas, ibi praesumitur corporis vel rei identitas. Bald. in *consil. 70. cum appareat de condemnatione. P. G. vol. 4. Alex. consil. 88. quoniam omne dictum. n. 27. vers. praeterea unitas vol. 5. Pacian. 1. consil. 8. n. 37. Corn. consil. 188. n. 4. vol. 1.* debet enim esse conveniens & consequens rei. *S. hoc autem 5. vers. sed quia sane commodius. l. quib. mod. test. inform. S. est & aliud 3. Inst. de donat. l. 7. C. de Codicill. cap. cum secundum 16. de probend. Anonym. apud Befold. 1. consil. 19. n. 27. Wesembec. 1. consil. 34. n. 55.* maxime quando qualitates concurrunt. Bertazol. 1. consil. 1. n. 33. Pacian. 1. consil. 8. n. 37. qua de causa Nomina dicuntur rerum nota, Scaliger 13. de *caus. LL. cap. 136.* a quarum usu provehit solemus in rei perceptionem, Scalig. 1. sect. 2. inserviunt enim certitudini personarum & rerum, *S. siquidem in nomine 29. Institut. de legat. in fin. ut numerus quantitatis certitudini. l. 74. de V. O. l. 75. S. 1. de legat. 1. Goedd. 3. Consil. Marpurg. 27. vol. 3. n. 56.* Et nomina imponuntur secundum originalem rationem Bald. in *l. humani. num. 2. C. de impub. sublit. Wesemb. 1. consil. 34. n. 56.* & argumentum a vi nominis dicitur probabile, & frequens Everhard. in loco ab Etymolog. num. 1. & nomina appellativa in antiquis

attendenda esse tradit Wesemb. 1. consil. 13. n. 32. & consil. 24. n. 54. per text. in d. *S. 3. Instit. de donat. l. penult. ff. de reg. dub.* Ubi ergo a contrario nominis est diversitas, ibi etiam res diversitas censetur. *l. si idem 7. C. de Codicill. Alex. consil. 6. n. 6. vol. 5.*

IV.

De Nomine frustra disputatur, ubi qualitas certa esse reperitur. Bald. in *l. si quis in fundi vocabulo 4. ibique Alex. ff. de legat. 1.* Cui enim nomen tribuitur effectus quoque nominis assignari debet. *l. 2. S. appellata 2. ff. de reb. cred. Bald. in consil. 328. queritur si Rex Romanorum, num. 6. vers. utrum vocatur. vol. 1. Pacian. 1. consil. 49. num. 22.* è contrario nomine qui caret, & fructu nominis carere debet, *l. a nullo 4. C. de fer. cum N. Everhardo juniore. 1. consil. 41. n. 32. Höpping. de insign. cap. 22. n. 227.* Unde etiam nec error, vel discordia in nomine dicta testium vitare dicuntur, dummodo re ipsa puta circa confines conveniant. *l. in venditionibus 9. S. 1. vers. nihil. ff. de contr. emt. Gylmann. part. 1. tom. 2. vot. 1. n. 68.* ad certificandum tamen hominem sufficit dicere nomen proprium, nisi plures ejusdem nominis addunt. Bart. in *l. si in rem ff. de rei vindic. quod locum habet, quando nomen, per quod persona demonstratur, est singulare, aut saltem rarius frequentatum, secus ubi nomen est commune, & undique passim usitatum; hoc enim casu ad declarandam personam sola nominis proprii expressio non sufficeret. Cyn. Bald. Corn. in l. hac consultiissima. C. qui testam. fac. poss. Alex. in l. 1. de liber. & posthum. Pacian. 1. consil. 8. n. 89.*

V.

Nomen cui non convenit, nec ejus dispositio convenire potest, arg. *l. 4. S. toties 6. ff. de damno infect. Everard. in cap. plerumque. de donat. inter vir. & uxor. & in peculiari consilio, allegatus a Georg. Mohr. in tract. de divort. part. 2. cap. 8. num. 17.*

VI.

Nomina sunt indita ad placitum, quibus unus ab altero facile dignosci potest. cap. ad recognoscendos 10. C. de ingen. & manumiss. *S. siquidem in nomine 29. Instit. de legat. Carpzov. P. 2. quaest. crimin. 93. n. 33.*

VII.

Nominibus propriis quae differunt, ipsa re differunt. *l. 66. ff. de V. S. l. mercis 207. ff. eod. l. 7. ibi Bart. & Salicet. Jaf. C. de jur. Codicill.* Quorsum enim opus esset propriis nominibus res distinguere, si nihil inter se differrent. *l. quod in rerum naturam 24. S. 2. ff. de legat. 1.*

Limita: nisi potius sint synonyma, quam vera rerum nomina, prout declarat Bart. in *d. l. 7.* vel quando in attributione, vel homonymia peccatur: item si nomina sint hominum arbitrio non ex usu rerum imposita. *l. 4. ff. de legat. 1. l. vinaria 206. l. urbana 166. cum seq. ff. de V. S. Goedd. in Comment. ad l. 67. n. 7. de V. S.*

II X.

IIX.

Nominum collectivorum ea est natura, ut non singulis totum, sicut fit in distributivis, sed tantum pro parte tribuant, *l. si pluribus 44. in pr. ff. de legat. 2.* Bart. Bald. Angel. in *l. hoc articulo. de hered. instit.* Bart. in *l. Moschis. de iure fisci.* Corn. consil. 237. n. 3. per *l. non distinguemus 32. §. cum in plures 13. ff. de recept. arbitr.* Unde quando plures collectivè vocantur cum aliis nominatim vel distributivè positus, tunc collectivè vocati cum aliis nominatim positus, non capiunt æquales partes, neque in capita cum reliquis succedunt; sed omnes in unum collecti tantum unam partem simul capiunt, quantum reliqui omnes singuli text. expressi, ubi Dd. Bart. Castr. Imol. Jaf. in *l. si pater. 9. ff. de vulg. substit. l. si quis 8. de usufruct. accresc. l. planè 34. in pr. l. huiusmodi. §. si Titio. de legat. 1. l. fin. ubi Bart. Salic. Jaf. Coras. C. de impub. substit. l. 2. de dor. praleg. Jason. in *l. & suum 8. §. hodie tamen. n. 13. de pact.* quia omnes collectivè vocati unam tantum personam representant. *d. l. planè in pr. de legat. 1.* merito ergo unam tantum partem simul accipiunt, qualem reliqui omnes singuli. Jaf. in *l. si pater. in pr. ff. de vulg. & pupill. substit. & in l. fin. pr. C. de impub. substit.**

IX.

Ea, quæ ad varium usum sunt apta, ex eo nomen specialius recipiunt, cui voluntate ac destinatione patrisfamilias adhibentur: cessante enim usu ac destinatione cessat etiam nomen. *l. quod in rerum 24. §. quod si post 3. vers. cum nostrum destinatione. ff. de legat. 1. iunct. l. eos terminos 12. ff. fin. regand. l. locus 60. l. urbana 198. cum l. seq. l. 103. ff. de V. S.* Licet enim nomina rebus à principio imposita sint, ut videantur quasi cum rebus ipsis nata, neque ignorantia, neque opinione falsà mutantur, quia immutabilia. *l. 4. in pr. vers. rerum. ff. de legat. 1.* attamen quæ ex cuiusque arbitrio vel patrisfamilias vario usu assumentur vel imponuntur, unà cum ejus arbitrio atque diverso à priori usu faciliè mutantur: quia hominum vocabula ac nomina sunt, quæ mutationi & alterationi subjiciuntur. *d. l. 24. §. si quis. post l. legat. 65. ff. de legat. 3.* Ideoque consultum est, ut in his & similibus rebus præfens patrisfamilias usus & consuetus mos observetur, & ex eo aliisque adminiculis iudicium, voluntas & sententia exquiratur. Forner. ad *l. 206. de V. S. per l. qui filium 64. l. questum. 78. ff. de legat. 3. quibus add. & l. semper in obscuris 9. l. semper in stipulationibus 34. de R. l. & l. 166. de verbor. signif. l. 4. ff. de fund. instruct.*

X.

Sola nominatio nihil juris tribuit. *l. Gajus Sejus 12. de iure patron. l. ad cognoscendos 10. C. de ingen. & manumiss. cap. sicut 28. extr. de Elect.* professio enim & nominatio sola non præjudicat veritati. *l. neque professio. §. & ibi gloss. C. de testam.* Unde etiam nominatio maleficorum sola non sufficit ad condemnationem: quia sæpè innocentes falsò de crimine deferuntur & nominantur. *cap. ult. in fin. 3. quest. 6. neque*

nominatus in instrumento obligatur, si se non subscripserit. *l. si quidem in nomine 29. Instituit. de legat.* ubi tamen distingve inter rei constitutionem & constitutæ probationem. text. elegans in *l. Publica. 26. §. ult. ff. deposit.* licet enim nominatio jus quidem non inducat, inducitur tamen nihilominus probat. *l. 29. C. de probat. & l. 13. C. eod.* Hinc licet nominatio consanguinitatem non probet, *d. l. neque professio 9. C. de testam. gloss. in cap. per tuas de probat.* Decian. consil. 40. num. 6. volum. 5. Menoch. arbr. quest. cas. 89. num. 77. Paris. consil. 101. num. 15. vol. 6. Roland. à Valle consil. 90. num. 15. vol. 6. cum ea ortum videatur habere à natura, atque ita ex sola nominatione non oriri. Bald. in *l. non epistolis. C. de probat.* Mascard. conclus. 69. num. 9. vol. 1. Wesembec. 1. consil. 13. num. 47. Decianus in *cap. per tuas. de probat.* operatur tamen quandam præsumptionem, juxta gloss. in *d. l. neque. C. de testam.* Cyn. & Bald. in *d. l. epistolis.* adeò ut ex reiteratione probatio plena inde resultet. Paris. consil. 10. num. 56. & consil. 13. num. 6. volum. 2. Decianus consil. 1. num. 11. volum. 3. Menoch. consil. 734. num. 6. vol. 8. maxime si nominatus in nominationem talem consensisset. Felin. post Aretin. *l. per tuas. Gozad. consil. 12. n. 18. Bero. consil. 108. num. 6. vol. 2. Paris. d. consil. 10. num. 49.*

XI.

Sæpè rebus mutatis nomina tamen vetera observantur, exemplo (1.) conditionis. *§. appellamus 15. in fin. Instituit. de act.* (2.) actionum perpetuarum. (3.) quartæ legitimæ. (4.) sponsaliorum, de quibus Cujac. in *par. ff. de spons.*

XII.

Nomine suo quod alicui non licet, nec aliæ no licebit. *cap. quod alicui 67. de Regulis juris in 6.*

XIII.

Nominis interpretatio vel definitio diligenter est advertenda. *cap. Clericus, qui 1. 12. q. 1. cap. placuit 16. 1. q. 1.*

XIV.

Nominum diversitas non mutat rei substantiam. *cap. excommunicamus 13. extr. de hæretic. nec nominis mutatio contractum aut ejus substantiam. cap. in tantum 36. extr. de simon. & fraudem facit prohibitus aliquod officium exercere, qui mutato nomine aliove colore illud ambit & acceptat. l. 1. in fin. C. de Privileg. Schol. l. 29. 30. de LL.*

CAP. XVII.

Non esse.

Axioma 1.

Non sequitur hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. *l. neque natales 10. C. de probat. Vult. Consil. Marp. 30. n. 14.*

II.

NON entis nulla sunt qualitates l. ejus qui in provincia 41. vers. quoniam ff. si certum petat. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. l. 2. de usufruct. l. Pomponius 13. §. fin. de acquir. posses. l. si servum. 4. §. fin. ff. de action. emti. l. nec ullam 13. §. si quis absens 12. ff. de petit. hered. l. i. ff. de hered. vend. cap. bone 33. de elect. c. ad dissolvendum 13. de desponsat. impub. Tiraquell. de jure primogen. quest. 55. n. 10. Et in tract. cessante causa. part. 1. num. 212. Ant. Gomez. var. tom. 1. cap. 1. num. 9. Et cap. 10. n. 43. Et l. 17. Tauri num. 19. vers. primo. latè Remig. in tract. de immunit. ampl. 20. num. 5. cum seqq. Thomas de Thomasset in floribus legum, reg. 202. Gutier. pract. lib. 3. quest. 15. n. 10. Surd. decis. 316. n. 6. Et consil. 61. n. 57. Et consil. 246. n. 15. Brunor. à Sole in locis communibus verb. qualitas 9. Escob. de ratioc. c. 15. n. 17. Et cap. 19. n. 26. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. 2. concl. 6. Hieron. Fernandez de Ottero in interpr. c. gratum. n. 27. de officio deleg. Anton. Monach. Florent. decis. 56. num. 5. Cevall. commun. contra commun. tom. 4. quest. 905. num. 80. Cald. Pereira quest. forens. consil. 15. n. 50. Joseph. Sesse Aragon. decis. 188. num. 14. Et 24. Caesar Argel. de contradic. legit. 9. 4. num. 13. Marian. Anton. var. lib. 1. resol. 26. n. 4. Et lib. 3. resol. 48. n. 18. Rot. decis. 228. num. 1. apud Farin. p. 2. recent. Camill. Gallin. de verb. signif. lib. 1. cap. 1. n. 7. Et lib. 9. c. 7. n. 12. Steph. Grat. discept. forens. tom. 4. c. 767. n. 7. Et 34. c. 796. n. 18. Robles de repres. lib. 2. c. 2. n. 22. Narbona l. 10. gloss. 5. n. 15. tit. 6. lib. 1. Recopil. Didac. de Narbona frater de etate ann. decimo cum dimidia. quest. 10. n. 39. (ita nec per ullam quidem legem fieri potest, ut qui nulla bona in civitate reliquit, heredem habeat. l. lex Cornelia. 28. in fin. de vulg. Et pupill. subst. Ant. Fab. in rat. dub. ad l. 50. de hered. petit. pag. 349. Paris. consil. 25. n. 8. vol. 1. consil. 3. n. 5. vol. 4. Menoch. consil. 76. n. 5. Roland. à Valle consil. 58. n. 7. vol. 3. Non entium enim nulla sunt causa, Bart. in l. actor. n. 7. vers. negativa enim nil aliud est. col. 1. C. de probat. Et in l. 2. in lect. antiq. ff. eod. Et in l. cum mulier. n. 30. vers. secunda, quia negativa. ff. solut. matrim. Ripa in l. in illa stipulatione. n. 11. vers. circa materiam. col. 4. ff. de V. O. Et Abb. in c. quoniam contra. in princ. extr. de probat. Pacian. 1. de probat. c. 16. n. 20. nec habent ea genus & differentias. Bald. in d. l. actor. n. 17. vers. hic ergo sciendum. col. 2. Et Butrig. ibid. vers. quero quid velit. Pacian. 1. de probat. cap. 14. n. 2. nec in sensum ca-

dere, multo minus probari possunt. Pacian. 1. de probat. c. 37. n. 2. Et 3. liquidem quod in rerum natura non est, nec erit futurum, id ut sit, nulla pactione effici potest. Dd. ad l. 1. ff. de acquir. dom. Goedd. ad l. 5. de V. S. n. 11.)

III.

NON ENTIS, & non apparentis idem est judicium, & paria sunt rem non esse, & non apparere. l. duo sunt Titii 30. ff. de testam. tutel. l. in lege 77. ff. de contr. emt. l. 2. de his, quæ pro non script. hab. l. cum res 47. §. itaq. 2. ff. de leg. 1. Surd. decis. 149. n. 2. Et decis. 306. n. 13. Et consil. 245. n. 13. Et consil. 377. num. 23. Rota decis. 167. n. 35. apud Farinac. p. 1. recent. Camill. Gallin. de verb. signif. lib. 4. c. 13. n. 13. Joh. Ant. Mangil. de imput. 9. 82. num. 8. (Gail. lib. 1. obs. 105. n. 14. Cachéran. decis. Pedem. 129. n. 9. Vivius decis. 34. n. 1. Welsemb. in paratit. de reb. dub. in fin.)

IV.

NON ESSE, & non posse probari, paria sunt. l. duo sunt Titii 30. de testam. tutel. l. in lege 77. de contrab. emt. Welsemb. parat. ff. de probat. n. 1. vers. nam quæ probari. Surd. decis. 149. n. 2. Et paria sunt non esse, vel reperiri non posse. l. cum unus 12. §. fin. ff. de bonis auct. Judic. possid. Bald. per text. ibi in l. cum ita. §. species ff. de legat. 2.

V.

NON ESSE, vel esse nullum, paria sunt. d. l. duo sunt Titii, l. non putavi 8. §. non quævis 2. ff. de bonor. posses. contrab. Surd. decis. 51. num. 14. Et decis. 22. n. 2. Flamin. Paris. de resignat. lib. 8. q. 8. n. 34. cum seqq. Cald. Pereira de potest. eligendi. cap. 5. n. 8. Farin. in praxi crimin. part. 1. quest. 15. n. 45. cum seqq. Et p. 4. consil. 60. num. 90. Et p. 5. quest. 15. num. 128. Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 126. n. 9. Giurba. ad consuet. Messanen. p. 1. c. 10. gloss. 6. n. 29. cum seqq.

VI.

NON-ESSE, vel esse, & non admitti, paria sunt. Joh. Anton. Mangil. de imput. 9. 87. n. 3.

VII.

NON FIERI, vel non fortiri effectum, paria sunt. l. n. §. nihil. 7. ff. de interrog. action. l. si quis sub conditione 11. ff. de testam. tutel. l. ex consensu 23. §. 1. ff. de appell. Surd. consil. 3. n. 29. Et consil. 245. n. 14. Et consil. 359. num. 10. Et consil. 389. n. 46. Mar. Giurba in consuet. Messan. p. 1. c. 10. gloss. 6. n. 31. vid. infr. lit. P. cap. Paria.

VIII.

IIX.

NON FIERI, vel ita fieri, ut factum non dureret, paria sunt. *l. si pro parte 10. §. versum 5. ff. de in rem verso.* Ant. Morel. Bononiens. decis. 40. punct. 7. num. 18. Surd. consil. 190. n. 9. & consil. 245. n. 14.

CAP. XIII.

De Non-usu.

Axioma I.

Quæcunque in facto consistunt, ea non-utendo non amittuntur, quia illa ante factum non sunt in rerum naturâ, nec dies illorum antea cessit, ergo non poterunt non-utendo amitti. Exemplum est in operis servorum & in servitute habitationis. Conf. Brunnem. ad l. 10. pr. ff. de usu & habit.

II.

Quoties quis jure reali decennio seu vicennio non usus, cum uti potuisset, toties illud amittitur.

Ratio consistit partim in negligentia, partim quia tanto tempore acquiritur jus reale, tantò ergo etiam debet amitti juxta l. 35. ff. de R. J. ita privilegium intuitu rei datum non-usu decem annorum extinguitur. Mev. P. 2. Decis. 11. Carpz. P. 2. Consil. 3. Defin. 23. ita servitus per non-usum decennii inter præsentis, inter absentes verò vicennii finitur. l. 13. seqq. C. de Servit. & aqu. l. 8. quemadm. serv. amitt.

Limita: nisi usus Juris alternis, ternis aut quaternis annis tantum concessus, sic enim decennium duplicatur, &c. l. fin. pr. C. de servit. l. 7. quemadm. serv. amitt.

CAP. XIX.

Nostra.

Axioma I.

NOSTRA omnia facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur. l. 1. §. 6. vers. omnia. C. de veteri jure enucl. gloss. verb. consule, in §. plebiscitum. Instit. de jure naturali. [unde Imperator Justinianus Digestorum libros suos vocat l. ult. C. de testament.] Ant. Gomez. l. 40. Tauri. n. 89. vers. tertio. & l. 48. n. 3. Rebuff. in praxi benefic. part. 1. tit. de infirmis. gloss. 2. n. 3. pag. mibi 204. Alex. consil. 123. Scripsit. n. 17. lib. 4. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 105. n. 63. Surd. consil. 301. n. 44. & 47. Melch. Phœb. Lusitan. decis. 28. n. 12. tom. 1.

II.

NOSTRUM quod semel est, amplius nostrum effici non potest. [l. non ut ex pluribus 15. ff. de R. I. l. 3. §. ex pluribus 4. ff.

de acquir. poss. l. an ead. 14. §. 1. ff. de except. rei judic. Duen. reg. 211. Ludov. Gomez. ad §. sic itaque. Instit. de act. n. 9. comm. Dd. Coras. ib. num. 4. & Ursil. n. 4. Vult. Consil. Marpurg. consil. 35. vol. 3. num. 204.] Menoch. consil. 265. num. 5. Et nostrum non potest à nobis sine facto nostro auferri, [l. id quod nostrum est 11. ff. de R. I. c. ab eo 31. de elect. in 6. Herm. Vult. 2. Consil. Marpurg. 25. n. 59.] idem Menoch. consil. 161. num. 19. & consil. 296. num. 10. & consil. 477. n. 7. Melch. Phœbos, ubi supra.

CAP. XX.

Notabile.

Axioma I.

Notabilia quæ sunt, specialiter significari solent, ne videantur neglecta, l. item 15. §. 26. ff. de injur. l. 1. §. dixerit. 2. ff. de publican. l. 3. §. 1. vers. nisi. ff. naut. caupon. stabul. c. quamvis 38. de præbendis in 6. Menoch. adipiscend. possess. remed. 4. num. 834. Dec. consil. 272. Ancharan. consil. 215. n. 4. Coler. de process. executiv. in præfat. n. 6. Dn. D. Bitchius in Comment. ad cap. 35. T. 2. notab. 3. Quæ enim speciali nota & expressione digna sunt, ea in specie & nominatim exprimi debent. l. eos 3. C. de aqueduct. Afflict. decis. 111. n. 9. Alex. consil. 104. in fin. lib. 1. Cravett. consil. 880. n. 19. Unde & ea, quæ magni sunt momenti, speciali notâ digna esse, ex c. fin. de præbend. c. cum Clericis 19. de V. S. referunt Cravett. consil. 895. n. 21. Regner. Sixtin. 2. Consil. Marp. 9. n. 87. cum, quæ notabiliter sunt, pro neglectis haberi non deceat. Neviz. in sylv. nupt. lib. 4. n. 269. quia diurna. Novell. 82. c. 3. Dd. in l. non minor. in fin. C. de transact. ac diuturna, Jafon. in l. judice. ff. de judic. n. 2. proinde observatione diligentiore sunt perneccessaria. Ulp. lib. 35. ad edit. l. 1. de suspect. tut. cum & insuper frequentia. Dec. in tract. crimin. part. 2. lib. 4. cap. 1. num. 4. Guilhelm. Boeckel. de publ. judic. in præloquio. Hippol. de Marfil. ad L. Cornel. de S. car. Arius Pinellus ad l. 1. part. 3. n. 40. C. de bon. matern.

CAP. XXI.

Notariatus, Notarius.

Axioma I.

Notariatus ars est bona & honesta, arg. Nov. 8. c. 8. vers. quis enim non diligit Eccles. 10. non vilis & infamis, sed nobilis. Guilhelm. Royvill. lib. 3. de justit. & jur. cap. 4. num. 4. Chassan. in Catalag. glor. mund. part. 7. consider. 50. & part. 11. consid. 11. Et nobilem honestumque virum exercere convenit. Menoch. consil. 552. per tot. lib. 6. Cephal. consil. 238. num. 20. Unde & illegitimi & infames à tali munere repelluntur. Reichs. Abschied 1 de Anno 1612. §. Erstlich ordt.

ordinem. Denais in jur. Camer. tit. 96. §. 1. Ruin. consil. 35. num. 14. vol. 4. Unde, licet plerique officium Notarii vile esse contendant, Viv. in tract. comm. opin. lit. N. verb. Notarius. Guid. Papæ. decis. 90. Id tamen limitant, nisi in Curia vel Principis Consistorio tale officium exercent. Martin. Laudens. tract. de offic. quest. 119. Barbat. de Præstant. Card. quest. 1. num. 40. p. 1. Bertr. consil. 60. num. 3. vol. 7. vid. latè Honthem. 1. de arte Notar. cap. 14. num. 6. licet enim in 1. 2. ff. rem pupill. salvo for. servus publicus vocetur: Interim tamen conditione servus non est. C. I. A. de fide instr. th. 4. cum tale ad officium non servus, sed homo liber requiratur. l. generali. 3. C. de tabular. quapropter si à serviendo servos eos dixeris, non aberraveris, cum implorantibus in facultate sua, mediante salario, omnibus serviant. gloss. in l. libertas 4. in verb. servare. ff. de stat. hom. Joh. Andr. in cap. sicut ne Cleric. vel Monach. secul. negot. Imò servi poterant esse Tabelliones l. 2. C. d. adopt. postea tamen titulo Clarissimatus dignabantur. Nov. 94. Perez. C. de Decurion. num. 62. & Notarius principis Nobilis censetur l. 12. C. de Excus. mun. & Brunnem. C. eod. p. 901. col. 1. hinc infamis non potest esse Notarius. Brunnem. ad l. un. C. de infam. ad l. 12. C. de suscepi.

II.

Officium Notariorum est publicum & inviti cogi possunt ad instrumentum consiciendum. Brunnem. ad l. 1. C. de Tabular. ordin. Imper. de anno 1512. §. 8. est ist auch ein Notarius. & c. Besold. voc. Notarien. Et contra denegantes decernuntur mandata cum Clausula. Mindan. de Mandat. lib. 2. cap. 53. §. 4. n. 15. 16.

Limita: nisi negotium, super quo instrumentum consicere debent, sit illicitum, aut nisi Notarii sint Doctores, Clerici, Monachi aut Decuriones, dist. ordin. Imper. d. l. in fin.

III.

Instrumenta & Acta à putativo Notario gesta valent l. 3. de offic. prat. Treutl. Vol. 2. Disp. 5. th. 3.

Declara: si in personam creatam sit vitium, non in creante, e. g. si princeps vel Comes Palatinus inhabilem creaverit. Si autem quis nunquam fuit Notarius creatus, vel à non habente potestatem creandi, instrumenta ejus fidem non merentur. Brunnem. ad l. fin. C. de Tabul.

IV.

Notarius unius loci non potest consicere instrumentum alterius loci, nisi ibi Notarius non reperitur, vel sit Notarius Cæsareus vel Papalis. Perez. C. de Numerar. n. 15.

V.

Notarius qui consicit falsum Instrumentum non potest amplius Notariatus officio fungi. Brunnem. ad l. 1. C. de Immun. nem. conced. §. 2. & ad l. 12. C. de Susceptor. & tormentis subijciatur, nisi antea Decurio fuerit. Perez. C. de Tabular. n. 8. imò etiam si Decurio fuerit, torque-

tur l. 2. C. de Tabular. Hinc & si Doctor Juris Notarium agat non attentat Doctoratus dignitate, ob falsum torquetur. Brunnem. ad l. 2. C. de Tabular. & in exilium mittitur ob confectum illicitum contractum. l. 14. §. 3. C. de S. S. Eccles. interdum ipsi manus amputatur cap. 1. de probib. feud. alien. Nec eum ignorantia Statuorum excusat. Si tamen ex errore deliquit, mitius punitur. Perez. Cui nemo ad suum patrocin. n. 45. Instrumenta tamen præterita ab eodem falsario confecta non præsumuntur falsa. Perez. C. de Tabular. n. 9.

VI.

Notarius potest per alium facere scribi instrumentum & ipsi subscribere, & valet. Afflit. decis. 6. num. 6. Bart. in l. dicitur. Sitem senatus n. 3. ff. de fals.

VII.

Notarius nemo esse præsumitur nisi probeatur. Cravett. 72. per tot. ut enim instrumentum ab ipso confectum subsistat, probari debet quem esse Notarium. Specul. de instrum. edit. §. restat. Dd. in cap. 1. de fide instrument. Cravett. d. cons. 72. & cons. 122. num. 16. Roland. à Valle cons. 32. num. 3. & seq. vol. 2. eamque sententiam communibus Dd. suffragiis receptam esse testatur Alciat. de præsumpt. reg. 13. & quod non sufficiat aliquem haberi pro Notario, sed revera probari id debeat; similiter à Dd. communiter tradi asserit Jason. in l. Barbarius. ff. de offic. Prætor. n. 48. Unde & Notarius quod facit non præsumitur proprio motu & autoritate, sed ex voluntate alterius, qui eum actui adhibuit, facere. Bald. in l. errore. col. 1. C. de testib. Salicet. & Paul. de Castr. in l. qvories. de hered. instituend. Regner. Sixtin. 1. Cons. Marp. 12. num. 1. Roland. à Valle consil. 61. n. 64. lib. 2. & præsumitur officio suo rectè fungi, quamdiu contrarium non probatur. cap. ad audientiam. 13. de præscript. l. si quis decurio 21. C. de falsi. ubi Dd. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præf. 3.

VIII.

Auctoritas Notarii jurati æquipollet duobus testibus, gloss. in cap. quoniam contra verb. duos. extr. de probat. Speculat. in tit. de instrum. edit. Odofred. & Bern. in d. cap. quoniam contra per l. in exercendis 15. C. de fide instrum. Henric. Cnaust. in Element. suo. lib. de Art. Notar. quest. quot testes oportet producere in testamento. Joh. Jac. Canis in libell. de Tabell. rubr. de prærogat. emol. & priv. Notar. Mynf. 1. resp. 6. num. 29. nonnunquam & pluribus: tot enim æquivalet testimoniis, quot sunt in ipso instrumento descripta. Bart. in l. heres palam. in princ. ff. de test. Innocent. in cap. cum Johannes de fide instrument. Alberic. in l. cum precibus. C. de probat. Guilhelm. in Speculat. de instrum. edit. §. restat. vers. quæro. & seq. Unde & scripturam unius Notarii majorem habere prærogativam, quam scripturam duorum cujuscunque sint probitatis & existimationis, traditum est à Sebast. Montic. in tractat. de

(C)

Invent.

Invent. hered. §. septimo principaliter videndum n. 25. Bald. & Aret. in d. cap. qvoni. um. extr. de probat. vide hac de re Dominic. de civitate Vifentana in suo tract. de Notariis p. 3. c. 1. versum Azo dicit. Tiraq. in tract. suo de retract. municipal. §. 8. gl. 9. n. 36.

IX.

Simplicitas Notarii non debet nocere partibus, l. fin. ibi nec simplicitas suspicientium & ibi gl. C. de fidejuss. l. si librarius 92. ff. de R. I. Conf. Argent. l. conf. u. z. num. 40. Mantio. de tac. convent. lib. 2. tit. 9. n. 2. neque etiam ejus error in sermone fidem instrumenti labefactare. l. 8. de stat. hom. d. l. 92. de R. I. l. qui habebat 54. de manumiss. test. an. d. errore 7. C. de test. vid. Costal. ad d. l. 8. ff. de stat. hom.

X.

Notarius in propria sua causa officium suum exercere non potest. Matth. Stephan. de jurisdictione c. 5. num. 24. pro uxore tamen instrumentum potest conficere. Matth. Steph. ibid. n. 27. C. I. A. de fide instrum. tb. 5.

XI.

Notarius semel electus amplius mutari non potest. Bald. in l. 2. num. 10. versum nunquid. C. qvomodo & quando judex. Pacian. l. conf. 25. num. 18.

Declara verum esse, quando res non sit amplius integra, quia semel fuit approbatus, secus si res adhuc integra, tunc enim Notarius pro libitu voluntatis removeri potest. Dec. in c. qvoni. am. contra num. 43. versum & Notarius semel electus. extr. de prob. ibid. Felin. notab. 2. per text. in c. 2. de procur. in 6.

CAP. XXII.
Notificatio.

Axioma I.

Notificatio facta ab eo, qui nullum jus habet, ad nihilum eum adstringit, cui notificatio facta fuit. l. si major. 13. C. de rescind. vend. l. si fundum 17. C. de rei vindic. Ludov. Rom. conf. 204. n. 11. vid. sup. lib. 4. c. Denunciatio. 15.

II.

Notificatio fieri debet soluturis collectas, antequam dies solutionis advenit, neque Exactores cum ipsa Notificatione mittendi. Brunnem. in l. 2. C. de Indict.

CAPUT XXIII.
Notio.

Axioma I.

Notionis vox generalior quam cognitionis. l. 99. de V. S. differunt enim inter se, quantum genus à specie. Si quidem notio est quolibet causae cognitio, sive ea jure Magistratus expediatur, sive absque jurisdictione, h. e. Magistratus jure. Lat. Prator 5. & ibi Duar. ff. de re judic. Cognitio autem ea saltem est causarum notio, quae jure Magistratus & vi jurisdictionis exercetur; omnes itaque ii, qui cognitionem habent, habent etiam notionem; at non con-

tra d. Lat. Prator. l. à Divo Pio 15. ff. de re judic. l. solent 6. ff. de offic. proconsul. cognitionum 5. ff. de var. & extr. not. l. cognitio 4. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. Brecheus ad d. l. 99. de V. S. num. 6.

II.

Notionis species est jurisdictio. l. 99. de V. S. l. 1. §. initio 4. ff. de offic. praefect. Urb. l. ex omnibus 10. ff. de offic. praesid. l. 5. ff. de re judic. Est enim notio nihil aliud, quam potestas quaedam cognoscendi examinandi quae factum. l. 3. §. Cause cognitio 4. ff. de Carbon. edict. l. cum hi 8. §. vult igitur oratio 8. ff. de transact. l. 4. ff. de offic. ejus, cui mand. jurisd. ut ita quid juris sit statuatur. d. l. 4. & d. l. 8. §. 8. ff. de transact. Intellige verum, quatenus ea tanquam facultas materialis inest jurisdictioni, ut genus speciei, secus si oppositive eam consideres. Coedd. ad d. l. 99. de V. S. n. 6. vid. Dn. D. Biccium in reb. qvotidian. sect. 3. n. 39. C. I. A. lib. 2. tit. 1. th. 5. & seqq.

CAPUT. XXIV.

Notitia, Notorium,
conf. Clarum.

Axioma I.

Judex loci melius censetur nosse conditionem personarum, quam remotiores, cap. 23. extr. de sent. excomm. unde & notitia facti loci vicini, ex vicinitate praesumitur, cap. qvotidam. 7. extr. de praebend.

II.

Hae quatuor: (1.) publicum, (2.) manifestum, (3.) evidens, (4.) Notorium, eis tantum Phoev. idem possunt, c. 3. de consang. & affinit. cap. l. qui matrim. accusar. possit. 4. de divor. Cujac. in recitat. ad cap. vestra 7. extr. de cohabit. Cleric.

III.

Notorium est, quod se ipsum ostendit, nec est necesse, ut ab altero ostendatur. l. 1. ff. de resit. in integr. Angel. in singular. verb. Notorium. num. 7. Dicitur enim Notorium quod ad eum omnibus liquet, ita ut negari non possit. Innocent. in c. sicut in gloss. magna versum notorium de cohabit. Cleric. Unde etiam notorium esse illud, si fiat coram decem viris, qui populum constituere possunt, perhibent Dd. in l. ea quidem. C. de accusat. ita notorium de quolibet actu esse posse, ut de officio text. est in l. 1. ubi gloss. Capi & advers. qvot. sicut notorium est, Barbarium gessisse Praturam. l. Barbarius 3. ff. de offic. Prator. de maleficio. d. cap. sicut. d. l. ea quidem. de contractu. l. 1. C. de his qui in Eccles. manumitt. Angel. d. loc. num. 13. ubi illud duplex esse ait, veritatis nimirum & praesumptionis per l. at qui natura 19. §. cum me 3. absente. ubi gloss. ff. de negot. gest. quapropter possessionem notoriam facere, dominium notorium praesumptivè ex l. penult. ff. de condit. n. sit. 4. Titia cum 48. ff. de solut. concludit. idem Angel. d. loc.

IV.

Notorium etiam illud dicitur, de quo fama publica est. gloss. in lat. qui natura §. cum me absente verb. communiter. ff. de negot. gest.

Intel-

Intellige verum non de qualibet fama, sed de indubitata & inveterata, cap. tua 8. extr. de cohab. Cleric. cum causa. extr. de juram. calum. Innoc. & Bald. in c. cum dilectus. extr. de purgat. Canonica.

V.

Notorium ubi apparet, ibi non opus est disputare, sed intelligitur satis disputatum esse Bald. in l. C. quomod. & quando iudex. Volckman. lib. 3. de art. Notar. c. 10. in re ergo manifeste apparet, quare distinctionem, infirmi esset intellectus, juxta Aristotelem 8. Phys. cap. 3. Surd. de alim. tit. 1. quest. 28. num. 9. & 9. 4. n. 12. & 9. 45. n. 58. quia ratio naturalis vim & robur legis obtinet, cum ratio 7. ff. de bon. damnat. l. scire oportet 13. §. sufficit 6. de excus. tit.

VI.

Evidens & notorium dici non potest, quod dubitationem recipere potest. Franc. in cap. dilectio num. 153. ad fin. vers. & intellige num. 168. in fine. extr. de appellat. Dec. in cap. ex parte vers. quinto fallit. de offic. delegat. Cephal. cons. 201. num. 10. col. 1. Farin. 1. cons. crim. 85. num. 140. multo minus id quod plane in rerum natura non est. Cravett. cons. 221. num. 12. & seq. allegatus à Forster. 1. Consil. Marp. §. n. 14.

VII.

Notoria non indigent accusatore. cap. quæ Lotharius 16. 2. q. 1. c. porro 3. extr. de divor. cap. 9. extr. de accusat. nec probatione, sed ab onere probandi relevant, c. super eo 3. de testib. cogend. & ibid. gloss. in verb. non requirunt. c. manifesta 15. 2. quest. 1. c. tua nos 8. extr. de cohab. Cleric. cap. 1. §. sane. de censib. in 6. l. 11. §. 12. ubi Cujac. de contr. empr. Guid. Papæ dec. 221. num. 3. Capell. Tholos. quest. 441. num. 2. Schenkbar. in virid. suar. concl. lib. 1. concl. 55. Myns. 6. obs. 3. num. 4. & infiniti alii relati à Mascard. de probat. concl. 1107. & 1108. vol. 2. quæ enim evidentia sunt non probantur. cap. evidentia 9. extr. de accusat. Unde quando notorietas constat ex actis, licet non opus esse dicant, ut allegetur vel proponatur. Felin. in cap. cum ordinem de rescript. num. 11. Curt. jun. in l. si unus §. pactus. num. 106. ff. de pact. iudex se potest summam informare, modo ex actis de ea constet, Johan. Gutierrez. de contract. jur. cap. 70. num. 70. Farin. 1. consil. crim. 85. num. 116. cum notorium omne id dicatur, quod iudici vel per instrumenta & testes, Anton. de Butr. in tract. de notor. art. 1. num. 11. vel per confessionem alicujus apparet, gloss. in cap. vestram extr. de cohab. Cleric. c. cum olim. extr. de V. S. Bart. in l. scriptus de religio. Afflict. dec. Neapolit. 176. in princ. Mascard. de probat. concl. 1106. num. 1. vol. 1. Vult. 1. consil. Marp. 20. 30. Hinc tale notorium non allegatum ut iudex attendat, voluntatis tantum non necessitatis esse, dixit Mascard. 2. de probat. concl. 1108. num. 3. cum seq. interdum tamen evenit, quod notorietas ista non modo allegari oporteat. gl. in Clem. appellanti de appellat. Bald. ad l. 1. col. 2. C. quom. & quando iudex. Jas. ad l. si vero §. qui pro rei qualitate. num. 11. 12. ff. qui satisdant. cogantur. Bard. ad l. 27. §. pactus. ff. de pact. Alex. in l. cum qui ita. §. qui ita. ibi-

demq. Bart. ff. de V. O. Nic. Malis in suo reperi. verb. Notorium non excusat. sed etiam probanda sit, gl. in l. ejus. C. de appell. Paris. consil. 13. n. 22. vol. 1. Curt. jun. de feud. p. 1. q. 1. n. 13. Bald. in l. si filius famul. §. veterani. col. 2. ff. de procur. Cyn. ad l. 2. C. quæ probat. consuet. Roland. à Valle consil. 13. num. 30. vol. 2. Joseph. Mascard. p. 1. de se longa conclus. 42. maxime si à litigantibus in controversiam & dubium vocetur. Innocent. ad cap. tua nos. extr. de cohab. Cleric. Mascard. dict. conclus. 108. quia notorium qui dici non sufficit, nisi etiam tale doceatur, & super ea sententia iudicis declaratoria intercedat. Panorm. in cap. per 20. not. tab. 1. extr. de divor. Valent. Franc. de fidejuss. cap. 5. num. 341. per c. cum dilectis 15. vers. his sentur. extr. de purg. Canon. Anron. Gabr. 3. commun. opin. concl. tit. de fidejuss. concl. 1. num. 4. Gædd. 1. Consil. Marpurg. 24. num. 228. cum facile fieri possit, ut rei veritas plerisque perspecta sit, atque ita pro evidenti & notorio habeatur, & tamen interim sint, qui illam nesciant vel in dubium vocent. Vmm. in process. judic. dist. 15. th. 3. num. 14.

VIII.

Notorium tollit ignorantiam præsumptionem. Gail. lib. 2. de P. P. cap. 10. num. 10. Cum ignorare, quod publicè manifestum est, crassa, lupina & affectata ignorantia dicatur, quæ digna ut scientiæ comparetur cap. 1. de posul. Pralat. c. cum in tua 6. q. 1. matrim. accus. poss. c. cum inhibito 3. §. 1. de clandestin. de posul. l. nec lupina 6. l. regula 9. §. sed facti 2. ff. de jur. & fact. ignor. gloss. singul. in clement. Pastoralis. de sent. & re judic. gl. in l. 1. de receptat. Bart. in l. si cui. §. iisdem. num. 2. ff. de accusat. Bald. in l. quicumque. num. 2. ff. de servo. fugitiv. Hyppolit. in l. si ignorans. n. 18. ff. locat. Unde & plenam probationem inducit, dicitur quæ plena probatio. Intellige sc. in his, quæ ita subjiciuntur oculis, ut nulla exceptio etiam ob stare possit. Bald. in l. 1. num. 3. C. de revoc. his quæ in fraud. credit. Gail. 2. de P. P. c. 3. num. 23.

IX.

In notoriis ordo juris non requiritur, nec observari debet. Clem. Pastoralis 2. de sent. & re judic. c. ad nostram 21. de iurejur. c. pervenerit 4. extr. de testib. cog. c. consuluit 14. de appellat. c. manifesta 15. 2. quest. 1. c. ad audientiam 34. extr. de appellat. c. quæ Lotharius 16. 2. q. 1. Dec. consil. 544. num. 6. Gail. 1. obs. 77. num. 8. & 2. de P. P. c. 3. num. 22. Bover. singul. 52. num. 9. Farin. 1. consil. crim. 85. num. 115. Joseph. Ludov. dec. Perus. 67. num. 29. ita in crimine notorio omnis solennitas juris remissa intelligitur, præsertim si tale sit notorium, quod negari non possit. c. quanto 3. de translat. Episcop. c. evidentia 9. extr. de accus. Gail. lib. 1. obs. 38. nu. 4. Unde & in notoriis, nec articulis nec litis contestatione opus esse perhibetur, sed de plano implorato iudicis officio procedi potest, juxta vulgatum, hodie constat, hodie judicatur. c. 2. ut lite pendente. in 6. Bald. in l. 3. C. de appellat. & ibid. Salicet. num. 8. nec in iis causæ cognitione ordinaria opus est, sed ab executione initium fieri debet. Vult. 3. Consil. Marp. 21. num. 337.

num. 337. & non servare ordinem juris in his est
servare ordinem, text. notab. in d. c. Lotharius
2. q. 1. Hyppol. Marfil. in pract. crimin. §. secunda
num. 10. Anchar. conf. 197. n. 4. Natt. conf. 540. n. 7.
vol. 3. Gail. lib. 1. obs. pract. 39. n. 3.

X.

In Notoriis non requiritur citatio. c. 21. de
jurejur. l. 7. c. de accusat. l. 5. §. 1. qui satisfac.
cog. l. 1. §. 12. ff. de Act. empt. cap. 8. de cobab. Clerice.
cum olim 12. in fin. ibi absenti cum de surreptione
liquido non confert. extr. de re judic. Clem. Pasto-
ralis. de sent. & re judic. Mynf. 6. observ. 6. Me-
noch. 1. arbit. judic. cas. 17. num. 15. Treutl. disp.
4. th. §. lit. a. vol. 1. vid. tamen Gail. 1. obs. 77. num.
9. & cum eo Wesenb. in parat. ff. de injus vo-
cand. num. 14. Mynf. 7. obs. 91. in princ. qui hac in
parte dissentire videntur. Quid si autem di-
stingvatur inter notorium juris & facti, hoc est,
quod ex fama & rumore, & quod ex actis pro-
venit, vel quod idem est, inter tale, ubi de rei
qualitatibus omnibus constat, ita ut absens ni-
hil adferre possit, quæ causæ patrocinium fe-
runt, & inter illud quod in dubium venire pos-
sit, adversus quod defensio adhuc competere
possit, ad utramque opinionem componendam
à vero non longè abiverit. Vmm. in process. jud.
disp. 5. th. g. n. 44. add. & Socin. de citat. artic.
7. num. 7.

XI.

Notoriis in excessibus appellatio non ad-
mittitur. c. cum sit 5. c. cum pervenit 13. & seqq. c.
quia nos 32. cap. cum in speciali 61. §. porro. de ap-
pellat. Ratio, quia appellationis remedium non
est ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium
innocentiæ institutum. c. pervenit 13. c. consuluit
14. eodem tit. c. Romana 3. §. si autem post sententi-
am eod. tit. in 6. gloss. ibid. in verbo notorio. Roman.
consil. 324. n. 2. incip. in proposita consultatione. Gail.
2. de P. P. c. 3. num. 21. Unde & in delictis notoriis
condemnatum appellare non posse docet l. 2.
C. quor. appell. non recip. quem text. Oldrad. Bald.
& Bart. ibidem generaliter ad omnia crimina
extenderunt, imò indistinctè sive causa sit civilis
sive criminalis eam non admitti cum gloss. in
cap. manifesta 2. q. 1. tenet Mynfing. cons. 59. n.
65. vid. Imol. in l. fin. §. jussus. ff. de appellat. num. 8.
Butt. in tract. de Notor. art. 4. n. 56. Clar. lib. 5. sen-
tent. §. fin. q. 94. n. 1. Roland. à Valle conf. 73. num.
2. & num. 26. vol. 3.

XII.

In Notoriis necessitas excussionis nihil o-
peratur. Corn. consil. 151. num. 5. vol. 4. cons. 46. num.
13. vol. 2. Wesenb. conf. 14. num. 19. Gomez tom. 2.
variar. resolut. c. 13. num. 14. Coler. part. 1. c. 10. de
process. executiv. num. 340. Valent. Franc. de fide-
jus. c. 5. num. 315. Goedd. 1. Conf. Marp. 24. num. 205.
quia inanis est excusio, quam excludit debito-
ris inopia. l. nam is 6. ff. de dol. gloss. in l. decem.
verb. excussum. de V. O. & ibi Bart. num. 2. Hier.
Grat. consil. 37. vol. 1. & conf. 63. vol. 2. Cyn. in
Auth. presente. num. 2. G. de fidejuss. Hyppolit.
ad rubr. ff. de fidejuss. n. 10. Afflict. decis. 318. num. 3.
Bald. in l. n. 3. C. de revoc. bis quæ per fraud. cred.

Gail. l. 2. observ. 27. n. 14. unde etiam cessat exce-
ptio cessionis, si reus notorie sit solvendo, arg.
l. 6. de dolo. Coll. Arg. de fidejuss. thes. 17. n. 3.

XIII.

Notorium vim habet sententia, & rei judi-
cata exceptionem continet. l. ex emptio n. §. 12.
ff. de act. empt. & ibi Alciat. Bart. in l. i. titus. ff. de
his qui not. infam. Bald. in d. l. 1. col. 3. Cne fil. pro
patre. Alex. in l. absentem de pen. Joh. Andr. in
cap. Romana. de sentent. excomm. in 6. Natt. conf.
573. n. 22. Cephal. consil. 770. n. 27. in causa divortii,
privationis dotis & donationis propter nuptias.
Frideric. Senens. consil. 236. num. 2. per cap. signi-
ficasti 4. extr. de divort. c. pen. extr. de adulter. c.
vestra 7. c. ult. extr. de cobab. Cleric. quia notorium
dicitur illud, quod omnibus ejus loci ubi conti-
git hominibus vel saltem majori parti constat,
neculla ratione tegitur. Mynf. 2. observ. 4. num. 7.
Gail. 2. obs. 27. num. 18. Boccr. de Investit. feud. c. 3.
n. 39. Mascard. de probat. vol. 2. concl. 105. n. 4. Ju-
dex ergo non admittit judicium super noto-
riis agitari. cap. quoniam 10. de filiis presbyt. Joh.
Andr. & Dd. in cap. 1. de litis contest. in 6. Alex. in
l. nam & postea in pr. ff. de jurejur. & in l. eam qui
§. qui ita de V. O. sed illius exceptionem non
minus ac rei judicate ante litis contestationem
omnimodo audire debet. Panorm. in cap. excep-
tionem de except.

Declara, hoc procedere tantum in notorio
juris dispositionis, ut quando notorium est, ju-
re certo quid dispositum esse, v. g. Ex juris dispo-
sitione est notorium, quod pupilli ipso jure ha-
beant tutores agnatos suos. pr. Institut. de legi.
agnat. tutel. hoc igitur juris dispositionis notoriū
æquiparabitur, etiam quoad juris effectum ipsi
Judicis sive Magistratus decreto, quo tutor pu-
pillo constituitur non habenti testamentarium
vel legitimum tutorem, quippe cum agnatus
ipsa lege adeo efficaciter pupilli detur tutor, ut
judicis, i. e. magistratus factum insuper ad hanc
tutoris constitutionem non desideretur. l. legi-
timos 5. in pr. ff. de legitim. tutor. fecus vero quo-
ad facti liquidationem, Bald. in l. is cui bonis 6.
ff. de testam. Jas. in l. is cui bonis ff. de V. O. An-
ton. Gomez 1. comm. cap. 14. num. 31. vel ut alii
declarent & admittunt quoad declarandum,
non quoad interdicendum, l. si sciens 26. ff. de
contr. empt. Sevetz 1. de jurament. §. num. 21. atque
ita non quoad omnes effectus. Valent. Forster.
de pact. cap. 5. num. 59. vid. & Joh. Goedd. 3. conf.
Marp. 28. num. 191. ubi & in notorio præsumpto
hoc axioma per Dd. ibid. allegatos non proce-
dere concludit.

XIV.

Notoria multa dicuntur quæ non sunt, cap.
consuluit 14. de appellat. ideoque hoc respectu
post Bald. & Salicet. & in notorio causæ cogni-
tionem requirunt Wesenb. 1. conf. 1. num. 95.
& Hegenit. lib. 1. de possess. c. 8. num. 3. quæ de
causa scriptum est in cap. 33. extr. de jurejur. and.
aliud esse notorium aliud esse quasi notorium,
de quo vid. Cujac. in recit. ad c. vestra 7. extr. de
cobab.

cobab. Cleric. Nec enim omne notorium est, quod pro notorio jactatur. *cap. consiluit 14. extr. de appellat. nec quicquam adeo notorium est, quin præsumentur aliqua adversus illud competere defensio seu excusatio.* Nevizan. *consil. 37. num. 29.* Curt. *consil. 21. col. u. add. & Just. Sinolt. cognomento Schütz de stat. Reipubl. Roman. disput. 4. in marg. 17. lit. D. p. 195. vid. disput. meas ad Wesenb. 5. q. v. s. 1.*

XV.

Notorium factum cum inculpatur, luce clarius constare dicitur. *c. sciscitaris 7. 47. q. 1. siquidem nihil potest esse clarius aut illustrius ipsa evidētia & perspicuitate, Cicero Acad. quest.* Unde cum notorium aliud sit facti, aliud juris, aliud præsumptionis. *gloss. in c. vestra 7. verb. notorium. extr. de cobab. Cleric.* notorium autem facti sit, quod ita se exhibet conspectui hominum, ut nulla possit tergiversatione celari; juris autem notorium sit, de quo aliquis condemnatur vel jure confessus est, præsumptionis vero ut paternitas, filiatio. *d. g. l. in c. vestra 7. i. deoqve notorium ex fama indiget purgatione & indicialibus debet. c. tua nos 8. extr. de cobab. cum aliis in notoriis purgatio non indicenda, sed condemnationis sententia ferenda sit. cap. penult. extr. de purgat. Canonica.*

CAP. XXV.

Novatio. *vid. supra Innovatio.*

Axioma I.

Novatio non est præsumentenda, ubi non apparet. *l. fin. C. de novat. Wesenb. 2. consil. 73. num. 4. Alex. in consil. 72. num. 8. vol. 6. in dubio enim non videtur à prima obligatione recessum, Port. Imol. consil. 5. num. 52. nec præsumentur quis velle renunciare juri quæsito ex priori obligatione. Socin. consil. 21. num. 3. vol. 1. maxime quando non sunt urgentes, & verisimiles conjecturæ in contrarium. Celf. Vgo consil. 172. num. 14. Bertazol. 1. consil. decis. consil. 63. num. 2. cum de jure novo & communi Dd. sententia generaliter nec ipso jure, nec ope exceptionis fiat novatio, nisi expresse id agatur. *l. fin. C. de Novat. §. præterea. Institut. quibus mod. toll. obligat. Dec. consil. 400. num. 1. ubi tamen hoc num. 9. vers. his stantibus. limitat, dum ait; quod in incompatilibus contractibus, quales sunt societas, mutuum etiam hodie censeatur, facta novatio etiam si id expresse non agatur, cui ad stipulatur & Bald. in l. fin. C. de Novat. §. consil. 308. vol. 1. Gabr. Roman. l. 3. concl. tit. de Novat. concl. num. 60. vers. quarto limita. Cagnol. in repet. l. singularia 103. num. 130. vers. tu dicas. ubi hanc limitationem communi Dd. sententia comprobata testatur. Unde & in translatione debiti ex causa mutui facta in causam depositi fieri novationem, etiam si id expresse non agatur, dixit Bald. consil. 128. vol. 2. allegatus à Gabr. Rom. d. concl. 1. n. 63. vid. Regner. Sixtin. 1. Consil. Marpurg. num. 63. & 65. Si contra-**

tus sint incompatibiles, Novatio inducitur, quando de eà nihil est expressum in Instrumento, aliàs non. *V. Valeron. de Transact. tit. 5. q. 4. n. 10. seqq.*

II.

Novatio species est solutionis. *l. si rem. 31. §. fin. ff. de novat. Jaf. in l. cum qui §. qui sibi. n. 14. per §. præterea. Institut. quibus mod. toll. obligat. Wesenb. 2. consil. 72. num. 18. Sebal. Medic. de Novat. part. 1. quest. 6. n. 16.*

CAPUT. XXVI.
Noverca.

Noverca præsumentur malè affecta in privignos. *l. non est enim 4. ff. de inoffic. testam. l. 1. C. quibus in caus. cess. long. temp. prescript. gloss. in elem. 2. de re judic. Joh. de Garron in repet. rubr. C. de secund. nupt. n. 98. citatus à Castrenf. consil. 185. vol. 1. Tiraqvel. de LL. Connubial. p. 91. n. 1. num. 196. Decian. consil. 49. n. 2. vol. 2. Unde etiam Novercam quasi nocentem arcum dictam, putavit Accurs. in §. socium. Institut. de nupt. Eamque ob causam privignum non cogi stare aut habitare cum noverca, propter mutuum inter eos odium præsumptum, tradunt Aretin. in l. si discipul. ff. ubi pupill. educ. deb. Bald. in Auth. hoc locum. C. si mulier. secundo loc. nupt. §. in l. si ea. C. de condic. insertis. nec noverca potest esse tutrix privigni. Bald. in l. 2. C. de N. G. Hinc jura præsument, quod quicquid pater facit contra filios habentes novercas, id fecisse præsumentur novercalibus persuasionibus, ita docent Bald. Angel. Castr. & alii in l. hoc colore. ff. de inoffic. test. Bertrand. consil. 22. num. 4. vol. 3. conf. Maxium ad jus Lubecense part. 2. tit. 2. artic. 2. n. 21. & seqq. & facit quod renunciaciones factæ per filias habentes novercas de bonis & hereditate paterna factæ præsumentur, propter insidias novercales, ideoque infirmari & annullari facilius dicebat Curt. & post eum Cagnol. in d. l. hoc colore. num. 9. Inter novercam enim & privignum esse intestinum odium haut est incredibile. *gloss. in Clement. Pastoralis. verb. noverca. de sentent. & re judic. ubi habetur quod noverca gaudeat scire in afflicto privignos, idem testatur Angel. in l. non est de inoffic. testam. ubi ait, quod noverca propter falsas suggestiones inducant maritos ad injuriā faciendam sanguini proprio: facit quod tradit Borgnin. de usufruct. mulier. relict. 38. vers. & est ratio. p. 303. ubi notat, quod Noverca præsumentur inimica privignorum, & quicquid pater adversus filios facit, præsumentur persuasione Novercæ fecisse, quod etiam non latuisse Poetas, pater ex Bucolicis Virgilii:**

Est mihi namque domi pater, est injusta noverca,

& alibi:

Pocula si quando seve infecere Novercæ.

Qvo pertinet & illud Ovidii:

Sæviet in partus dira Noverca meos.

Et in Metamorphos.

Lucida terribiles miscent aconita Novercæ!

Ex quo etiam fluit illud, quod liberi apud Novercam educari non debeant. *l. 1. C. ubi pupill. educar.*

educar. debet. Aretin. in d. l. si discipetur. eod. tit. Bald. in Auth. hoc locum. C. si mulier secund. nupserit. & in l. si ea. C. de condit. insert. Bellon. consil. 31. num. 5. Sylvan. consil. 28. n. 19. Ruin. consil. 34. n. 3. vol. 2. etiam si testator id disposuisset: quia ad pratoris officium spectat, ut à voluntate patris non nunquam recedatur, quò sine ulla maligna suspicione alatur partus & educetur. d. l. ubi pupill. educ. deb. quod etiam non absque ratione eoque extenderunt Dd. ut filium ne quidem apud matrem, quæ ad secundas nuptias transivit, educandum censeant. per d. l. i. C. ubi pup. quia tum mater est suspecta, & præsumitur majorem habere affectionem ad maritum novum, quam ad liberos ex matrimonio priori procreatos. gloss. & ibi Bart. in l. lex quæ tutores. C. de admissis. ant. Bald. in l. humanitatis. Cod. de impuber. substituit.

CAP. XVII. Novitas, Novum, Novissimum.

Axioma I.

Ea quæ de novo emergunt, novo auxilio indigent. c. insinuante 25. extr. de offic. delegat. cap. ult. extr. de resit. in integr. c. ceterum 4. extr. de jurament. calum. C. Pastoralis 4. extr. de exception. l. de atate n. 5. ex causa 8. ff. de interrog. act. Marant. p. 6. de dilat. num. 21. Barthol. Brixienf. quæst. 3. num. 5. Gail. lib. 1. obs. 91. num. 12. in rebus enim novis novum est remedium & consilium suggerendum. d. l. de atate. §. causa. cap. nulli 8. ibi: nisi ex causis postea emergentibus. de elect. & elect. potest. in 6. Jac. Mandellus consil. 9. num. 30. & seqq. Unde & ob id ex nova causa à constitutione, testam. torum dispositione, juramento, qualibet obligatione, privilegio, pactis & conventionibus receditur; quemadmodum hoc pluribus per leges & exempla ibid. allata latissime demonstrat Marfil. in l. i. §. si quis. n. 20. ff. de quæst. & post eum Pacian. consil. 134. n. 14.

II.

Novitates non sunt inducendæ. l. veltigalia 2. & ibid. Salicet. col. 1. C. veltigal. nov. l. penult. ff. de decret. ab ord. faciend. novitates enim plerumque sunt suspectæ. Wesenb. in paratit. ff. quod quiaque jur. stat. num. 2. & pariunt plerumque discordias ac odiosæ sunt, & per consequens iis non favendum. c. consuetudines 9. de consuetud. etiam si communis utilitas novitatum inductionem svadeat, teste Salicet. in l. i. C. nova veltigal. imponi. Consil. Arg. 1. consil. 2. num. 25. cum seqq. siquidem novitas ejus, quod admodum diu obtinuit & æquum iustumque; visum est, periculosa censetur. Ant. de Butr. in cap. non debet. de consangu. & affinit. ideoque quoad ejus fieri potest fugienda. cap. quod dilectio 3. de consangu. & affinit. l. in rebus novis 2. de consil. Princ. etiam si res eò deducta fuerit, à quo incipere non potuit, quod semel utiliter constitutum est. l. in ambiguis 85. §. non est novum 1. ubi Dec. & Cagnol. de R. I. Unde & quæ novo more contra formam statutorum facta sunt, reformari debent. l. 6. C. de accusat. Merckelbach. a-

pud Klock. i. consil. 6. num. 15. Varietas enim temporum & factorum etiam jurium & statutorum variationem inducit. Brunnem. ad l. 4. C. de Murrileg.

III.

Aliud est fieri de novo, & aliud quod factum est crescere vel extendi. Bertazol. lib. 1. consil. decis. consil. 63. num. 8. quia tunc dicitur novum, cum primum totaliter est extinctum, & reviviscit Castrenf. consil. 389. per tot. vol. 1. quod autem extenditur, non mutat suum esse. l. sed si manent. §. ff. de precar. Hinc fluit (1.) si ob contractum aliquid fisco inferendum, non est hoc denuò inferendum, si traditio diu post contractum fiat; traditio enim est saltem contractus implementum. (2.) si resolutio contractus fiat ex priori contractu, v. g. exacto de retrovendendo vel lege Commissoria, laudemium denuò non est solvendum. (3.) si Felonia Vasallo remissa, feudum tamen ob id non est novum, sed revertitur ad antiquam suam naturam. (4.) si ex pacto vel consuetudine subditi elocare teneantur filias principis, non tamen tenentur ad dotandam filiam in secundis nuptiis. Brunnem. C. de Consul. in fin.

IV.

Novitii in officio tenentur Primoribus illius militiæ, officii, corporis aliquid præbere, pro accessu & incorporatione, l. pen. §. 2. de leg. 3. quod dicebatur Sportula, l. 6. §. 1. de Decur. hoc autem prohibitum graviter est clericis. Nov. 56. cap. 1. Perez. C. de proxim. Sac. Scrin. num. 7.

V.

Qui de novo aliquid, e. g. Nobilitatem, Legitimationem acquirit, præsumitur Jus illud antea non habuisse. Valeron. de transact. tit. 5. q. 4. num. 22. seqq.

VI.

Novo patrifamilias in exigendis creditis æquè ac novo nupto interdum parcimus. Cujac. lib. 9. qq. Papin. ad l. 4. §. soli. Quod cum eo qui in alien. p. 220. idem ad l. 2. C. eod. n. me, de præsidis debui. egent. pag. 3.

VII.

Novum non dicitur quod est ex declaratione, Aymo Cravett. consil. 755. n. 2. per l. heredes palam 21. §. 1. vers. sed si notam. ff. qui test. am. fac. poss. & ut Ictus ait in l. adeo 7. §. cum quis ex aliena 7. in fin. ff. de acquir. rer. domin. novam speciem qui excutit, non facit, sed eam, quæ est, detegit. Sed & quod continuatur unum & idem, non diversum & novum est negotium. l. continuus 137. ff. de V. O. l. si quis ita legaverit 8. ff. de condit. & demonstr. Tiber. Decian. resp. n. n. 18. cum. seq. vola.

VIII.

Novum semper aliquid Natura producit. Nov. 73. in præfat. Nov. 74. cap. 1. 2. Feud. 24. §. 2. secundum etiam novam sententiam pronunciat Imperator. l. ult. de jure fisci.

IX.

Novissima derogant prioribus, l. pacta novissima 12. & ibi Dd. C. de pact. l. si unus 27. §. pactus ne peteret 2. ff. eod. tit. latè Dd. citati à Barbosa ad d. l. 12. n. 3. & seqq. C. de pact.

Intellige

Intellige scilicet iis in actibus, qui ex partium duntaxat voluntate pendent & mutari possunt: tunc enim a prioribus ex communi consensu recedi, novaque forma in ultimis poni potest. l. i. si convenerit 6. ff. de positi. l. contrarius 23. ff. de R. I. Philip. Marth. 3. Conf. Marpurg. 26. n. 88.

CAP. XXVIII. Nox, Nocturnum tempus. vid. infra Vespera.

Axioma I.

Nocturnum & vespertinum tempus suspectum dicitur, ac plerumque nihil moderabile servat, secundum Hypopolitum consil. 83. num. 16. & 17. juxta versum:

Nox, amor & vinum nil moderabile servant.

Unde & delicta tali tempore commissa acrius puniendi sunt, per ea, quæ tradit Thom. Grammat. decis. 36. num. 14. & plenius in vot. 21. num. 45. & 6. Bald. in l. nemo. vers. deinde. C. de Episc. audien. Petr. Wesenb. consil. 40. n. 3. add. & tot. tr. Polyd. Rip. de nocturn. temp. & deliberato facta præsumuntur. Cravett. consil. 178. n. 16.

II.

Nox impedit agnitionem personarum. gl. in l. si cum exceptione. §. in hoc. ff. quod met. caus. Honthem. 2. de art. Notar. c. 19. num. 21.

III.

Illæ quæ sunt de nocte, non requirunt omnimodam solemnitatem Marfil. de banit. v. villis n. 23. seq.

IV.

Actus voluntarii ut contractus, testamenta, transactiones de nocte valent L. 20. C. de transact. ibique Gloss. non necessarij ut judicia, quæ die habenda.

V.

Factum de nocte tantum valet, quantum de die. cap. consuluit. 24. extr. offic. deleg. l. non minorem 20. C. de transact. ubi Bart. in princ. & num. seq. Carpov. p. i. consil. 29. de fin. 16. num. 5. Intellige verum, si nimirum communis consensus adsit. Jas. in l. more. ff. de fer. num. 12. cum indulgendum sit communi consensui partium. l. si constante 19. C. de donat. ante nuptias. & pars utraque præfens esset nec contradiceret. Jason. in d. l. non minorem. C. de transact. num. 3. per l. si de jussor. 26. §. pater. cum glossa. ff. de pignor. Bart. in l. quæ dotis. ff. solut. matrim. vel res esset peritura. arg. l. 1. & 3. ff. de fer. Jas. in d. l. more. & in d. l. minorem. vel jurisdictio judicis, vel ultima instantiæ dies expiraret. Bart. in d. l. non minorem. C. de transact. cap. consuluit 24. de offic. ac potest. judic. deleg. vel quando consuetudo esset in contrarium. Joh. Andr. post Specul. in tit. de sentent. §. juxta 8. num. 7. in gloss. de nocte, quem sequuntur Panorm. in d. cap. consuluit. de off. & potest. judic. deleg. Laurent. Tennin. in tract. de Cautel. caut. 347. num. 7. secus enim est hisce requisitis deficientibus. Sic in quibus causis de die judicia tractantur, d. c. consuluit 24. de offic.

& potest. jud. deleg. de nocte ferri sententia non debet, Socin. in tractat. de reg. fallent. reg. 445. Umm. in disput. ad process. judic. 19. ubi 7. num. 29. Angel. in §. omnis. Instit. de V. O. Ubi inquit, prædictam servandam fore opinionem, & judicem ab eâ recedentem litem suam facere, quem sequitur Tob. Nonius in d. §. omnis. num. 22. & seq. add. & Philipp. Corn. consil. 4. col. pen. vol. 2. Marant. de ordin. jud. in 3. part. 6. & ult. part. in princ. in primo actu. vers. incipiente venio igitur. num. 92. Jaffred. decis. 412. Sic nec creditorem etiam tenei solutionem de nocte recipere, dixit Jason. in l. more Romano. num. 11. ff. de fer. cum actum videatur, ut solutio fiat loco & tempore congruo. l. si solutus 39. ff. de solut. neque locatorem equi de nocte recipere teneri equum, tenet Jas. d. loc. num. 11. inde noctis tempore nec operæ laboratoriarum regulariter præstantur. per text. in l. 1. §. de oper. libert. vid. Zaf. l. sing. resp. 3. juxta illud Virgil.

Nox erat & terras animalia fessa per omnes,

Alitum pecudumque genus sapor altus habebat.

Et Claudiani:

Omnia quæ sensu solvuntur vota diurno,
Tempore nocturno redit amica dies.

Exc. nisi quoties favor pro reo esset, arg. l. favorabiliores 125. ff. de R. I. vel timeretur, ne quis poenam committat, tunc enim moram purgare de nocte poterit. Paul. de Cast. in d. l. more. quia in favorabilibus latissima sit interpretatio, c. indulgentum 17. c. 28. c. quod ob grat. 61. de R. I. lib. 6. l. 6. ff. de LL. Sic contractus, transactiones, ultimæ voluntates, appellationes, & alii actus legitimi extrajudiciales fieri possunt, d. l. non minorem. l. ad testium 22. §. penult. ff. de testam. quod in casibus necessitatis admittit Honthem. lib. 2. de art. Notar. cap. 11. num. 19. per d. cap. consuluit. in fin. & c. consuluit 3. de celebr. missar. Unde quia noctis tempus suspectum dicatur, juxta illud: qui male agit, odit lucem, Job 3. cap. perniciosam 21. 18. q. 2. & tenebræ sint aptæ ad fabricandum falsum. l. 5. §. si mulier. ff. de ventr. inspiciend. ac præsumatur contra eum, qui occultè confert beneficia. c. ut nostrum 1. ut Ecclesiastica benefic. & cap. Anastasius 9. dist. 19. neque omnino publicum dicatur, quod nocte fit, nec semper sobriè, quando bis in die corpus refertum est. Honthem. d. loco. Nihilominus tamen moribus ut malè introductum, hoc tanquam pro practica adjecit Laurent. Tennin. ut ad minimum duo vel tria luminaria accendantur. d. caut. 247. num. 3. per l. 1. §. tria luminaria. ff. de ventre inspici. junctis his, quæ habentur in l. 2. C. de sentent. ex brev. recit. vid. Gothofred. Anton. disp. feud. 8. th. 3. lit. A.

VI.

Noctæ quæ sunt difficulter probantur. gloss. in l. item si cum. §. in hac actione. ff. quod met. caus. & Angel. ibid. Alex. in consil. 24. l. si quis inven-
tus. colum. 1. volum. 2.

CAPUT XXIX.
Noxa, Noxia.

Axioma I.

Noxa caput sequitur, l. quod dicitur 18. de furt. l. qui ex pluribus 20. & l. ult. ff. l. 1. Cod. de noxal. act. l. 1. §. 1. ff. de posit. l. 7. §. 1. de noxal. act. 1. c. actio noxalis ambulatoria est, & cum servo sive capite noxio transit. §. omnis 3. Inst. de noxal. act. ubi Harprecht. n. 3. Ratio est, quia non datur actio noxalis, nisi in eum, qui noxam dedere possit, si velit: non in eum, qui non possit dedere, nec si velit. Anton. Faber in rat. decid. ad l. si quis in multis 14. ff. de noxal. nec alius pro alio condemnari debet, l. 2. C. ne fil. pro patr. Carpzov. in crimin. p. 2. q. 2. §. 105. num. 47. Et hanc regulam etiam obtinere in quadrupede notat. l. 1. §. 12. si quadr. paup. feciss. videatur latissimè hac de re mear. Criminal. definit. r. accemat. §. tit. si famul. furt. feciss. dicatur. n. 27. & seqq. Limita (1.) nisi dolo possidere desit. (2.) nisi sciente priore domino servus deliquit. l. 2. §. 2. l. 4. pr. & §. 2. de noxal. act.

II.

Non noxa, sed fato plerumque imputantur, quæ ex improvise casu potius, quam fraude accidunt. c. frater 47. dist. 50.

III.

Noxia sunt subtrahenda, & salubria procuranda. Extrav. Com. ex supernæ 2. in princ. de prebend. & dignit.

CAPUT XXX.
Nullitas, conf. rubr. Sententia.

Axioma I.

Nullitas devolvit processus. Gail. lib. 1. obs. 135. n. 3. causam principalem ad iudicem nullitatis devolvit. l. absentem 6. C. de accusat. Bart. in l. si expresim. num. 130. ff. de appellat. Philip. Franc. in cap. dilecto. num. 18. de appellat. add. Gail. 1. obs. 127. ubi tribus limitationibus regulam declarat. Unde desertam appellationem non protinus censi desertam nullitatem, ait Myns. 2. obs. 77. quod intellige in casu, quo nullitatis causa est intentata principaliter, secus si incidenter. Vult. 2. Conf. Marp. 29. num. 46. Myns. resp. 8. num. 19.

II.

Alleganti nullitatem incumbit onus probandi omnia acta, ut possit argui contra sententiam. Corn. consil. 348. num. 31. vol. 1. Abb. consil. 41. p. 1. & consil. 341. num. 12. Aym. Cravett. de antiquit. temp. part. 2. num. 31. Farinac. 1. decis. 12. num. 9.

III.

Allegare nullitatem nemo potest, qui præbet causam nullitatis. Cravett. in quest. super statuto indemn. mulier. num. 33. impress. post tractat. suum allegatum. Bertazol. consil. decis. conf. 48. num. 49.

IV.

Cuiusque appellare permissum, illi etiam nullitatem deducere concessum; nam uti appellatio tendit ad nostram defensionem, adeoque favorabilis est, ita etiam querela nullitatis. Exemplum est in venditore, qui appellare potest victo emtore. l. 4. §. 2. ff. de Appell. item in debitore, si fideiussor victus sit. l. 5. §. 1. ff. eod. ergo etiam hæc personæ querelam nullitatis instituerè possunt.

CAPUT XXXI.
Nullum.

Axioma I.

Nullum esse, non est adeo generale, quin ex consideratione circumstantiarum non possit civiliter intelligi restrictionemque recipere. l. si mihi Maria 92. §. ult. ff. de legat. 3. l. obligatione §. ff. de pignor. l. ut gradatim 11. §. et si 1. ff. de muner. & honor. l. & non tantum 19. §. quod si pro emptore 1. ff. de petit. hered. latè Cachéran. decis. 169. n. 9. Oldrad. consil. 45. num. 7. & conf. 268. n. 1. Nevizan. consil. 40. n. 10. Regner. Sixtin. 1. Conf. Marpurg. 114. n. 62.

II.

Nullum ipso jure est, quod fit contra Leges, l. 5. C. de LL. cap. qui contra 64. de R. l. in 6. Weilenbec. ad tit. Instituit. qui & ex quib. caus. manumitt. non lic. quod enim nullum est, perinde habetur, ac si omnino factum non esset. l. 1. §. hæc autem 2. ff. quod quisq. jur. in al. statuer. Felin. in cap. illud. n. 5. de præscript. Tiber. Decian. responsio. n. 34. vol. 1. Thoming. decis. 20. n. 14. & simile est mortuo. Honthem. lib. 3. de art. Notar. 16. n. 20. nec rumpi aut confirmari potest. Cachéran. decis. Pedem. 34. n. 12. & decis. 39. num. 11. Vult. 1. consil. 22. num. 87. & id, quod nulliter factum est, revocari non debet, cum de novo, si non esset factum, fieri deberet. l. fin. §. fin. ff. quod met. caus. Achill. Personal. de adipisc. possiss. n. 250. vers. & hoc quoque. Negusant. de pignor. memb. 2. part. 3. num. 23. Jason. in l. fin. num. 19. C. de edit. D. Adrian. toll. Farin. 1. consil. 85. n. 164.

III.

Multa reperiuntur, quæ sunt nulla, & tamen non possunt allegari nulla. Alciat. præsumpt. 12. in fin. reg. 3. Menoch. lib. 2. de præsumpt. præs. 76. n. 34. Pacian. 1. consil. 162. n. 30.

IV.

Quando aliquid nullum est, quicquid ex eo consequitur, nullum esse oportet. Myns. 1. respons. 8. num. 7. ubi vid. quando omissionem litis contestationis sententia nulla fiat, & qui sit nullitatis effectus.

V.

NULLUM quod est, nullum producit effectum, l. 4. §. condemnatum 6. ff. de rejudic. l. non putavit 8. §. non quævis 2. ff. de bonorum possess. contrat. ab. l. 2. ff. de auct. tutor. l. si aut nullum. 4. C. de legit. hered. l. non dubium 5. C. de legib. l. fin. C. de

desentent. ex brevico. recitan. cap. illud 8. de jure patron. Exornant Barthol. Perett. ad extravag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alien. verb. infringere, num. 4. Cott. in memorab. verb. actus nullus. Alex. conf. 33. in princ. vol. 1. Franc. Becc. confil. 12. n. 54. Surd. decif. 20. num. 8. & conf. 3. num. 11. & confil. 373. num. 24. Flamin. de resgnat. benefic. lib. 7. num. 26. Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 3. collect. 623. Cels. Argel. de contract. legit. qvæst. 7. num. 146. Mendez à Castro in praxi Lusitania lib. 3. cap. 21. num. 43. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 78. num. 10. Rot. decif. 770. num. 1. apud Farin. part. 2. recent. Rota decif. 422. num. 1. & decif. 516. num. 2. in posthum. Farin. alias part. 4. recent. Narbona l. 10. gloss. 5. num. 12. tit. 6. lib. 1. Recop. (Roland. à Valle consil. 76. n. 21. vol. 2. Menoch. consil. 350. num. 14. nec executionem meretur. Welenb. conf. 2. num. 27. & in parat. C. quib. in caus. restit. in integr. non est necess. Camill. Borell. conf. 38. n. 22. Francisc. Milanens. decif. reg. Sic. 2. n. 136. vol. 1. Goëdd. 1. Conf. Marp. 24. num. 138. siquidem quod nullum est, nullum præstat juris fomentum aut adminiculum. d. l. nulla 2. de auctor. tut. Cassador. decif. 6. num. 1. de præbend. Farin. 1. decif. 11. n. 2. & quia frustra disputatur de validitate actus, cujus nullus est effectus. l. 1. C. ne uxor pro marito. l. 33. ff. de hered. Instit. l. cum heres 29. §. fin. ff. de acquirend. hered. Et frustra conceditur de eo, quod nullo casu potest verificari. l. 16. ubi Salicet. C. ad L. Falcid. Conf. Arg. 1. conf. 104. n. 89. cum seqq. ideoque ex pacto nullo nullam etiam nasci actionem patet ex l. 6. C. de pact. latè Wefenbec. 1. consil. 131. n. 151. ita si contra prohibitionem Legis res fidei commissio subjecta alienata fuerit a fideicommissario existente conditione, vel restituendi fideicommissi liberè revocatur. l. fin. §. sed quia & Auth. res quæ & ibi Dd. commun. C. de legat. Bald. in l. non dubium de LL. ita prædium dotale contra prohibitionem L. Juliae venditum, adeo nulliter alienatum intelligitur, ut ne quidem dominium transiisse intelligatur. §. 1. Instit. ut. quib. alien. non licet. l. si prædium 23. C. de jur. dot. & in summa quoties contractus ob legis prohibitionem nullus est, adeo nihil ex contractu transit, ut nec ope exceptionis possessio defendi ac retineri queat. Joh. Corn. in d. l. dubium. num. 20. Petr. Costal. ad l. 26. de donat. in. vir. & uxor. Jason. ad l. 1. §. si vir & uxor. ff. de acq. vir. poss. ibidem.

que Bolognet. à num. 66. usque ad num. 82)

VI.

NULLUM esse, vel esse sine effectu, paria sunt. Surd. decif. 51. num. 21. & 22. conf. 3. à num. 8. & conf. 157. à num. 13. & conf. 179. à num. 49. & conf. 381. à num. 13. Anton. Menoch. decif. Bononiens. 40. puncto 7. num. 20. Mari. Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 61. num. 14. (imò nullum & inutile sunt unum & idem, ac imagine rei carent. Flamin. Paris. qvæst. 46. num. 35. de confidentia benefic. & paria sunt aliquid non esse factum & nulliter factum. l. 1. §. in quibus 1. ff. quod cuiusque univers. l. 6. cum ibi not. qui satisd. cog. ficut & nullum cum invalido equiparari patet ex l. quoties 6. qui satisd. cog. Conf. Argent. consil. 39. num. 7. vol. 1.)

VII.

NULLUM quod est, jus aliquod tribuere non potest. Rot. decif. 572. num. 9. apud Farinat. part. 1. recent. Et nullum quod est, perinde est ac si nullo modo fuisset factum, Menoch. conf. 230. n. 13.

VIII.

NULLUM ipso jure non præstat impedimentum. d. l. 4. §. condemnat. 6. cap. consideravimus 10. de elect. c. qui contra jus 82. cap. nō præstat 2. de R. I. lib. 6. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. N. concl. 140. per totam. (Petr. Gregor. 17. Syntagm. 7. num. 14. Befold. 1. conf. 143. num. 55.) & faciunt quæ dixi supra lib. 9. in voc. Impedimentum & præsertim si contineat præjudicium tertii. Vant. de nullitat. in rub. quoties. & intra quod tempus & c. n. 53. quem refert Mari. Anton. var. resolut. lib. 2. resolut. 18. n. 3. Nullum enim quod est, allegabile non est, Roman. conf. 369. Circa primum num. 16. Cardinal. Tusch. d. conclus. 140. num. 3.

IX.

NULLUM quod est, regulariter confirmatum non censetur, nisi expresse dicatur, Marsil. sing. 196. & consil. crim. divers. 125. num. 14. lib. 1. ubi quod confirmatio non trahitur ad statuta nulla, & usu non recepta. Cott. in memorab. verb. confirmatio Pontificis. fol. mihi 132. Roland. conf. 29. num. 35. lib. 1. & conf. 71. n. 46. cum seqq. lib. 2. Cephal. conf. 133. num. 101. cum seqq. lib. 1. ubi quod Principis confirmatio non validat actus nullos, & invalidos in præjudicium tertii, nec Princeps id vel præsumitur. cap. exanimata 7. de confir-

mat.

mat. util. & inutil. Nullum enim quod est, confirmari non potest. Menoch. *conf.* 351. num. 19. Surd. *de aliment. tit. 8. privil.* 22. n. 3. 4. & *decis.* 53. num. 11. & *decis.* 289. n. 8. Molin. *de primogen. lib. 2. c. 7.* Cald. Pereira *post tract. de potest. nomin. in responso pro Duce Pastrane. vers. quæ sententia.* Bernhard. Gravæ. *ad pract. Camer. Imperial. lib. 2. concl. 1. n. 32. cum seqq.* (id. quæ ex defectu potestatis, quod nullum est, ex post facto confirmari & ratificari non potest. Bart. *in l. observare. num. 6. & 7. ff. de offic. procons.* Anchaz. *in cons. 13. num. 3.* Berous *conf.* 171. *Viso process. n. 21. & 23. lib. 1.* Sebast. Vant. *in tr. de nullitat. tit. de nullit. ex defectu jurisdict. n. 16.* Conf. Argent. *conf.* 51. n. 93. vol. 1.) nam confirmatio semper refertur ad id, quod est validum. Surd. *decis.* 239. n. 8. & 9. Aviles *ad cap. 17. Prætor. verb. proverb. n. 7.* Rot. *decis.* 11. n. 3. apud Farin. p. 2. recent. Ego ipse *in collect. ad cap. cum dilecta 4. n. 29. de confirm. utili.* Reinoso *obs.* 74. n. 5. 6. & 12.

X.

NULLUM quod est ab initio, ipso Jure ratificari non potest. *gloss. ult. in cap. cum nos de his, quæ sunt à Prelatis.* Tiraquell. *in l. si unquam. verb. revertatur. n. 415.* C. de *revocand. donat.* Laurent. *Calcan. conf.* 16. n. 56. Paris. *conf.* 49. n. 12. & n. 61. & *conf.* 100. n. 66. lib. 1. & *conf.* 49. n. 27. cod. lib. 1. Simoncel. *de decreto, in præfat. n. 51. cum seqq.* Osasch. *Pedem. decis.* 34. n. 12. Virgil. *Boccac. in cons. tit. Picent. gloss.* 8. n. 77. Rot. *decis.* 535. n. 11. apud Farin. *part. 1. recent.*

XI.

NULLUM quod est, rescindi non potest, l. nam et si sub conditione. ff. de *injusto rupto. l. obligare 9. §. tutor 5. de aucto. rit. tutor. l. situtor 4. C. in quibus causis in integr. restit. non est necessaria. cap. ad dis. solvendum 13. de desponsat. impuber. l. decem 116. de V. O. Welenb. *de inoffic. test.* n. 3. Surd. *conf.* 52. n. 58. & *conf.* 73. n. 77. & *conf.* 160. n. 61.*

XII.

NULLUM ab initio non convalescit extempore. (Cacheran. *decis.* Pedemont. 170. n. 1. Tiber. Decian. *respons.* 8. n. 208. vol. 1. Phil. Matth. *in Cons. Marpurg. conf.* 32. n. 2. vol. 1.) cap. quod sicut 28. de elect. cap. non firmatur 18. de Reg. Jur. in 6. l. quod initio 70. & l. penult. ff. cod. tit. Imol. *in l. 1. §. ult. ff. de verb. oblig.* Rot. *decis.* 26. de procurator. *in antiq.* Calderin. *conf.* 1. de electione. Barbat. *conf.* 70. col. 1. & 2. lib. 3. Dec. *conf.* 661. n. 14. Oldrad. *conf.* 306. in princ. & n. 2. ubi quod factum a non Ju-

dice, non convalescit, licet incipiat esse Judex, & quod agenti nulliter à principio, licet superveniat jus, non convalidatur libellus, Lap. *alleg. 1. à num. 5.* ubi ponit multa exempla, quod nullum non convalescit etiam cessante impedimento nullitatis. Zabarel. *conf.* 104. num. 3. ubi quod collatio facta non existenti in ætate, non validatur, licet ex tempore efficiatur habilis ætate. Natt. *conf.* 430. n. 28. l. 2. Tiraquell. *in l. si unquam. verb. revertatur. n. 414.* C. de *revocandis donat.* ubi quod id, quod ipso Jure est nullum, tractu temporis etiam amoto impedimento, quod nullum ipsum reddebat, confirmari non potest. Thomas de Thomass. *in floribus legum. reg.* 235. ubi declarat, quando ab initio actus omnino invalidus erat. Aldebran. *Malcard. in tract. de generali statutorum interpret. concl.* 9. num. 33. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. c. 12. num. 13.* ubi ampliat favore animæ, D. Barbof. *in l. 1. ff. soluto matrim. p. 4. n. 96.* ubi limitat in actu conditionali latere Cardin. Tusch. *præd. concl. tom. 5. lit. N. conclus.* 142. & 143. Cancer. *var. p. 2. c. 1. num. 28.*

Licet autem non convalescat ille actus, qui à principio nullus fuit, quoniam effectus nullitatis jam productus nunquam cessat, etiam sublata causa, l. ult. in princ. ff. unde liberi, cum aliis, ut per Tiraquell. *in tr. Cessante causa. limit. 12. in pr. & limit. 19.* tamen si ex post facto tacite saltem superveniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille, de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus novus, & validus: ut innunt Federic. de Senis *conf.* 26. n. 5. Calderin. *conf.* 2. num. 3. de *constit.* Card. Tusch. *d. lit. N. concl.* 342. num. 37 sic procedit text. in l. 1. §. 1. ubi, quasi nunc datum. ff. de leg. 3. leos 65. ubi, effecti. ff. de ritu nupt. c. 2. de conjugio serv. cum aliis, de quibus per gloss. in d. c. non firmatur. Et in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum à principio nullum convalescere, si superveniat causa confirmans, ex qua actus ille nunc constituitur, & de novo conficitur, intellige, esto quod actus prior nullus fuerit ipso Jure, cum enim non agitur de ipsius convalescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius novi, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso Jure inducta, non obstat: id quod satis probat text. in d. l. 1. §. ff. de legat. 3. cum aliis, quamvis gl. ult. in fin. in cap. cum nos 3. de iis, quæ sunt à Prelat. & plures relati per Tiraquell. *in d. l. si unquam. verb. revertatur.*

rum sententia, ut ille explicat *num. seq.* procedit tantum ad effectum, ut actus idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat ut ex tunc.

Non obstat text. in *cap. auditis 29. de elect.* ubi electio nulla propter defectum consensus electorum, non valet ut ex nunc etiam iisdem consentientibus, propter regul. d. *cap. non firmatur*. quicquid aliud intendat, gloss. ibi post med. & in d. *cap. auditis. verb. ex post facto. gl. verb. tractatus, in cap. 1. de rebus Eccles. non alien. lib. 6.* & utrobique Doctores. Verius videtur, electionem illam non constitui validam etiam ut ex nunc, quia consensus ille superveniens non sufficiens fuit ad electionem novam constituendam per se absque auxilio illorum, quæ nulliter præcesserunt, & quæ oportuit de novo iterari.

CAPUT. XXXII.

Numerus, vid. infra Singularis & Septenarius.

Axioma I.

De numeri principio idem est, quod de numero. *l. maritus adiunct. gloss. C. de procur. ibidemq. Cyn. Paul. de Castr. & Alex. Imol. Cyn. in l. non ideo minus. C. de hered. instit. Everard. in loc. Topic. loc. à vi numerum. 2.*

II.

Numerus pluralis concipit singularem. *l. non est sine liberis 184. ubi not. Alciat. ff. de V. S. cum aliis traditis per Tiraq. in l. si unquam. in vers. susceperit liberos. num. 241. Bertazol. i. consult. decif. cons. 98. n. 32.*

III.

Unicum certamen vel specimen non sufficit, sed requiritur ut athleta, miles, studiosus tertio se strenue gesserit, si præmium mereri velit. *Perez. C. de athlet. n. 6. 8.*

IV.

Supernumerarii ordinarii non præjudicant, nec quicquam adimunt. *Perez. C. de Collegiat. n. 9. 10. licet pro se habeant Rescriptum principis. Brunnem. ad lum. C. ad n. 2.*

V.

Número duorum contenta est pluralis locutio. *c. si testes 3. ubi 4. q. 2. ideoque ubi numerus testium non adjicitur, regulariter duo sufficiunt. d. c. si testes. §. ubi 4. q. 2. l. 9. C. de testib. l. ubi. num. 12. ff. eod. c. 23. c. 28. extr. de testib. Deut. 19. v. 9. Matth. 18. v. 16. nisi quando lex ipsa plures requirat, quemadmodum per plures casus ostendunt Speculat. de testib. §. 11. num. 1. & seqq. Vasq. l. 1. contr. 14. num. 3. Donell. ad l. 9. p. 192. C. de testib. Farin. de test. q. 63. num. 239. Umm. in disp. ad process. disp. 16. th. 6. num. 42. vid. infr. lib. 15. c. Pluralis.*

VI.

Número præfertur autoritas. *c. Ecclesia 37. extr. de elect. numero enim majori non semper statuitur, nisi sit sanior. d. c. c. q. v. casu si numerus multum excedat, auctoritati præponi solet. cap. dudum 28. extr. de elect.*

VII.

Numerum non augeat persona electi, nec in numerum eligentium computatur. *c. humana 30. extr. de elect.*

CAP. XXXIII.
De Nuncio,

Axioma I.

Quoties de facto nuncii propriis quæritur, toties plenam meretur fidem; quoties verò de alieno, toties semiplenam tantum. *l. apparitores 5. C. de ex. act. Tribut.*

Ratio: quia in factis propriis fides ejus publicæ auctoritate est electa, & juramento confirmata. Inde in his pro eo præsumitur, & fides ipsi habetur, non verò in alienis. *Gallilibr. obf. 54. n. 4. 5.*

Exempl. Ita ergo creditur nuncio dicenti, se executum esse citationem, & citatum personam liter invenisse. *Simon van Löwen in Process. Forens. p. 2. lit. c. g. m. 4.* Econtra non creditur ipsi dicenti, se à citato verberatum; *Es habe sich der Citirte wider ihn vergrißsen, oder unbescheldener Reden verlauten lassen. Menoch. lib. 2. arbit. Jud. quest. cas. 112. n. 15.*

Limita, ut procedat (1.) de nuncio jurato & publico. (2.) ut contra nuncii relationem semper adhuc admittatur probatio in contrarium. *Mascard. de probat. concl. 112. num. 26.* (3.) ut ultimo præmissis casu judicis arbitrium non excludatur.

II.

Publicæ latitiæ nunciis modicum donari potest, immodicum nec exigere, nec accipere à sponte solventibus possunt. *l. 2. C. publ. latitia. ibiq. Brunnem.*

III.

Nunciis insignia, Bethen-Zeichen habentibus creditur. *Ayrer in process. C. 40. 2. n. 24.*

CAP. XXXIV.
De Nundinis.

Axioma I.

In Nundinis res & personæ arrestari nequeunt, nisi in iis quis contraxerit, aut solutionem receperit. *Lum. C. de Nund. vel debitum sit juratū, aut quis immunitati temporis lociq; renunciet, Moler. l. Sem. 12. Coler. de Process. Execut. P. 2. cap. 3. n. 156. Peck de fure sist. cap. 10. n. 3. Renunciatio verò illa non valet, nisi sit specialis & expressa. Peck d. l. cap. 12. n. 2.*

II.

Nundinæ singulari protectione & securitate gaudent, vulgò Messend Jahrmarchts Schutz. *Mager. de advocat. cap. 15. n. 18.*

III. Nun-

III.

Nundinæ minùs solennes sive provinciales, quæ in specie dicuntur *Zahrmärkte*, instituuntur ab inferioribus Statibus Imperii vi Jurisdictionis territorialis. Limn. *de Jure Pub. lib. 4. c. 8. num. 311. seq.* Solennes verò seu universales Imperatoriâ autoritate instituuntur, ubi ex toto Imperio homines conveniunt, ut Francofurti, Lipsiæ &c. l. 1. ff. *lun. C. de nundin.* Besold. *voc. Mess.*

Nuptiæ, vid. Rubr. de Matrimonio.

CAP. XXXV.

De Nuptiis secundis.

Axioma I.

Quamdiu de morte alterutrius conjugis non constat, tamdiu nuptiæ secundæ non sunt concedendæ. Ratio est in *1. Cor. 7. v. 39.* & quia vinculum conjugale prius hæc ratione adhuc durat. *l. 14. §. 3. ff. qui & à quib. manumissi* Exempli loco hinc colligitur, mortem alterius conjugis regulariter esse probandam.

Limita: nisi Conjux alter malitiosè abfuerit. Carp. *Jurispr. Confist. l. 2. def. 170.*

II.

Quoties ex parte nocente gravius delictum metuendum, toties indictâ multâ transitus ad alia vota permittitur, quia delictis quovis modo obviandum.

Limita, ut tamen prius tentetur, an incarceratione incontinentia partis possit coerceri: quod, si fieri non possit, copulatio sine solennibus permitti solet. aut partibus injungi, ut aliò se conferant. Carpzov. *Jurispr. Eccles. P. 2. Def. 191.*

Quousque intra annum luctus permittitur secundæ nuptiæ, vid. LUCTUS.

CAPUT XXXVI.

Nutus.

Nutus non est nota rerum, sed consensus indicium. Goedd. in *Commentar. ad rub. ff. de V. & num. 8.* in his enim, quæ verba non requirunt, nutus quidem sufficit ad arguendum consensum vel dissensum. *lin quibuscunq. 48. l. obligamus 52. in fin. ff. de O. & A.* animi tamen possessionem ac motum planè non prædit. Quam ob causam nutus in heredis institutionibus, stipulationibus, sententiis dicendis, alijsq. similibus, quæ deliberatum, non levem requirunt animum aut consilium, non sufficit, cum verbis opus sit. *l. 1. §. 1. ibi contra si sine verbis. ff. de V. O.*

Finis Libri Duodecimi.

